

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YARATICI DÜŞÜNME ALANINDA YAPILAN LİSANSÜSTÜ ÇALIŞMALARIN
İNCELENMESİ**

Tarık AKSOY

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Ayşe Esra ASLAN**

Anabilim Dalı Adı

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

İstanbul, 2023

[T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ]

[YÜKSEK LİSANS TEZİ]

[YARATICI DÜŞÜNME ALANINDA YAPILAN LİSANSÜSTÜ ÇALIŞMALARIN
İNCELENMESİ]

[Tarık AKSOY]

[DANIŞMAN
Prof. Dr. Ayşe Esra ASLAN]

[Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı]

[Ağustos, 2023]

TEZ KABUL VE ONAYI

Tarık AKSOY tarafından, **Prof. Dr. Ayşe Esra ASLAN** danışmanlığında hazırlanan “**YARATICI DÜŞÜNME ALANINDA YAPILAN LİSANSÜSTÜ ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ**” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından **21/08/2021** tarihinde yapılan sınav sonucunda **oy birliği** ile başarılı bulunarak **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Tez Jürisi

	İmza	Sonuç
DANIŞMAN	Prof. Dr. Ayşe Esra ASLAN	☐
	İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa	Kabul
	Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı	☐ Ret
ÜYE	Dr. Öğr. Üyesi Çare SERTELİN MERCAN	☐
	İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa	Kabul
	Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı	☐ Ret
ÜYE	Prof. Dr. Seval ERDEN ÇINAR	☐
	Marmara Üniversitesi	Kabul
	Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı	☐ Ret
ÜYE	Doç. Dr. Ümmet DURMUŞ	☐
	Marmara Üniversitesi	Kabul
	Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı	☐ Ret
ÜYE	Dr. Öğr. Üyesi Cengiz POYRAZ	☐
	İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa	Kabul
	Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı	☐ Ret

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve bilimsel etik kuralları içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını ve her türlü hukuki sorumluluğu aldığımı kabul ederim.

Tarık AKSOY

İTHAF

Yaratıcılığı engellenmiş tüm çocuklara ithaf ediyorum...

BÜTÇE DESTEKLERİ

YARATICI DÜŞÜNME ALANINDA YAPILAN LİSANSÜSTÜ ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ

Bu tez çalışması için herhangi bir kurumdan bütçe desteği alınmamıştır.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans sürecimde bana daima destek olan ve yılmadan, yorulmadan, büyük bir aşkla bilim için çabalayarak bana da bu konuda örnek olan kıymetli hocam Prof. Dr. Ayşe Esra ASLAN' a

Eğitim hayatımın başlangıcından beri arkamda olan, daha da ileriye gitmem için beni destekleyen, benim için hiçbir şeyi eksik etmemeye çalışan annem Süheyla AKSOY'a ve babam Salih AKSOY'a

Tüm tez sürecim boyunca bana yeri geldiğinde psikolojik olarak destek sağlayan yeri geldiğinde “tez ne zaman bitiyor?” sorusuyla beni bunaltan, üzüntümü ve sevincimi birlikte yaşadığım, benim için ikinci ailem olan lise, üniversite ve yüksek lisans arkadaşlarıma

Teşekkür ederim...

Ağustos 2023

Tarık AKSOY

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEZ KABUL VE ONAYI	iii
BEYAN	iv
İTHAF.....	v
BÜTÇE DESTEKLERİ	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
ŞEKİL LİSTESİ	xi
TABLO LİSTESİ.....	xii
KISALTMA LİSTESİ.....	xiv
ÖZET	xv
ABSTRACT	xvi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. PROBLEM DURUMU.....	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	2
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	4
1.4. SAYILTILAR.....	5
1.5. SINIRLILIKLAR	5
1.6. TANIMLAR	6
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. YARATICILIK TANIMLARI	6
2.2. YARATICILIKLA İLGİLİ KURAMLAR	7
2.2.1. Psikoanalitik Kuram	7
2.2.2. İnsancıl Kuram	8
2.2.3. Bilişsel Kuram	9
2.2.4. Çağrışım Kuramları	9
2.2.5. Gestalt Kuramı.....	10
2.3. YARATICILIĞIN AŞAMALARI	10
2.4. YARATICI BİREYİN ÖZELLİKLERİ	13
2.5. YARATICILIK VE ZEKA	15
2.6. YARATICILIK BOYUTLARI	17
2.7. YARATICILIK VE EĞİTİM	18
2.8. YARATICILIK EĞİTİMİ	21
2.9. YARATICILIĞI ENGELLEYEN ETMENLER.....	23

3. YÖNTEM	25
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	25
3.2. ÇALIŞMA GRUBU	26
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	26
3.4. VERİLERİN ANALİZİ	30
4. BULGULAR.....	36
4.1. Yaratıcı Düşünme Üzerine Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Kapsamı Nedir?	36
4.1.1. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların düzeylerine göre dağılımı nedir?.....	36
4.1.2. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin yıllara göre dağılımı nedir?.....	36
4.1.3. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin üniversitelere göre dağılımı nedir?.....	37
4.1.4. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin anabilim ve bilim dallarına göre dağılımı nedir?	40
4.1.5. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinde kullanılan araştırma yöntemlerinin dağılımı nedir?.....	43
4.1.6. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinde hangi ölçme araçları kullanılmıştır?.....	44
4.1.7. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinde hangi örneklemeler ile çalışılmıştır ve örneklem büyüklükleri nedir?.....	52
4.2. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?	54
4.2.1. Deneysel yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?	54
4.2.2. Deneysel yöntemle yürütülen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?.....	69
4.2.3. Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?	80
4.2.4. Tarama yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?.....	110
4.2.5. Karma yöntem ile yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?	116
4.2.6. Karma yöntem ile doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?	125
4.2.7. Eylem araştırması yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?	138

4.2.8. Eylem araştırması yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?	138
4.2.9. Doküman analizi yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?	139
4.2.10. Doküman analizi yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?	142
4.2.11. Durum araştırması yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?	143
4.2.12. Durum araştırması yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?	150
4.2.13. Diğer yöntemler ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?	150
4.2.14. Diğer yöntemler ile yürütülen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?	153
5. TARTIŞMA.....	154
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	163
7. KAYNAKLAR	168
8. EKLER	177

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa No
Şekil 3.3-1 Korelasyonel çalışma veri toplama formu.....	27
Şekil 3.3-2 Fark çalışmaları veri toplama formu.....	27
Şekil 3.3-3 Deneysel çalışmalar veri toplama formu.....	28
Şekil 3.3-4 Diğer çalışmalar veri toplama formu.....	28
Şekil 3.3-5 Tez veri toplama formu.....	29

TABLO LİSTESİ

	Sayfa numarası
Tablo 3.4 1 Veri tabanı.....	35
Tablo 3.4 2 Dahil etme kriterleri.....	35
Tablo 3.4 3 Dışlama Kriterleri.....	35
Tablo 4.1-1 Tezlerin düzeylerine göre dağılımı.....	36
Tablo 4.1-2 Tezlerin yıllara göre dağılımı.....	37
Tablo 4.1-3 Tezlerin üniversitelere göre dağılımı.....	37
Tablo 4.1-4 Tezlerin bilim dallarına göre dağılımı.....	40
Tablo 4.1-5 Tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımı.....	43
Tablo 4.1-6 Tezlerde kullanılan ölçme araçları.....	45
Tablo 4.1-7 Tezlerin örneklem türlerine göre dağılımı.....	52
Tablo 4.1-8 Nicel tezlerin örneklem büyüklüklerine göre dağılımı.....	53
Tablo 4.1-9 Nitel Tezlerin örneklem büyüklüğüne göre dağılımı.....	53
Tablo 4.1-10 Karma Tezlerin örneklem büyüklüğüne göre dağılımı.....	54
Tablo 4.2-1 Deneysel yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.....	55
Tablo 4.2-2 Deneysel yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinde kullanılan bağımlı değişkenler.....	65
Tablo 4.2-3 Deneysel yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinde kullanılan bağımsız değişkenler.....	66
Tablo 4.2.2.1 Deneysel yöntemle yürütülen doktora tezlerinin sonuçları.....	70
Tablo 4.2.2.2 Deneysel yöntemle yürütülen doktora tezlerinde araştırılan bağımlı değişkenler.....	77
Tablo 4.2.2.3 Deneysel yöntemle yürütülen doktora tezlerinde araştırılan bağımsız değişkenler.....	78
Tablo 4.2.3.1 Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.....	81
Tablo 4.2.3.2 Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde anlamlı fark bulunan değişkenler.....	96
Tablo 4.2.3.3 Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde anlamlı fark bulunmayan değişkenler.....	97
Tablo 4.2.3.4 Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde ilişki aranan değişkenler ve sonuçları.....	100
Tablo 4.2.3.5 Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde ilişki aranan değişkenler.....	107
Tablo 4.2.3.6 Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde ulaşılan diğer sonuçlar.....	109
Tablo 4.2.4.1 Tarama yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde fark aranan değişkenler sonuçları.....	110
Tablo 4.2.4.2 Tarama yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde anlamlı fark bulunan değişkenler.....	111
Tablo 4.2.4.3 Tarama yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde anlamlı fark bulunmayan değişkenler.....	112
Tablo 4.2.4.4 Tarama yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde ilişki aranan değişkenler ve sonuçları.....	113
Tablo 4.2.4.5 Tarama yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde ilişki aranan değişkenler.....	115

Tablo 4.2.5.1 Karma yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinin deneysel çalışma sonuçları.....	117
Tablo 4.2.5.2 Karma yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinde araştırılan bağımlı değişkenler.....	121
Tablo 4.2.5.3 Karma yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinde araştırılan bağımsız değişkenler.....	121
Tablo 4.2.5.4 Karma yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinin korelasyon çalışmaları sonuçları.....	123
Tablo 4.2.5.5 Karma yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinde ilişki aranan değişkenler.....	124
Tablo 4.2.5.6 Karma yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinde fark aranan değişkenler ve sonuçları.....	124
Tablo 4.2.5.7 Karma yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinde anlamlı fark bulunan değişkenler.....	125
Tablo 4.2.5.8 Karma yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinde anlamlı fark bulunmayan değişkenler.....	125
Tablo 4.2.6.1 Karma yöntemle yürütülen doktora tezlerinin deneysel çalışma sonuçları.....	126
Tablo 4.2.6.2 Karma yöntemle yürütülen doktora tezlerinde araştırılan bağımlı değişkenler.....	133
Tablo 4.2.6.3 Karma yöntemle yürütülen doktora tezlerinde araştırılan bağımsız değişkenler.....	134
Tablo 4.2.6.4 Karma yöntemle yürütülen doktora tezlerinin korelasyon çalışmaları sonuçları.....	136
Tablo 4.2.6.5 Karma yöntemle yürütülen doktora tezlerinde ilişki aranan değişkenler.....	137
Tablo 4.2.6.6 Karma yürütülen doktora tezlerinde fark aranan değişkenler ve sonuçları.....	137
Tablo 4.2.6.7 Karma yöntemle yürütülen doktora tezlerinde anlamlı fark aranan değişkenler.....	137
Tablo 4.2.7.1 Eylem araştırması yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezinde araştırılan değişkenler ve sonuçları.....	138
Tablo 4.2.8.1 Eylem araştırması ile yürütülen doktora tezinin sonuçları.....	139
Tablo 4.2.9.1 Doküman analizi yöntemi yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.....	139
Tablo 4.2.10.1 Doküman analizi yöntemi ile yürütülen doktora tezinin sonuçları.....	142
Tablo 4.2.11.1 Durum çalışması yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.....	144
Tablo 4.2.12.1 Durum çalışması ile yürütülen doktora tezlerinin sonuçları.....	150
Tablo 4.2.13.1 Vaka çalışması yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezinin sonuçları..	151
Tablo 4.2.13.2 Olgu bilim yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezinin sonuçları.....	152
Tablo 4.2.13.3 Gelişimsel yöntem ile yürütülen yüksek lisans tezinin sonucu.....	153

KISALTMA LİSTESİ

Kısaltmalar	Açıklama
YDB	: Yaratıcı Düşünme Becerisi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
BİLSEM	: Bilim ve Sanat Merkezleri
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
IQ	: Intelligence Quotient (zeka katsayısı)
STEM	: Science, Technology, Engineering, and Mathematics (Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik)
OGEP	: Okul Öncesi Eğitim Programı
SBEP	: Sanat ve Bilim Keşif Programı
GEMS	: Great Explorations in Math and Science (Fen ve Matematikte Büyük Buluşlar)

ÖZET

[YÜKSEK LİSANS TEZİ]

[YARATICI DÜŞÜNME ALANINDA YAPILAN LİSANSÜSTÜ ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ

[Tarık AKSOY]

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

[Danışman: Prof. Dr. Ayşe Esra ASLAN]

[Bu araştırmanın amacı yaratıcı düşünme alanında yapılan lisansüstü tezlerin kapsamının araştırılmasıdır. Bu kapsamda araştırmada 2012-2021 yılları arasında yürütülen lisansüstü tezlerin kapsamı ve yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçları araştırılmıştır. Tezler betimsel içerik analizi yöntemi ile incelenmiş ve frekans analizleri yapılmıştır. Araştırmada ilk olarak lisansüstü tezler düzey, yıl, üniversite, bilim dalı, araştırma yöntemi, ölçme aracı, örneklem türü ve örneklem büyüklüğü açısından incelenmiştir. Araştırmanın bir sonraki aşamasında tezler yöntemlerine göre ayrılarak araştırılan değişkenler frekans analizi yöntemi ile analiz edilmiş ve sonuçları verilmiştir.]

Ağustos 2023 , [196] sayfa.

Anahtar kelimeler: Yaratıcılık, Yaratıcı düşünme, İçerik analizi]

ABSTRACT

[M.Sc. THESIS]

[Investigation of Postgraduate Studies in the Field of Creative Thinking]

[Tarık AKSOY]

İstanbul University-Cerrahpaşa

Institute of Graduate Studies

Department of Educational Sciences

Psychological Counseling and Guidance

[Supervisor: Prof. Dr. Ayşe Esra ASLAN]

[The aim of this study is to investigate the scope of postgraduate theses conducted in the field of creative thinking. In this context, the scopes of postgraduate theses carried out between 2012 and 2021, as well as the identified outcomes related to creative thinking, have been explored. The theses were examined using a descriptive content analysis method, and frequency analyses were conducted. In the study, postgraduate theses were initially examined in terms of level, year, university, field of study, research method, measurement tool, sample type, and sample size. In the subsequent stage of the research, the theses were segregated based on their methods, and the investigated variables were analyzed using the frequency analysis method, with the results provided.]

August 2023, [196] pages.

Keywords: Creativity, Creative thinking, Content analysis

1. GİRİŞ

1.1. PROBLEM DURUMU

21. yüzyıla girerken dünyada gerçekleşen değişimler teknolojinin gelişimiyle birlikte hız kazanmıştır. Bilgi üretiminin çok hızlı gerçekleştiği bu süreç beraberinde her alanda (ekonomik, siyasal, sosyal) değişimi getirmiştir (Parlar, 2012; Rotherham ve Willingham, 2010; Aybek, 2007).

Dördüncü sanayi devrimiyle birlikte ekonomik rekabet başka bir boyuta taşınmıştır. Bu nedenle günümüzde ülkeler ekonomilerini inovasyona dayalı hale getirmek zorunda kalmıştır. (Keleşoğlu ve Kalaycı, 2017). Dünyada inovasyon sürecini tamamlamış, ekonomik olarak önemli gelişmelerde bulunan ülkelerle kıyaslandığında ülkemiz bu ülkelerin çok gerisindedir. Bunun en önemli nedeni toplum olarak inovasyona yönelik farkındalığa sahip olmamamız; hükümet, sanayi kuruluşları, kurumlar ve akademik çevrenin iş birliği içerisinde olmamasıdır (Taş, 2017). İnovasyona bağlı olarak gelişen ekonomiler yaratıcı düşünme becerileri gelişmiş bireylere ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyacın karşılanması görevini eğitim sistemi üstlenmektedir (Davies vd., 2013; Keleşoğlu ve Kalaycı, 2017; Rotherham ve Willingham, 2010; Schoen ve Fusarelli, 2008).

Ülkemize bakıldığında Milli Eğitim Bakanlığı 21. yüzyılın getirdiği değişimlerle birlikte kamu kaynaklarının verimli kullanımı sağlamak ve saydam bir yönetim anlayışı benimsemek için ilgili kanun gereği ilk beş yıllık stratejik planını 2010-2014 yıllarını kapsayacak şekilde hazırlamıştır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2019). 2010-2014 yıllarını kapsayan bu stratejik planlamada yaratıcı düşünme becerisini geliştirme temel değerler arasında yer almamıştır (MEB, 2010). Yaratıcı düşünme becerisi ilk kez 2015-2019 yıllarını kapsayan ikinci stratejik planda yerini alabilmiştir (MEB, 2015). Ardından gelen beş yıllık 2019-2023 yıllarını kapsayan üçüncü stratejik planda da temel değerler arasında yer almaktadır (MEB, 2019). Yaratıcılığın yer aldığı stratejik planların amaçları incelendiğinde 2015-2019 yıllarını kapsayan stratejik planda “*Bütün bireylere çağın gerektirdiği bilgi, beceri, tutum ve davranışın kazandırılması ile girişimci, yenilikçi, yaratıcı, dil becerileri yüksek, iletişime ve öğrenmeye açık, öz güven ve sorumluluk sahibi, sağlıklı ve mutlu bireylerin yetişmesine imkân sağlamak.*” amacının yer aldığını, 2019-2023 stratejik planında ise “*Bütün öğrencilerimize, medeniyetimizin ve*

insanlığın ortak değerleri ile çağın gereklerine uygun bilgi, beceri, tutum ve davranışların kazandırılması sağlanacaktır” amacının yer aldığı görülmüştür. İki amaç karşılaştırıldığında 2015-2019 stratejik planında kazandırılması hedeflenen beceriler arasında yaratıcılık açıkça yer almaktayken 2019-2023 stratejik planında açıkça yer almamaktadır. Stratejik plan doğrultusunda amaçlara yönelik yapılması hedeflenen çalışmalara bakıldığında 2015-2019 stratejik planında doğrudan alt amaç olarak sadece “*Mesleki ve teknik eğitimde girişimcilik, yaratıcılık ve yenilikçilik kültürünün yerleşmesi için mevcut süreçler değerlendirilerek gerekli düzenlemeler yapılacaktır*” yer alırken, 2019-2023 stratejik planında doğrudan bir alt amacın olmadığı görülmüştür. Yaratıcı düşünmenin inovasyonu şekillendiren bir etken olmasından dolayı (Şengül, 2015) Türkiye, küresel rekabette gücünü kaybetmemesi için eğitim altyapısını sistematik bir biçimde değişimini ve dönüşümünü gerçekleştirmek zorundadır (Altan, 2018; Öztemel, 2018; Köksal, 2018; Tinik ve Akyüz, 2016).

Yukarıdaki veriler ışığında, eğitim altyapısının dönüşümünü sağlamak istiyorsak bunun akademik çevre ve politika yapıcılar arasında sıkı bir iş birliği ile yapılması gerektiği kaçınılmaz olduğu anlaşıyor. Bu dönüşümün sağlanması için de akademik çevre ayağında kendini tekrar eden sıradanlaşmış çalışmalar yerine orijinal ve yenilikçi çalışmaların yapılması gerekmektedir. Araştırmacılara farklı araştırma kapıları açması amacıyla bu araştırmanın genel problem durumunu “2012-2021 yılları arasında yaratıcı düşünme üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların genel kapsamı nedir?” sorusu oluşturmaktadır.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

2012-2021 yılları arasında, eğitim ve öğretim alanında, yaratıcı düşünme üzerine yapılan lisansüstü tezlerin genel kapsamının incelenmesi bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların kapsamı nedir?

1.1. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların düzeylerine göre dağılımı nedir?

1.2. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin yıllara göre dağılımı nedir?

1.3. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin üniversitelere göre dağılımı nedir?

1.4. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin bilim dallarına göre dağılımı nedir?

1.5. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinde kullanılan araştırma yöntemlerinin dağılımı nedir?

1.6. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinde hangi ölçme araçları kullanılmıştır?

1.7. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinde hangi örneklemeler ile çalışılmıştır ve örneklem büyüklükleri nedir?

2. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

2.1. Deneyisel yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

2.2. Deneyisel yöntemle yürütülen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

2.3. Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

2.4. Tarama yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

2.5. Karma yöntem ile yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

2.6. Karma yöntem ile doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

2.7. Eylem araştırması yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

2.8. Eylem araştırması yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

2.9. Doküman analizi yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

2.10. Doküman analizi yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

2.11. Durum araştırması yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

2.12. Durum araştırması yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

2.13. Diğer yöntemler ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

2.14. Diğer yöntemler ile yürütülen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nun, "Üniversitede yenilikçiliğin ve girişimciliğin tetiklenmesi amacıyla politika araçlarının geliştirilmesi" kararı ile Türkiye'de ilk kez 2012 yılında Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi hazırlanmıştır (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu [TÜBİTAK], 2013). Bu karar ile üniversitelerin değerlendirilmesinde inovatif bir fikir ortaya koyabilme ve bunu ticari ürüne dönüştürme olarak ifade edebileceğimiz "Girişimcilik ve Yenilikçilik Kültürü" boyutu bir kriter olarak öne çıkmıştır (TÜBİTAK, 2013). Bu kriter kapsamında üniversitelerin bünyesinde teknoparklar ve teknoloji transfer ofislerinin bulunması bir alt kriter olarak alınmıştır (TÜBİTAK, 2013a). Bu durum teknopark ve teknoloji transfer ofislerinin sayısının artmasını sağlamıştır. Bu karar yaratıcı düşünmenin öncesine kıyasla çok daha önemli ve ödüllendirilebilir hale geldiğini göstermektedir. İlkokul düzeyinden başlamak üzere yaratıcı düşünme Milli Eğitimin hedef kazanımları arasında yer almıştır. Buna ek olarak yaratıcılık Milli Eğitimin temel değerleri arasında da yer almaktadır (MEB, 2015).

Günümüzde insanlar yaratıcılık sayesinde karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelebilmekte, nesnelere ve olaylara farklı pencerelerden bakabilmektedir. Küreselleşme ile dünya düzeni rekabete dayalı bir hal almıştır. Bu düzende örgütlerin devamlılığını sağlayabilmesi, toplumların potansiyellerini kullanarak gelişmesi ve ilerlemesi yaratıcı bireylerin katkılarıyla gerçekleşmektedir (Memduhoğlu, Uçar ve Uçar, 2020). Yaratıcı düşünme sağlıktan sosyal bilimlere, fenden matematiğe insanoğlunun ileride gelişmesini sağlayacak buluşlar yapabilmesine olanak sağlamaktadır ve bu da insanların yaratıcılık potansiyellerini kullanabilmesi ile olanaklı hale gelecektir. Bu noktada eğitim kurumları bireylerdeki yaratıcılık potansiyelini köreltmek yerine ortaya çıkarmalı ve bunu iyileştirmeye çalışmalıdır. Eğitim kurumlarının amacı bu yöndeyken ne yazık ki eğitim sistemimize bakıldığında ezber yapmaya odaklı, sadece bilgi yükleyici bir yaklaşımın hakim olduğu görülmektedir (Öztürk, 2014).

Bu bağlamda ulusal gelişme ve ilerlemelerin gerçekleşmesi için inovasyon ve girişimcilik önemli bir konumdadır. Bunun olabilmesi için de eğitim sisteminde özel yöntemler ve uzmanlar eşliğinde yaratıcı düşünmenin geliştirilmesi, üniversite düzeyinde bunun bir adım ötesine geçilerek inovasyon ve girişimciliğin uygulamasının öğretilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir. Bunun paralelinde bilimsel çalışmalar bu uygulamalar için vazgeçilmez bir öneme sahiptir.

Bu kapsamda araştırmanın önemi şu şekildedir:

1. Betimsel içerik analizi yönteminden elde edilen bulguların, araştırılan konuya dair ileride planlanacak olan çalışmalara yol göstermesi beklenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu nedenle betimsel içerik analizi yöntemi ile yürütülen bu çalışmadan elde edilen sonuçlarla yaratıcı düşünme alanına yönelik eksikliklerin belirlenebilmesi sağlamak ve bu sayede yaratıcı düşünme becerisi üzerine çalışacak olan uzmanlara yeni araştırma kapılarına açarak orijinal ve nitelikli çalışmaların üretilmesine destek olmaktadır.
2. Var olan çalışmaları daha ileri taşıyabilmek için hedef ve öneriler oluşturmaktır.
3. Bu çalışmada incelenen tez sayısının fazla olması, yaratıcı düşünme becerisi üzerine çalışacak olan araştırmacılar için adeta bir kılavuz görevi görecektir.
4. Ülkenin yönetsel boyutunda politika yapıcılara yönelik, eğitim-öğretimde yaratıcı düşünme alanında geniş bir perspektifte mevcut durumu görebilmelerini sağlayarak bu konuda uygun politikaların geliştirilmesini sağlamaktır.

1.4. SAYILTILAR

Kullanılan veri tabanında arama yapılırken sistemin arama yapılan anahtar kelimelere uygun sonuçların tamamını filtrelediği kabul edilmiştir.

1.5. SINIRLILIKLAR

Bu araştırma:

1. 2012-2021 yılları arasında yapılan çalışmalarla,
2. Veri tabanı olarak YÖK Tez’de bulunan yüksek lisans ve doktora tez çalışmaları ile,
3. Türkçe ve İngilizce dillerinde yapılan çalışmalar ile,
4. Araştırmacı tarafından yayınlanma izni olan çalışmalar ile,
5. Eğitim-öğretim alanında yapılan çalışmalar ile,

sınırlıdır.

1.6. TANIMLAR

Yaratıcı düşünme: Kendine has bir problem çözme süreci ile birlikte kişinin zeka unsurlarını da üretime katarak henüz ürüne dönüşmemiş veya özgün ve beceriye dayalı yeni bir ürün ortaya çıkarmayı sağlayan bilişsel yetenektir (Aslan, 2001).

Girişimcilik: Güncel üretim sürecine, yeni fikirler ekleyerek ve farklı üretim yöntemleri kullanarak ürünü pazarlayabilme, satabilme ve kara dönüştürebilmedir (Küçükaltan, 2009).

İnovasyon: Yeni ya da önemli derecede geliştirilmiş bir ürün (mal veya hizmet), iş süreci, pazarlama yöntemi veya organizasyonel yöntem (OECD/Eurostat, 2005).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. YARATICILIK TANIMLARI

Yaratıcı düşünmeyi tanımlamadan önce yaratıcılık ve yaratıcı düşünme arasındaki ayrımı yapmak yararlı olacaktır. Aynı anlama gelmemesine rağmen bu iki kavramın birbiri yerine kullanılabildiği görülmüştür. Halbuki yaratıcı düşünme daha çok zihinsel süreçleri ifade ederken yaratıcılık zihinsel süreçlerin yanı sıra performansa dayalı etkinlikleri de kapsamaktadır. Bu nedenle yaratıcılık kavramı daha kapsayıcı bir kavramdır. Yaratıcılığın tanımı yapıldığında aynı zamanda yaratıcı düşünmenin de tanımı yapıldığı kabul edilir (Doğan, 2020).

Yaratıcılık ile ilgili alanyazın incelendiğinde birden çok tanımın olduğu, ortak bir tanımın olmadığı görülmüştür (Plucker, Beghetto & Dow, 2004; Doğan, 2020; Runco 1996). Yurtdışı ve yurtiçi literatürdeki bazı yaratıcılık tanımları şu şekildedir:

Yaratıcılığın farklı boyutunda çalışmalar yapan Torrance yaratıcılığı “sorunlara, yetersizliklere, bilgi eksikliğine mevcut olmayan elemanlara, uyumsuzluklara karşı duyarlı olma, güçlükleri belirleme, çözümler arama, tahminler yapma ve eksikliklerle ilgili olarak hipotezler kurma ya da hipotezleri değiştirme çözüm yollarından birini seçme ve deneme, yeniden deneme daha sonra da sonuçları ortaya koymadır” şeklinde tanımlamıştır (Aktaran Aslan, 2001).

Amabile (2018) yaratıcılığı önceki fikirlerden farklı ama aynı zamanda uygun, kullanışlı, değerli, doğru veya bir şekilde yaratıcının amaçladığı amaca uygun, daha önce var olmamış fikirlerin üretimi olarak tanımlamıştır. Amabile’e göre fizikte bir fikir işe yaramadıkça ve kanıtlanmadığı sürece yaratıcı kabul edilemez. Bu nedenle yaratıcılığın “uygun” yönü matematik ve fen bilimlerinde “doğru” anlamına gelmektedir. Ancak diğer alanlarda örneğin sanatta uygunluk oldukça farklıdır. Çalışma eğer hem yeni hem de sanatçının amaçladığı bir tepkiyi (veya bir dizi tepkiyi) çağrıştırıyorsa yaratıcı olarak kabul edilir.

Amerikan Psikoloji Derneği (APA) (2023) yaratıcı düşünmeyi herhangi bir alanda yeni bir buluşa, sonuca veya senteze götüren zihinsel süreç, önceden var olan öğeleri kullanılabildiği fakat bunlar arasında yeni bir ilişki kurulan yaratıcı bir çözüm olarak tanımlamaktadır.

Yaratıcılık sorunlara, bilgi eksikliklerine, kayıp parçalara, uyumsuzluğa karşı duyarlılık, problemi tanımlama, çözüm arama, tahminde bulunma ya da eksikliklere yönelik hipotezler geliştirme ve hipotezleri değiştirme, yeniden deneme ardından sonucu ortaya koymaktır (Sungur’dan aktaran Karakuş, 2001).

Doğan (2020) ise yaratıcılığı çoğunluğun aynı şeyi gördüğü veya düşündüğü bir olgu üzerinde farklı düşünebilme yeteneği, davranışı veya tutumu, var olan nesne veya kavramın belirli bir amaç için alışla gelmedik ve olağan dışı bir şekilde ilişkilendirebilme becerisi olarak tanımlamaktadır.

Literatürdeki tanımlarda da görüldüğü üzere yaratıcılığın genel kabul görmüş bir tanımı bulunmamaktadır. Fakat tanımlardan yola çıkıldığında ortak bir noktada buluşulduğu görülebilir. Bu nokta ise yaratıcılığın daha önce var olmayan yeni bir şeyin ortaya çıkarılması olarak kabul görmesidir.

2.2. YARATICILIKLA İLGİLİ KURAMLAR

2.2.1. Psikoanalitik Kuram

Yaratıcılığın bilinçli gerçeklik ile bilinçsiz dürtüler arasındaki gerilimden kaynaklandığı fikrine dayanan Freud, yazarların ve sanatçıların bilinçsiz isteklerini herkesin kabul edebileceği şekilde ifade etmenin bir yolu olarak yaratıcı eserler ürettiklerini öne sürmüştür. Bu arzular güç zenginlik şöhret onur veya aşkla ilgili olabilir (Vernon’dan aktaran Sternberg ve Lubart, 2009). Freud (2014) Rüyaların Yorumu adlı kitabında rüyaların zihnin altında yatan düşünceleri, arzuları, hisleri yansıttığı ve bu sebeple yaratıcılığın kaynağı olduğunu öne sürer. Bunun yanı

sıra kitapta yaratıcılık sürecinin rüyalar gibi aniden ortaya çıktığını ve yaratıcılık için zihnin rahatlama gerektiğini böylece yaratıcı fikirlerin ortaya çıkmasını kolaylaştırdığını savunur.

Psikoanalitik yaklaşımı kullanarak yaratıcılığı açıklayan diğer bir psikoanalist ise Ernst Kris'tir. Kris (1952) yaratıcılığı iki temel süreçte açıklamaktadır:

1. Yaratıcı gerileme: Yaratıcılık bireyin içsel çatışmalarının basit ve ilkel düzeyine geri dönmesi ile başladığını ifade eder. Bu süreçte birey çocukluk dönemine veya içsel dürtülerine geri dönüp bunu dışa vurur. Bu yaratıcı gerileme içsel çatışmaların dışa dönük bir şekli olarak düşünülebilir.
2. Yaratıcı yüceltme: Yaratıcılık içsel çatışmaların çözümlenmiş ve dengelenmiş bir ifadesidir. Bireyin içsel çatışmalarını toplumun normlarına uygun bir şekilde dışavurulması yaratıcılık olarak adlandırılır.

2.2.2. İnsancıl Kuram

İnsancıl kuramın öncülerinden biri olan Rogers (1980)' a göre yaratıcılık, kişinin kendisini tam anlamıyla ifade edebildiği, yeni fikirler, düşünceler ve eylemler ürettiği bir süreçtir. Rogers'a göre yaratıcılık insanların kendilerini gerçekleştirmelerine yardımcı olur. Rogers eleştiri, yargılama, denetim, rekabet ve stres gibi faktörlerin yaratıcılığı engellediğini, açıklık, hoşgörü, empati, özgürlük ve destekleyici bir ortamda bulunmanın ise yaratıcılığı artırdığını savunmuştur.

Maslow (2012) ise yaratıcılığı bir gereksinim olarak ele alır ve yaratıcılığın insanın içsel motivasyonunu artırdığını ve kendini gerçekleştirme sürecini desteklediğini savunur. Maslow'a göre yaratıcılık, insanın dünyayı anlamlandırması ve kendini ifade etmesi için önemli bir yoldur.

Maslow, yaratıcılığı üç temel özelliklerle tanımlar:

1. Yaratıcılık, kişinin iç dünyasına ve öznel deneyimlerine dayalıdır.
2. Yaratıcılık, kendini gerçekleştirme ihtiyacı ile bağlantılıdır ve insanların potansiyellerini tam olarak ortaya çıkarmalarına yardımcı olur.
3. Yaratıcılık, bir kişinin hayatında anlamlı ve önemli bir rol oynar.

Maslow, yaratıcılığı, insanın kendini gerçekleştirmesi için önemli bir araç olarak görür ve yaratıcılığın insanın içsel motivasyonunu artırdığını ve potansiyelini ortaya çıkarmasına yardımcı olduğunu vurgular.

2.2.3. Bilişsel Kuram

Araştırmacılar yaratıcılığın bilişsel sürecini farklı açılardan incelemiştir. Sternberg ve Lubart (2009)' a göre yaratıcılık bir dizi bilişsel sürecin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Yaratıcılığın ortaya çıkması için farklı bilişsel süreçlerin (dikkat, bellek vb.) uygun bir şekilde organize edilmesi gerekmektedir. Ayrıca motivasyon, uzmanlık, kişisel özellikler gibi değişkenlerin yaratıcılığı etkilediğinden bahsetmişlerdir.

Boden (2004) ise yaratıcılığın temelinde üç bilişsel sürecin yattığını savunur. Bu süreçlerin birleşmesi ile yaratıcılığın ortaya çıktığını ifade etmiştir. Bu süreçler şu şekildedir:

1-Kombinasyon: Bu süreç öncesinde farklı bağlamlarda kullanılan fikirlerin bir araya getirilerek yeni bir fikir oluşturulmasıdır. Kombinasyon yaratıcılıkta oldukça sık kullanılan bir tekniktir. Örneğin bir ressam farklı renk ve şekilleri bir araya getirerek yeni bir kompozisyon kurgulayabilir.

2- Yeniden yapılandırma: Bilinen bir şeyin daha farklı bir biçimde düzenlenerek yeni fikir ortaya çıkarılmasıdır. Bu süreçte zihin yeni bir bakış açısı kazanır. Örneğin bir yazar daha önce kullanmadığı bir anlatım tekniği ile öyküsünü yeniden yapılandırarak yeni bir eser oluşturabilir.

3-Keşif: Daha önce var olmayan bir konuda araştırma ve keşifler yaparak yeni bir fikir oluşturmak anlamına gelir. Yaratıcılıkta keşif süreci yenilikçi düşüncelerin meydana gelmesini sağlar. Örneğin bir mucit bir soruna yönelik yeni bir çözüm üretebilir.

2.2.4. Çağrışım Kuramları

Mednick çağrışımsal görüşü modern psikolojiye getiren kişidir. Bu görüşle birlikte "Yaratıcı sürecin çağrışımsal teorisini" önerdi ve teorisinin birkaç ampirik test ile sınanmasını teklif etmiştir. Bu görüşün temel savı ilk aklımıza gelen şeyler genellikle çok orijinal değildir. Bunun yerine, orijinal fikirler genellikle ancak en bariz fikirleri tükettikten sonra bulunur (Runco, 2007). Mednick için bir fikir diğerine yol açar çünkü bir şekilde ilişkilendirilirler. Bu fikir akustik olarak başka bir fikre benzer olabilir, örneğin, kişi "kamyon"dan hemen sonra "ördek"i düşünür. Fikirler bazen işlev veya deneyim yoluyla da birbirine bağlanır. O halde

fikirlerin üretilmesi, birbiri ardına zincirlenmiş fikirlerle bir çağrışım meselesidir (Runco, 2010).

2.2.5. Gestalt Kuramı

Gestalt kuramına göre zihin, problemi tümüyle ele alır ve bütüncül bir şekilde organize eder. Bu organizasyon sonucunda problem kişi tarafından beklenmedik bir şekilde çözülür. İçgörü olarak adlandırılan bu süreç üç aşamada gerçekleşir. İlk olarak saplantı aşamasında kişi problemdeki belirsiz ve alakasız bilgiler tarafından yanıltılır ve çıkmaza girer. İkinci olarak kişi sorunu yeniden tanımlar ve yapılandırır. Üçüncü aşamada ani bir şekilde çözüme ulaşır. Sorunun üstesinden nasıl geldiğinin bilinçli olarak farkında değildir (Sawyer, 2011).

Gestalt terapinin kurucularından olan Fritz Pearls yaratıcılık açıklamasına baktığımız zaman Pearls (2011) yaratıcılığı bir bütünsellik ve farkında olma durumu olarak ele almıştır. Yaratıcılık bireyin içsel deneyimlerinin bütünüyle farkında olduğu ve an da kalarak bunu yaşadığı durumdur. Gestalt terapi bireyin içinde bulunduğu anı ve içsel deneyimleri nasıl yaşadığına odaklanır ve yaratıcılığı da bu farkındalık içinde bulur. Yaratıcılık süreci kişinin içsel deneyimlerini keşfetmesi, açıklaması ve yeniden organize etmesi yeteneğine dayandığını savunur. Terapide bireylerin duygusal problemlerini ve içsel çatışmalarını inceleyerek yaratıcılıklarını daha özgürce ifade etmelerini sağlar.

2.3. YARATICILIĞIN AŞAMALARI

Literatürde yaratıcılığın bir anda değil belirli bir süreç sonunda ortaya çıktığı görülmüştür. Yaratıcılığın aşamaları farklı kaynaklarda farklı şekillerde yer almaktadır. Osborn-Parnes (2013) modeline göre aşamalar aşağıdaki şekildedir:

1. Hazırlık aşaması (Preparation): Bu aşamada, problemi anlamak gereken bilgi toplanır. Sorunun ana hatları belirlenir, durum analizi yapılır ve sorunu bütün yönleriyle anlamak için araştırmalar yapılır.
2. Bilgi arama (Fact-Finding): Problemle ilgili mümkün olduğunca daha fazla bilgi toplanır. Sorunun nedenleri ve etkileri ayrıntılı olarak incelenir. Sorunla ilgili veri, bilgi toplama, analiz ve sınıflandırma yapılır. Bu aşamada sorunun kökenleri ve boyutu daha iyi anlaşılır.

3. Problem Tanımı (Problem Definition): Ulaşılan bilgiler temelinde. Problemin çerçevesi çizilir. Sorunun özü ve çözülmesi gereken ana zorlukları anlaşılır. Problemin kapsamı netleştirilir ve çözümler belirlenir.
4. Fikir Üretimi (Idea Generation): Yaratıcı fikirlerin üretildiği ve çeşitli çözüm yollarının düşünüldüğü aşamadır. Beyin fırtınası (brainstorming), morfolojik analiz gibi çeşitli yaratıcı düşünme teknikleri kullanılarak farklı fikirler ortaya koyulur. Amaç, geniş bir yelpazede çözüm seçenekleri üretmektir.
5. Çözüm Seçimi (Solution Selection): Üretilen fikirler arasından en uygun çözüm belirlenir. Çözümler değerlendirilir, önceliklerine ve potansiyellerine göre analiz edilir. Seçilen çözüm ayrıntılı bir şekilde planlanır ve uygulama safhasına geçilir.

Michalko (2001) ise benzer aşamaları içeren başka bir yaratıcı problem çözme aşamaları modeli sunmuştur. Bu modele göre süreç şu şekildedir:

1. Problem Tanımı ve Anlama: İlk adım, çözülmesi istenen problemi bütünüyle anlamaktır. Nitelik, boyut ve köken açısından sorun belirlenir. Problem alanı hakkında titiz bir şekilde araştırma ve analiz yapılır.
2. Bilgi Toplama ve Araştırma: Problem hakkında daha fazla bilgi edinmek için kaynaklar araştırılarak veri toplanır. Verilerin analizi, durumun anlaşılabilmesi ve problemi derinlemesine anlamak amacıyla yapılır.
3. Beyin Fırtınası (Brainstorming): Fikirlerin üretilmeye başlandığı aşamadır. Sınırlama olmadan çeşitli fikirler ve çözümler üretilir. Bu aşamada, her türlü düşünceye karşı hoşgörü sahibi olmak önemlidir.
4. Analoji ve Metafor Kullanımı: Başka alanlardan alınan fikirler problemi daha farklı bir boyuttan ele almada yardımcı olabilir. Benzerliklerden yola çıkarak problemi çözme yolları keşfedilir.
5. Modelleme ve Manipülasyon: Bulunan fikirler veya çözümler, değişik şekillerde düzenlenir veya bir araya getirilir. Bu aşamada, farklı kombinasyonlar deneyerek yenilikçi çözümler aranır.

6. **Düşünsel Çatışma (Cognitive Conflict):** Fikirler veya çözümler arasında çatışma yaratarak yeni bakış açıları ve özgün çözümler bulmaya yardımcı olabilir. Zıt düşünceler arasında bir denge kurmak daha yaratıcı sonuçlar elde edilmesine olanak sağlayabilir.
7. **Kuluçka (Incubation) ve Aniden Aydınlanma:** Bilinçaltının problem üzerinde düşünmesine fırsat verilen bir aşama olan kuluçka aşaması, aniden yeni ve orijinal bir fikrin veya çözümün ortaya çıkması ile sonuçlanabilir.
8. **Değerlendirme ve Seçim:** Bulunan fikirler ve çözüm önerileri değerlendirilir. Gerçekçilik, uygulanabilirlik ve etkinlik gibi kriterler baz alınarak çözüm yolu hakkında karar verilir.
9. **Gerçekleştirme ve Uygulama:** Karar verilen çözümün uygulamaya konulduğu aşamasıdır. Gerekli adımlar tespit edilir ve çözüm uygulanır.
10. **Sonuçların Değerlendirilmesi:** Uygulama sonrası sonuçlar değerlendirilir. Başarılar ve geliştirme alanları tespit edilir, gelecekteki sorunlar için öğrenilen dersler kaydedilir.

Wallas (1925) “The Art of Thought (Düşüncenin Sanatı)” adlı kitabında yaratıcı düşünme sürecinin dört temel aşamasını tanımlamıştır. Modelin her aşaması yaratıcılığın farklı yönlerini vurgulamakta ve problem çözme süreçlerinin dinamik ve evrimsel doğasını açıklar. Bu modele göre yaratıcı düşünme süreci aşağıdaki aşamaları içerir:

1. **Hazırlık Aşaması (Preparation):** Problemle ilgili bilgi toplama, bilgileri analiz etme ve konuyu anlamlandırma basamaklarını içerir. Sorun hakkında araştırma yapılır, var olan bilgi ve deneyimler gözden geçirilir. Hazırlık aşaması, yaratıcı düşünme sürecinin ilk aşamasını ve temelini oluşturur.
2. **Kuluçka Aşaması (Incubation):** İkinci aşama, problemi düşünmeyi keserek belirli süre uzaklaşma dönemidir. Bilinçli düşünce bir kenarda durur ve problem alttan alta işlenir. Bu süreçte, bilinçaltında düşüncelerin kaynaşması ve yeni bağlantıların oluşması potansiyel olarak yaratıcı çözümlere yol açabilir.

3. Aydınlanma aşaması (Illumination): Beklenmedik anda birden bir fikrin veya çözümün belirdiği anı ifade eder. Bu an, genellikle gözden kaçırılan bir bağlantının veya başka bir açının fark edildiği andır. Aydınlanma anı, yaratıcılığın en parlak ve etkileyici anıdır.
4. Sonuçların Doğrulanma Aşaması (Verification): Son aşama, ortaya çıkan fikrin veya çözümün değerlendirildiği ve geliştirildiği aşamadır. Fikrin gerçekçiliği, uygulanabilirliği ve etkinliği analiz edilir. Fikir daha ayrıntılı bir biçimde planlanır, gerekli düzenlemeler yapılır ve sonuçlar doğrulanır.

2.4. YARATICI BİREYİN ÖZELLİKLERİ

Yaratıcı bireyler değer, mizaç, motivasyon gibi düşündükleri yollardan ayırt edilebilirler. Bu dinamikler arasındaki ilişkilerin karmaşık yapılar olduğunu unutmamak önemlidir. Yaratıcılık üzerine tek bir teori olmadığı gibi genel bir yaratıcı insan tanımı da yoktur. Yaratıcı bireylerin özellikleri kişiye ve disiplinlere göre farklılık gösterir. Yaratıcı bir besteci yaratıcı bir fizikçiden farklı ihtiyaçlara, güçlere ve değerlere sahiptir. Buna rağmen bazı ortak özellikler önermek için yeterli modeller vardır. Buna göre yaratıcı düşünen birey risk almaya isteklidir, azimli, göreve bağlı, meraklıdır, deneyimlere açık, ilgi alanı geniştir, özgündür, sezgisel ve duygularını yoğun yaşar (Starko, 2010).

Yaratıcı bireylerin özellikleri üzerine farklı araştırmacılar tarafından birçok çalışma yürütülmüştür. Bu çalışmalardan bazıları şu şekildedir:

Guilford (1973) yaratıcı bireylerin paylaştığı genel özellikleri sıralamıştır. Bunlar:

1. Esneklik
2. Akıcılık
3. Detaycı
4. Belirsizliğe karşı toleranslı
5. Özgün
6. İlgi alanı geniş
7. Hassas
8. Meraklı
9. Bağımsız
10. Derin düşünebilen

11. Harekete geçen
12. Odağını koruyan ve sabırlı
13. İşine bağlı, önemseyen
14. Mizah anlayışı olan
15. Bütün kişiliğini ifade edebilen

Davis (1995) yürüttüğü çalışmada literatürden yaratıcı kişileri ifade eden 100 sıfat ve ifadeyi bir araya getirerek 12 kategoriye ayırmıştır. Davis'e göre yaratıcı bir kişi:

1. Yaratıcılığının farkındadır
2. Özgündür
3. Bağımsızdır
4. Risk alır
5. Enerjiktir
6. Sanatçı ruhludur
7. Meraklıdır
8. Mizah anlayışı vardır
9. Güçlükleri sever
10. Açık görüşlüdür
11. Yalnız kalmaya ihtiyacı vardır
12. Belirsizliğe karşı toleranslı
13. Sezgileri güçlüdür

Feist (1998) yürüttüğü yaratıcılık ve kişilik özellikleri üzerine ilk olan meta-analiz çalışmasında yaratıcı insanların özerk, yeni deneyimlere açık, içe dönük, normlardan şüphe duyan, azimli, hırslı, baskın, dürtüsel, saldırgan tavırları olduğunu bulmuştur.

Gafour ve Gafour (2020) yaratıcı düşünme üzerine yapmış oldukları literatür derleme çalışmasında yaratıcı düşünen bireylerin özelliklerini iletişime açık, açık fikirli, risk alan, olayların bütününe görebilen, esnek şekilde belirtmişlerdir.

Geçmişten günümüze yaratıcı bireylerin ortak karakteristik özelliklerine yönelik yapılan çalışmalara bakıldığında risk alabilen, özgün, yeni deneyimlere açık, mizah anlayışı olan, sezgileri güçlü, meraklı, ilgi alanı geniş, açık görüşlü, belirsizliğe karşı toleransı olan ve esnek bir yapıya sahip olma gibi belli karakteristik özelliklerin bütün çalışmalarda ortak olduğu görülmektedir.

İskoçya İcra Kurulu Eğitim Departmanı (SEED) (2006)'nın yaratıcılık alanında ulusal politikaların değerlendirildiği raporda yaratıcı düşünme becerisinin karakteristik özelliklerini ve aynı zamanda öğretim programı özelliklerini şu şekilde belirtmiştir:

1. Gelenekleri, varsayımları sorgulama ve meydan okuma
2. Yaratıcı bağlantılar kurma ve genellikle ilişkilendirilmeyen şeyleri ilişkilendirme
3. Olabilecekleri düşleme, hayal etme, zihinde canlandırabilme
4. Alternatif yaklaşımları ve yeni yöntemleri deneme, seçenekleri açık tutma
5. Fikirleri, eylemleri ve sonuçları eleştirel bir şekilde değerlendirebilme

2.5. YARATICILIK VE ZEKA

Uzun yıllar boyunca yaratıcılığın ve zekanın yakından ilişkili olduğu varsayılmıştır. 90'lı yıllarda yapılan çalışmalarda bazı çalışmalar yaratıcılığın ve zekanın büyük ölçüde bağımsız olduğunu ortaya koyarken bazı çalışmalar ikisinin ayırt edilemeyecek kadar birbiriyle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Gomez, 2007).

Guilford (1950) yaratıcılığı düşünce türü olarak tanımlamış, zekanın ise düşünce yaklaşımı olduğunu belirtmiştir. Yaratıcılık farklı fikirler üretme yeteneği iken, zeka bu fikirleri analiz etme, düzenleme ve sentezleme yeteneğini ifade eder. Bununla birlikte, zeka yüksek düzeyde bir bilgi birikimi seviyesi ve analitik düşünme becerisi gerektirirken, yaratıcılık daha özgür ve esnek bir yaklaşım gerektirir.

Torrance (1974), yaratıcılığı beş anahtar bileşenle açıklamıştır: akıl yürütme, duygusal hassasiyet, çeşitlilik, hayal gücü ve estetik değer. Bu bileşenler, zeka ve yaratıcılık arasındaki karmaşık etkileşimin bir yansıması olarak yorumlanabilir.

Zeka ve yaratıcılık büyük ölçüde ilişkili olduğu kabul edilse de birbiriyle olan ilişkilerinin doğası hala tartışılmaktadır (Kaufman ve Plucker, 2011). İki yapı arasındaki ilişkiyi açıklayan en yaygın teori eşik teorisidir.

Yaratıcılık ve zeka arasındaki ilişkiyi en iyi şekilde “duruma göre değişir” şeklinde tanımlayabiliriz. Bu durum hem zekayı hem de yaratıcılığı değerlendirmek için kullanılan tanıma ve ölçümlere bağlıdır. Eşik teorisine göre belirli bir eşiğin altında yaratıcılık ve zeka arasında güçlü bir ilişki vardır. Belirli bir eşiğin üstünde ise bu ilişki zayıflamaktadır. Bu nedenle zeka yaratıcılığı öngöremez (Starko, 2010).

Tartışma haline gelen eşik teorisini sınamak için Jauk ve arkadaşları (2013) 297 katılımcı ile yaptıkları çalışmada bağımsız bir düşünsel orijinallik kriteri (iki orijinal fikir) için 100 IQ eşiği, kriterler arttıkça (daha fazla orijinal fikir) 120 IQ eşiği ve 85 IQ puanının yaratıcılık potansiyeli için bir eşik oluşturduğunu bulmuşlardır. Bu göstergeler eşik teorisini doğrular nitelikte kanıtlar sunmuştur. Bunun yanı sıra zeka eşiği karşılandığı zaman kişilik faktörlerinin yaratıcılık için daha önemli hale geldiğini ortaya koymuşlardır. Sonuç olarak zeka, yüksek yaratıcı düşünme potansiyeli için gerekli fakat yeterli olmayan bir koşul olduğunu bulmuşlardır.

Sternberg, Kaufmann ve Pretz (2002) yaratıcılık ve zeka arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaları incelemiş ve bir derleme çalışması hazırlamıştır. Bu araştırmanın sonucunda yaratıcılık ve zeka üzerine üç genel yargıya ulaşmıştır (aktaran Baer ve Kaufman, 2006).

1. Yaratıcı insanlar, ortalamanın üzerinde IQ'ya sahip olma eğilimindedir.
2. 120 IQ seviyesinin üzerinde yaratıcılık ve zeka arasındaki ilişki zayıflamaktadır. Bu seviyenin üzerinde yaratıcılık için IQ önemini kaybetmektedir.
3. Yaratıcılık ve IQ arasındaki ilişki, zeka ve yaratıcılığın hangi yönlerinin ölçüldüğüne önemli derecede bağlıdır.

İki yapı arasındaki ilişki çocuklarda daha az net olduğundan dolayı düşük IQ puanına sahip öğrencilerin yaratıcılık potansiyellerini hafife alınmaması gerekmektedir. Okul başarısı ve yaratıcılığa etki eden diğer faktörler unutulmamalıdır (Starko, 2010).

Csikszentmihalyi (1990) geliştirdiği Akış Teorisi yaratıcılığın, zekanın ve motivasyonun nasıl bir araya geldiğini açıklar. Akış teorisi, insanların yoğun bir katılım, odaklanma ve keyif duygusu içinde olduğu anları ifade eder. Akış deneyimi içim belirli bir denge durumu gerekir. Eğer bir görev aşırı zorlayıcı ise birey stres yaşar aksine görev çok kolay ise sıkılma gerçekleşir, İdeal akış deneyimi, kişinin yeteneklerini zorlamaya yetecek kadar meydan okurken aynı zamanda keyif ve zevk sağlayacak kadar ulaşılabilir bir hedef sunar.

Akış hali, bazı temel unsurlar etrafında şekillenir:

1. Odaklanma: Kişi, faaliyetin üzerine yoğunlaşır ve dikkati dağıtan unsurlardan uzaklaşır.
2. Görev ve Yetenek Dengesi: Görevin karmaşıklığı ve bireyin yetenekleri arasında bir denge vardır. Bu denge, bir zorluk düzeyinin aşılmasını teşvik ederken aynı zamanda başarının da mümkün gözüktüğü bir pencere sunar.

3. Hedef Netliği: Akış halindeyken, bireyin ne yapması gerektiği açık ve nettir.
4. Anlık Geri Bildirim: Birey, yaptığı eylemin sonuçlarını hemen fark edebilir. Anlık geri bildirim, kişinin hızla uyum sağlamasını sağlar.
5. Kendini Bilinç Dışında Kaybetme: Akış halindeyken, birey kendi benliğini ve düşüncelerini unutabilir, böylece zamanın nasıl geçtiğini fark etmez.

Sternberg ve Kaufman (2010) yaratıcılık ve zeka üzerine geliştirdikleri tek faktör modelinde yaratıcılığın temel olarak yüksek düzeyde zekaya dayandığını savunur. Bu modele göre yaratıcılığın ve zekanın ayrı ayrı ele alınamaz ve bunun yerine yaratıcılığın, zekanın belirli yönleriyle güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu iddia eder. Örneğin, ıraksak düşünme yeteneği, yeni ve farklı fikirler üretme kapasitesini ifade ederken, zeka testlerinde çeşitli problem çözme görevlerini başarma yeteneği de zekayı yansıtır. Sternberg ve Kaufman, bu iki yeteneğin birbiriyle örtüştüğünü ve yaratıcılığın da aynı zamanda zeka testlerinde başarılı olmayı gerektirdiğini öne sürer.

2.6. YARATICILIK BOYUTLARI

Torrance (1974) yaratıcılığı ölçmek için geliştirdiği testte yaratıcılığı dört temel boyutta ölçmeyi amaçlamıştır. Bu boyutlar akıcılık, esneklik, orjinallik ve detaylandırmadır.

1. Esneklik: “Farklı bakış açılarından düşünebilme” yeteneği olarak tanımlanmıştır. Bu boyut kişinin bir konu hakkında farklı açılardan düşünebilme yeteneği ile ilgilidir (Torrance 1974). Esneklik, yaratıcı düşünmenin temel faktörlerinden biridir ve farklı bakış açıları, farklı fikirler veya farklı yaklaşımlar arasında geçiş yapma becerisini ifade eder. Esnek düşünme, rutinden çıkma, geleneksel sınırlamaları aşma ve sıra dışı bağlantılar kurma yeteneğini içerir. Esnek düşünme sayesinde problemlere farklı ve özgün çözümler üretilebilir (Runco, 2004).
2. Orjinallik: Torrance (1974) orjinallik boyutunu “yeni ve farklı fikirler üretme” yeteneği olarak tanımlamıştır. Bu boyut, özgün ve yaratıcı fikirlerin üretilip üretilmediği ile ilgilidir. Orijinallik, yaratıcılığın merkezi bir bileşenidir ve özgün fikirlerin üretilmesini ifade eder. Orijinal düşünme, var olan kalıpları ve alışla gelmiş düşünce kalıplarını kırarak, eşsiz ve yenilikçi yaklaşımlar geliştirme yeteneğini içermektedir. Bu, farklı bir bakış açısıyla tanıdık konulara yaklaşmayı içerebileceği gibi, tamamen yeni konuları da barındırabilir (Amabile, 2018).

3. Detaylandırma: Torrance (1974) bu boyutu kişinin fikirlerini geliştirebilme ve bu fikri ayrıntılandırabilme yeteneği olarak ifade eder. Yaratıcı düşünen kişiler, fikirlerini daha derinlemesine inceleyebilir ve ayrıntılandırabilirler. Detaylandırma, yaratıcı fikirlerin geliştirilmesi ve zenginleştirilmesi aşamasıdır. Detaylandırma, kapalı bir fikirden veya kavramdan daha derinlemesine bir anlayış ve analiz sağlar. Bu, fikirleri daha bütüncül hale getirerek, daha çok derinlik, zenginlik ve anlam katmayı ifade eder (Crompton, 2006).
4. Akıcılık: Torrance (1974) bu kavramı “düşüncelerin ve fikirlerin hızlı bir şekilde üretilmesi” olarak tanımlamıştır. Bu boyut bir konu hakkında olabildiğince çok sayıda fikir üretmekle ilgilidir. Akıcılık, birey bir problemle yüz yüze geldiğinde problemin çözüm yollarını art arda sıralayabilme yeteneğidir. Kişi soruna karşı ne kadar çok çözüm yolu üretebiliyorsa o derecede akıcılık becerisine sahiptir (Gander ve Gardiner, 2007). Akıcılık, yaratıcılık sürecin bir başlangıcı olarak düşünülebilir ve diğer yaratıcı düşünme boyutlarıyla ortak çalışır (Guilford, 1950).

2.7. YARATICILIK VE EĞİTİM

Dünya daha önce hiç olmadığı kadar hızlı değişiyor ve insanlar devamlı olarak yeni tür görev ve durumlarla başa çıkmak zorunda. Bu çağda öğrenme ömür boyu sürmelidir ve insanlar sürekli olarak yeni yollarla düşünmeye ihtiyaç duyarlar (Sternberg, 1997). Ailelerimizde, topluluklarımızda veya uluslarımızda karşılaştığımız problemler yeni ve zordur. Bu sorunları çözmek için yaratıcı ve farklı düşünmemiz gerekir. Hayatımızda bize sunulan teknolojiler, sosyal gelenekler ve araçlar, neredeyse ortaya çıktıkları kadar çabuk değiştirilirler. Gelişmek ve hatta bazen hayatta kalmak için yaratıcı düşünmemiz gerekir (Sternberg, 2010).

Yaratıcılık ve yaratıcı düşünme doğuştan gelen fakat sonrasında pozitif ve negatif çevresel koşullar sayesinde gelişebilen ya da körelebilen bir beceridir (Yeşilyurt, 2020; Smith ve Smith, 2010). Çocuklara yaratıcı düşünmeyi öğretmek mümkündür. En başarılı yaklaşımlar hem bilişsel hem de duygusal yapıya sahip, yeterli motivasyonu sağlayan ve öğretmen-öğrenci etkileşimini sağlayan yaklaşımlardır (Torrance, 1987).

Sternberg (2010) öğrencilerde yaratıcılık alışkanlığını kazandırmak için on iki önemli adım önermiştir. Bu adımlar şu şekildedir:

1. Sorunları yeniden tanımlamasını sağlayın.
2. Hipotezleri sorgulayın ve analiz ettirin.

3. Öğrencilerin fikirlerinin değerli olduğunu diğer insanlara nasıl ikna edeceğini öğretin.
4. Fikir üretmeleri konusunda cesaretlendirin.
5. Bilgi dağarcıklarını genişletmelerini sağlayın.
6. Öğrencileri engelleri belirlemeye ve aşmaya teşvik edin
7. Mantıklı riskler almasını teşvik edin.
8. Belirsizliklere tahammül etmelerini sağlayın.
9. Öğrencilerin öz-yeterliliklerini geliştirmelerine yardımcı olun.
10. Öğrencilerin yapmayı sevdikleri şeyi bulmalarına yardımcı olun.
11. Öğrencilere ödül odaklı olmamalarının önemini öğretin.
12. Yaratıcılığı destekleyen bir ortam sağlayın.

Eğitim ortamlarında yaratıcılığın geliştirilmesi için dersler belirli gerçekler veya teknikler yerine geniş, önemli fikirlere odaklanmalıdır. Üniteyi oluşturan kavramlar ve genellemeler çeşitli bireysel veya küçük grup sorunlarına yer vermelidir. Ders konuları öğrencilerin dünyası ile bağlantılı olmalıdır. Bunun için de geleneksel akademik içerik ile çağdaş kültürün genel ilkeleri arasında bir denge bulunmalıdır. Örneğin “doku” kavramı tahta maskelerde, doldurulmuş oyuncaklarda keşfedilebilir. Öğrenciler sorunları önemsedikleri için seçerler bu yüzden problem bir şekilde merak uyandırıcı ve kafa karıştırıcı bir şekilde ele alınması gerekir. Dersler öğrencilerin bağımsızlığını geliştirecek ve besleyecek şekilde şekillendirilmelidir. Bağımsız çalışan öğrenciler öğretmen yönlendirmesi olmadan zamanı ve materyalleri iyi kullanabilir (Starko, 2010).

Yaratıcı eğitim programlarının hazırlanmasının yanı sıra öğretmenlerin de bu konuda duyarlı yetiştirilmesi gerekmektedir. Öğretmenlerin zeki öğrencilere daha fazla ilgi gösterdiği aşıkardır. Halbuki yaratıcı olup da öğrenme stili farklı olduğu için dersle ilgilenmeyen öğrencilerde mevcuttur. Burada önemli olan bu öğrencilerin farkına varılıp yeteneklerinin gerilemesinin önüne geçmektir (Karakuş, 2001).

Sternberg (2010)’e göre yaratıcılığı teşvik etmek için öğretmenlerin sadece yaratıcılığı desteklemesi ve teşvik etmesi değil, aynı zamanda rol model olması ve ödüllendirmesi gerekir. Başka bir deyişle, öğretmenler sadece "konuşmayı bilmekle" kalmamalı, aynı zamanda "yürümeli" de. Yaratıcı şekilde öğretim, öğrencileri (1) yaratmaya, (2) icat etmeye, (3) keşfetmeye, (4) hayal etmeye (5) farz edelim ki... ve (6) tahmin etmeye teşvik etmek anlamına

gelir. Öğrencilerin yaratıcı düşüncelerini teşvik eden bazı öğretim tekniklerine ders bazında örnek olarak şunları vermiştir:

1. Okuduğunuz kısa öyküye farklı bir son yaratın; öykünün başkarakterleri için işlerin farklı bir şekilde gidebileceği başka bir yol çizin. [Edebiyat]
2. Paris'te bir Amerikalı turistle, Fransız arasında yol tarifi sorulan bir diyalog icat edin. [Fransızca]
3. Aşağıdaki problemde temel fiziksel ilkeyi keşfedin; Her biri, sorunun yüzey yapısında diğerlerinden farklılık gösterir, ancak 'derin yapıda..... farklılık göstermez. [Fizik]
4. Çin hükümeti önümüzdeki 20 yıl boyunca mevcut şekliyle evrimleşmeye devam ederse ne olurdu? Sizce Çin hükümeti yirmi yıl sonra nasıl olurdu? [Siyaset Bilimi]
5. Gelecekteki besteler için senfonik bir orkestrada çalınmak üzere bir enstrüman tasarlasaydınız, bu enstrüman nasıl olurdu ve neden? [Müzik]
6. İspanyolca konuşulan Rio Grande sınır bölgelerinde, İspanyolca ve İngilizce konuşanlar arasındaki sürekli etkileşimler sonucunda önümüzdeki 100 yıl içinde konuşulan İspanyolcanın kelime dağarcığında veya dilbilgisinde muhtemelen meydana gelecek değişiklikleri tahmin edin. [Dil]

Yaratıcı düşünmenin kalitesi yaratıcı kişinin eğitiminden kaynaklanır. Yağlıboya resim yapan sanatçının temel fırça tekniklerini öğrenmesi gerekir ya da yeni bir teori oluşturan bilim insanı bunu önceki öğrenmelerinin çerçevesinde gerçekleştirir. Yaratıcı düşünme, somut sonuç elde edebilmek için içsel kaynakları kullanma sürecidir. Bu süreç erken yaşlardaki deneyim ve eğitimden önemli derecede etkilenir. Bu sebeple bireyin kendini ifade etmesini cesaretlendiren, alışılmışın dışında düşünmeye izin veren okul ve iş ortamları yaratıcı düşünmenin gelişini teşvik etmektedir (Encyclopædia Britannica, 2023).

Çağdaş toplumlarda eğitim sistemine getirilen başlıca eleştirilerden biri çocuğun yaratıcılığının öldürülmesidir. Halbuki yaratıcılık eğitimle geliştirilebilir bir beceridir. Derslerde temel amaç programdaki bilgiyi öğrenciye kazandırmaktır bundan dolayı öğrencilerin yaratıcı düşünme becerisi ketlenmektedir. Öğretmen öğrenciye geleneksel yaklaşımları kullanarak yaklaşmak yerine öğrencinin keşfederek öğrenmelerini sağlayacak yaklaşımları kullanması gerekmektedir. Çoğu bireyin uygun koşullarda yaratıcılığı

geliştirilebilir. Bu nedenle sınıf ortamı ve ders programları yaratıcı düşünme becerisini kazandıracak şekilde düzenlenmesi zorunluluktur (Doğan, 2020).

2.8. YARATICILIK EĞİTİMİ

Yaratıcılık eğitimi bireylerin yaratıcı düşünme becerisini geliştirmeyi hedefleyen ve bu beceriyi günlük yaşamına dahil etmeyi öğreten eğitimlerdir. Yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmek bireylerin problem çözme yeteneklerini artırması ve inovasyon konusunda cesaretlendirmesi açısından önemli bir rol oynamaktadır. Yaratıcılık eğitimi bireyleri kendi potansiyellerini keşfetmeye teşvik etmesinin yanı sıra aynı zamanda daha inovatif ve çözüm odaklı bireyler haline getirme konusunda rol oynar (Amabile, 2018; Kim ve Song, 2010).

Craft (2001) yaratıcılık ve eğitim üzerine literatürü incelediği çalışmasında yaratıcılık eğitiminin nasıl olmasını gerektiğini açıklamıştır. Craft'a göre yaratıcılık eğitiminde dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır:

1. Esnek ve Destekleyici Ortam: Yaratıcılık eğitimi öğrencilere farklı düşünce tarzlarını denemeleri ve risk almaları için cesaretlendirici olmalıdır. Öğrenme ortamı destekleyici, esnek ve özgür bir ortam olmalıdır. Hataların yapılmasına izin verilen ve hoşgörülü yaklaşan bir ortam yaratıcılığın gelişmesi için olumludur.
2. Problem Odaklı Yaklaşım: Yaratıcılık, sorunlara farklı pencerelerden bakılması ile ortaya çıkar. Yaratıcılık eğitiminde gerçek hayat sorunları ele alınarak çözümler üretmeye teşvik edilmelidir. Bu sayede öğrencilere problem çözme yeteneklerini geliştirme fırsatı sunulmalıdır.
3. Çeşitli Düşünme Teknikleri: Öğrencilere beyin fırtınası, zıt düşünme, rüya günlüğü tutma gibi farklı yaratıcı düşünme teknikleri öğretilmelidir. Bu teknikler yeni fikirlerin ortaya çıkmasına yardımcı olur.
4. Sanat, Bilim ve Teknoloji Entegrasyonu: Yaratıcılık eğitimi, sanat, bilim ve teknolojiyi birleştirerek çok yönlü bir yaklaşım sunmalıdır. Bu entegrasyon, öğrencilerin yeteneklerini çeşitli alanlarda kullanmalarını sağlar.

5. Kendini Yönlendirme ve Özerklik: Öğrencilerin ilgi alanlarına göre yaratıcılık projeleri üretmeleri motivasyonlarını artırabilir bunu yaparken kendi yaratıcı projelerini seçme ve şekillendirme özgürlüğü verilmelidir.
6. Eğitimcilerin Rolü: Yaratıcılık eğitiminde eğitimciler rehber görevi görerek öğrencileri yönlendirmeli ve desteklemelidir. Öğrencilere fikirlerini ifade etme ve geliştirme konusunda cesaretlendirmelidir.

Yaratıcılık öğrenilebilen bir şey olmaktan çok desteklenerek geliştirilebilen bir beceridir. Yaratıcılık eğitimi alan çocuklarda hayal kurma becerisi gelişir, karşılarına çıkan güçlükler için yeni çözüm yolları ararlar, kendilerine güveni artar, akıllı ve duyarlı kişiler olur, yeni yaşantılara cesaretli olur, kendini gerçekleştirebilen bağımsız kişilikler oluşturabilirler, ilgi ve dikkat süreleri artar, duygularını ve düşüncelerini farklı yollardan ifade etme becerisi kazanırlar ve kendilerini yalnız bugün için değil gelecek için de hazır hale getirirler (Ömeroğlu ve Turla, 2001).

Doğan (2020) yaratıcılık eğitimi gerçekleştirmek isteyen öğretmenlerin öğrencilerin yaratıcılığını körelten ve gelişimini ketyeyen bazı noktalara dikkat çekmiştir.

1. Öğrenciler ilgilerine hitap etmeyen, ihtiyaç duymadıkları alanlarda çalışmaya zorlanmaları,
2. Çalışmaya başlanmadan önce yapılacaklar hakkında detaylı bilgi verilmemesi,
3. Uygun olmayan araç ve gereçlerle çalışmanın yapılması,
4. Çalışma ortamının kullanılacak araç-gereç ve bilgi teknolojileri açısından eksik olması,
5. Kalabalık bir sınıf ortamında çalışmanın yürütülmesi
6. Mekanın düzenlenmesinin dar olması ve uygun olmaması,
7. Eğitimcinin ihtiyaç duydukları zamanı öğrencilere ayırmaması,
8. Kullanılan kaynakların yaratıcılığı geliştirecek nitelikte olması,
9. Çevrede bulunan fırsatların kullandırılmamasına dikkat edilmelidir.

2.9. YARATICILIĞI ENGELLEYEN ETMENLER

Yaratıcı düşünme geliştirilebildiği gibi olumsuz etmenler karşısında ketlenebilir. Sınıf ortamlarında yaratıcılığı ketleyen durumları Aslan (2007) şu şekilde aktarmıştır:

1. Uyum sağlama: Bazı bireyler için fikirlerini bağımsızca ifade edebilmesi övünç kaynağı iken bazı öğrenciler genele uyma kaygısıyla fikirlerini bağımsızca ifade edemez. Bu durumda yaratıcılığın ketlenmesine yol açmaktadır.
2. Otoriter tutumlar: Otorite tarafından başka kişilerin keşifleri, inançları, organize ettiği şeyleri öğretmeye veya yönergeleri izleme, söylenilen şeyleri yapma gibi süreçlere kanalize edilebilir. Özgür öğrenme ortamının olmadığı bir yerde yaratıcı düşünme ketlenir. Öğretmenin otorite figürü olduğu bir sınıfta öğrenciden yaratıcılığının gelişmesi beklenemez.
3. Çevre: Suçlayıcı ve yargılayıcı bir ortamın olduğu yerde yaratıcı düşünme becerisi engellenir. Aşırı mükemmeliyetçilik gibi kişilik özellikleri de yaratıcılığı engelleyen faktörler arasında yer almaktadır.
4. Aşırı ödüllendirme: Sınıf ortamında notu ödül olarak fazla kullanmak öğrencilerden bazılarının risk almasını ve keşfediciliğini engelleyecektir. Bu durum yaratıcı düşünme becerisinin ketlenmesine yol açacaktır.

Amabile (1998) iş ortamlarında veya kurumlarda yaratıcılığı engelleyen etmenleri beş maddede sıralamıştır.

1. Baskı ve Eleştiri: Sürekli bir değerlendirilme ve eleştirinin olduğu bir ortamda, çalışanların risk almaktan ve yeni fikirleri paylaşmaktan çekinmesine neden olabilir.
2. Zaman Baskısı: Zaman baskısı da yaratıcılığı engelleyen bir etmendir. Yaratıcı düşünme aşamaları için zaman ve düşünsel esneklik gereklidir. Hızlı kararlar verilmesi veya devamlı bir zaman sıkıntısı, yaratıcılığı kötü yönde etkileyebilir.
3. Özerklik: Yaratıcılığı desteklemek için çalışanlara güven duymak ve özerklik vermek önemlidir. Fakat, aşırı kontrol çalışanların yaratıcı düşünme ve inisiyatif kullanma becerilerini sınırlayarak yaratıcılıklarını engeller.

4. Kaynakların Eksikliği: Sınırlı veya yetersiz finansal kaynaklar, zaman veya teknolojik araçlar yaratıcı fikirlerin gerçekleştirilmesini zorlaştırabilir.
5. İç Motivasyonun: Yaratıcılığı desteklemek için çalışanların iç motivasyonu önemlidir. Devamlı olarak ödüller veya tehditlerle motive edilmek, çalışanların içsel motivasyonunu azaltabilir ve yaratıcılığı engelleyebilir.

Kaufman ve Kaufman (2009) ise yaratıcılığın engellenmesinin sebeplerini aşağıdaki gibi belirtmiştir.

1. Eleştiri ve korku: Eleştirilme ve reddedilme korkusu bireyin özgüvenini sarstığından dolayı yaratıcılığını ifade etmesini engelleyebilir.
2. Rutin ve alışkanlıklar: Yaratıcı düşünme alışılmışın, sıradanlığın dışına çıkmayı gerektiren bir beceridir. Rutinler ve alışkanlıklar bireyleri belirli kalıplara mahkum ettiğinden dolayı yaratıcılık akışını engeller.
3. Mükemmeliyetçilik: Kişinin fikrilerinin, eserlerinin mükemmel olmasını beklemesi yaratıcılık sürecini ketleyen diğer bir unsurdur.
4. Dışsal baskılar: İş yükü ya da zaman baskısı gibi faktörler yaratıcılığı olumsuz yönde etkileyebilir. Bireyler yaratıcı düşünmenin sürecinin gerçekleşmesini sağlayacak yeterli zaman bulamadığından yaratıcılığı engellenir.
5. Zihinsel engeller: Endişe, sabotajcı inançlar, belirli bir çerçevede sıkışıp kalmak gibi bazı zihinsel engeller yaratıcılığı engelleyebilir.
6. Çevresel faktörler: Olumsuz bir çalışma ortamı veya uygun olmayan destek ya da destek eksikliği yaratıcılığı engelleyen başka bir etmendir.

3. YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma içerik analizi türlerinden biri olan betimsel içerik analizi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Betimsel içerik analizi belirlenmiş bir zaman diliminde ve bir konu üzerine yapılan araştırmaların incelenerek eğilimlerinin ve araştırma sonuçlarının değerlendirilmesini sağlamaktır (Dinçer, 2018). Ültay, Akyurt ve Ültay (2021)'a göre de betimsel içerik analizi yöntemi belirli bir alan veya konu üzerine birbirinden bağımsız olarak yapılmış nitel ve nicel çalışmaların derinlemesine incelenerek o konu alanındaki eğilimlerin belirlenmesini sağlamaktadır. Betimsel içerik analizi araştırmaların incelenen çalışma sayısının fazla olması sebebi ile derinlemesine yorum ve sentez sınırlı kalmaktadır (Çalık ve Sözbilir, 2014).

Çalık ve Sözbilir (2014)'e göre betimsel içerik analizi yapılırken göz önünde bulundurulması gereken bazı parametreler vardır. Bu parametreler şu şekildedir:

1. Daha önce yapılmış bir betimsel içerik analizi çalışması varsa yapılacak olan araştırmanın farklarını ortaya koyarak alan yazına katkısı ifade edilmelidir.
2. Amaç, gerekçe, problem durumu ile araştırma soruları açıkça ifade edilmelidir.
3. Analizin önemi teorik ve uygulama açılarından açıklanmalıdır.
4. Araştırılacak konu ile ilgili genel eğilimlerin ortaya koyulmasına imkan verecek kadar geniş bir zaman diliminde ve konu aralığında yayımlanmış araştırmaların çalışmaya alınması gerekmektedir.
5. Analize dahil edilen araştırmalara erişim şekli (anahtar kelimeler, veri tabanları vs.) ve dahil etme kriterleri açıklanmalıdır ve mümkün olduğunca çeşitli kaynak türlerine yer verilmelidir.
6. Analiz süreci (matrisler, kodlama, sınırlılıklar, geçerlik-güvenirlik) net bir şekilde ifade edilmelidir.
7. Analiz sonuçları uygun bir biçimde (tablo, grafik, diyagram vs.) görselleştirilmelidir.

8. İncelenmeye alınan araştırmalardaki boyutlar arası ilişkiler, benzerlikler, farklılıklar ve ortaya koyulmalı ve tartışılmalıdır.
9. Elde edilen sonuçlar eleştirel bir bakış açısıyla yorumlanmalı ve sentezlenmelidir.
10. Bulgulara dayalı olarak çıkarılan sonuçlardan araştırmacılara, uygulamacılara ve politika yapıcılara doğrudan, açık ve anlaşılır öneriler sunulmalıdır.

Betimsel içerik analizi yönteminde nitel analiz yaklaşımına uygun bir biçimde kodlanıp, kodlara uygun temalandırma veya kategorilendirme yapılması analizi nitelik açısından zenginleşmesini sağlayacaktır (Ültay, Akyurt ve Ültay, 2021). İncelenen tezlerin sayısının fazla olması, oluşturulan temaların birbirini kapsamaması nedeni ile tezler yöntemlerine göre kategorilendirilerek incelenmiştir.

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Bu araştırmanın evrenini ulusal veri tabanı olan Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı'na ait Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan yaratıcı düşünme üzerine, eğitim ve öğretim alanında yapılan tez ve araştırmalar oluşturmaktadır. Bu kapsamda tez adı, dizin, konu ve özet kısımlarının tamamı dahil edilerek “yaratıcı düşünme”, “yaratıcı düşünce” anahtar kelimeleri kullanılarak yukarıda belirtilen elektronik veri tabanında aratılmıştır. Şubat 2022 tarihinde yapılan aramada “yaratıcı düşünme” anahtar kelimesi ile 326 tane çalışmaya, “yaratıcı düşünce” anahtar kelimesi ile 163 tane çalışmaya ulaşılmıştır. 123 tane çalışma tekrarlandığı için, kalan 366 tane çalışmadan 140 tanesi ise araştırmaya dahil olma kriterlerini karşılamadığı için çıkarılmıştır. Araştırmanın dahil olma kriterlerini karşılayan 226 tane çalışma araştırmaya alınmıştır.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

İncelenen tezlerin bilgileri MS Office programı Excel'de oluşturulan formlara işlenerek toplanmıştır. Korelasyonel çalışmalarda araştırılan değişkenler şekil 3.3.1'deki forma, yaratıcı düşünme becerisi ile anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılan değişkenler şekil 3.3.2'deki forma deneysel çalışmalarda araştırılan bağımlı-bağımsız değişkenler şekil 3.3.3'teki forma, diğer çalışmalardan elde edilen bulgular şekil 3.3.4'teki forma ve tüm tezlerden elde edilen veriler şekil 3.3.5'te yer alan forma işlenmiştir.

	Tez No	Tez adı	1.değişken	2.değişken	3.değişken	4.değişken	Bulgu
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							

Şekil 3.3-1 Korelasyonel çalışma veri toplama formu

	Tez No	Tez Adı	Anlamlı fark bulunan değişkenler	Anlamlı fark bulunmayan değişkenler	Bulgu
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					

Şekil 3.3-2 Fark çalışmaları veri toplama formu.

	Tez Adı	Bağımlı değişken	Bağımsız değişken	Bulgu
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

Şekil 3.3-3 Deneysel çalışmalar veri toplama formu..

	Tez No	Tez Adı	Temel Bulgular
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

Şekil 3.3-4 Diğer çalışmalar veri toplama formu.

	Tez Numarası	Tez Adı	Tez Türü	Çalışmanın Yürütüldüğü Üniversite	Bilim Dalı	Yıl	Araştırma Yöntemi	Araştırma Deseni	Örneklem Türü	Örneklem Büyüklüğü	Veri Toplama Araçları	Sonuç
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												
11												
12												
13												
14												
15												
16												
17												
18												
19												
20												

Şekil 3.3-5 Tez veri toplama formu

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmanın birinci sorusu kapsamında veriler analiz edilirken izlenen adımlar sıralı bir şekilde aşağıda açıklanmıştır.

1. Belirlenen anahtar kelimelerle YÖKTEZ veri tabanının “gelişmiş tarama” bölümünden arama yapılmıştır (tablo 3.4.1)
2. Dahil etme kriterleri kapsamında arama sonuçları “2012-2021 yılları”, “Eğitim-öğretim alanı”, “tam metne erişim izni olan”, “Türkçe” ve “İngilizce” şeklinde filtrelenmiştir (tablo 3.4.2).
3. Farklı anahtar kelimelerle yapılan aramalarda aynı sonuçlara ulaşılabildiği için tekrarlanan 123 tez araştırmadan çıkarılmıştır.
4. Geriye kalan 366 tez geçerlik ve güvenirliği sağlamak için kodlanmıştır. Kodlama yaparken YÖKTEZ tarafından tezlere atanan numaralar kullanılmıştır. Ardından dahil etme kriterleri kapsamında araştırmacı tarafından ve başka bir araştırmacı tarafından ayrı bir şekilde kontrol edilerek elemeye tabi tutulmuştur. Yapılan eleme sonrasında elenen tezlerin kodları karşılaştırılmıştır. Farklılık olan tezler için alanda uzman, profesör unvanına sahip öğretim görevlisine danışılarak karar verilmiştir. Yapılan elemelerde 140 tez dahil olma kriterlerini karşılamadığı için araştırmadan çıkarılmıştır.
5. Güvenirliği sağlamak amacıyla araştırma havuzundaki tezlerden rastgele seçilen 30 tez araştırmacı ve diğer araştırmacı tarafından şekil 3.3.5’te yer alan forma kodlanmıştır. Kodlamalar karşılaştırılarak farklılıklar tespit edilmiştir. Tespit edilen farklılıklar alanda uzman öğretim görevlisi ile tartışılarak nasıl bir yol izleneceği kararlaştırılmıştır. İzlenilen yollar çalışmanın devamında açıklanmıştır. Güvenirliği artırmak için tezler iki hafta arayla tekrar kodlanmıştır. Farklılık olmadığı tespit edilince diğer tezler araştırmacı tarafından kodlanmıştır.
6. Araştırmaya dahil edilen tezlerin örneklem türleri incelenirken tezlerde belirtilen şekilde ele alınarak sınıflandırılmıştır fakat katılımcıları yaş değişkenine göre belirten tezlerde örneklem türü bağlı bulunduğu okul dönemi kapsamında sınıflandırılmıştır. Örneğin örneklem türünü “7-9 yaş grubu” olarak belirten tezin

örneklem türü bağlı bulunduğu gelişim dönemi olan “ilkokul öğrencileri” grubunda sınıflandırılmıştır.

7. Araştırmaya dahil edilen tezlerde kullanılan ölçekler incelenirken izlenen yollar şu şekildedir:

7.1. Yarı yapılandırılmış görüşme formları, görüşme formları, gözlem formları, başarı testleri, rubrikler, demografik bilgi formları ve kişisel bilgi formları inceleme kapsamına alınmamıştır.

7.2. Aynı yazar tarafından geliştirilen/uyarlanan fakat farklı yıllarda yenilenen ölçekler bir arada verilmiştir. Örnek: (Aslan, 1999;2001).

7.3. Aynı ölçek farklı yazar tarafından uyarlanmış veya farklı bir yazar tarafından yenilenmişse bu ölçekler ayrı olarak ele alınmıştır. Örnek: How Creative Are You? (Aksoy, 2004). How Creative Are You? (Çoban, 1999).

7.4. Aynı ölçek için farklı tezlerde farklı kişi/kurumlarca kullanım izni verilmişse incelenirken ayrı olarak ele alınmıştır. Örnek: Cornell Eleştirel Düşünme Beceri Testi (Akar, Acun, Gülveren ve Yücel, 2007). Cornell Eleştirel Düşünme Testi (Palindrom Bilim Kültür Eğitim Araştırma Kurumu).

7.5. Ölçeğin kullanım izni kimden alındığı belirtilmemişse eğer veri kaybını önlemek için ölçeğin kaynak kısmına soru işareti “(?)” koyulmuştur. Örnek: Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (?).

8. Microsoft 365 Excel (sürüm 2307) programında veri girişleri tamamlandıktan sonra araştırmanın birinci problemi doğrultusunda veriler Pivot table oluşturularak frekans analizine tabii tutulmuştur.

9. Araştırmanın ikinci problemi doğrultusunda bazı dışlama kriterleri (tablo 3.4.1) kullanarak tezler tekrar gözden geçirilmiştir ve dışlama kriterlerini karşılayan tezler araştırmanın ikinci problemi kapsamında analize dahil edilmemiştir.

Araştırmanın ikinci sorusu için uygulanan analizler aşağıda sıralı bir şekilde açıklanmıştır.

1. Araştırmanın birinci problemi kapsamında doktora ve yüksek lisans olarak kodlanan tezler doktora ve yüksek lisans tezleri olarak ayrılmıştır.

2. Doktora ve yüksek lisans tezleri daha önce kodlanan araştırma yöntemlerine ayrılmıştır. Araştırmalar kullandıkları yönteme göre kodlanırken izlenen yollar bu başlık altında detaylı açıklanmıştır. Bu yollar şu şekildedir:

2.1. Tezlerin yöntemleri belirlenirken ilk olarak araştırmanın “yöntem” başlığı incelenmiştir.

2.2. İncelenen tezde tek bir araştırma yöntemi kullanılmışsa kodlanarak forma direkt olarak işlenmiştir.

2.3. İncelenen tezde eğer nitel ve nicel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmış ve karma yöntem olarak belirtilmemişse bu tezler “karma yöntem” kategorisi altında sınıflandırılmıştır.

2.4. İncelenen tezde iki veya daha fazla nicel yöntem ya da nitel yöntem kullanılmışsa araştırmanın başlığı ve araştırmanın temel problem durumu ele alınarak hangi yöntemin seçileceğine karar verilmiştir. Örneğin Barışık (2018) tarafından yürütülen “*Üstün zekâlı/yetenekli öğrencilerin fen bilimleri dersinde üretici düşünme becerilerinin duyuşsal değişkenler açısından incelenmesi*” adlı tez çalışmasında nedensel karşılaştırma ve korelasyonel araştırma desenleri kullanıldığı belirtilmiştir. Araştırmanın temel problemi ise üstün zekâlı/yetenekli öğrencilerin yaratıcılıklarını etkileyen duyuşsal değişkenleri saptayarak bunların ne düzeyde olduğu ortaya çıkarmaktır. Başlık ve temel problem incelendiğinde en az iki değişken arasında ilişki belirlemeye yönelik bir amaç olmadığı için bu çalışma “nedensel karşılaştırma” kategorisi altında sınıflandırılmıştır.

3. Tezlerin yöntemlerine göre sınıflandırılmasının ardından içerik çözümlemesine geçilmiştir. Bu noktada tezler tekrar incelenerek alt problemler doğrultusunda bağımlı-bağımsız değişkenler, ilişki aranan değişkenler, yaratıcı düşünme becerisi ile anlamlı bir farkın olup olmadığı araştırılan değişkenler çıkartılmıştır.

4. Değişkenler çıkartılırken güvenilirliği sağlamak amacıyla yukarıda anlatılan süreç tekrar uygulanmıştır. Süreç uygulanırken bu sefer her yöntemden en az bir araştırma içerecek şekilde rastgele 30 tez seçilmiştir. Araştırmacılar tarafında bağımsız olarak şekil 3.3.1, şekil 3.3.2 ve şekil 3.3.3 de ki formlara kodlanan tezler karşılaştırılmıştır.

Karşılaştırma sonucunda tespit edilen farklılıklar alanda uzman öğretim görevlisi ile tartışılarak nasıl bir yol izleneceği kararlaştırılmıştır. Diğer tezler araştırmacı tarafından kodlanmıştır. İzlenilen yollar aşağıda açıklanmıştır.

5. Araştırmanın ikincisi sorusunun alt problemleri doğrultusunda izlenilen yollar aşağıdaki şekildedir.

5.1. Korelasyon çalışması yapan araştırmalarda değişkenlerin ölçüldüğü ölçme araçlarının toplan puanları ile yapılan korelasyon analizi sonuçları alınmıştır.

5.2. Deneysel yöntemle yapılan tezlerde araştırmaların bağımlı ve bağımsız değişkenleri ile araştırmanın yaratıcı düşünme konusundaki temel bulgusu aktarılmıştır. Ardından bağımlı ve bağımsız değişkenler frekans analizine tabii tutulmuştur. Araştırmanın bu sorusunda deneysel yöntemle yapılan bir yüksek lisans çalışması, iki doktora çalışması dışlama kriterleri kapsamında çıkarılmıştır.

5.3. Vaka çalışması yöntemi ile yürütülen tezlerin yaratıcı düşünme ile ilgili bulguları verilmiştir.

5.4. Olgubilim yöntemi ile yürütülen tezlerin yaratıcı düşünme ile ilgili bulguları verilmiştir.

5.5. Gelişimsel yöntem ile yürütülen tezlerin yaratıcı düşünme ile ilgili bulguları verilmiştir.

5.6. Eylem araştırmaları ile yürütülen tezlerde bağımlı-bağımsız değişkenler, ilişki araştırılan değişkenler, anlamlı fark olup olmadığı araştırılan değişkenler ve yaratıcı düşünme ile ilgili bulguları verilmiştir. Eylem araştırması yöntemi ile yürütülen iki doktora çalışması dışlama kriterleri kapsamında çıkarılmıştır.

5.7. Tarama yöntemi ile yürütülen tezlerde ilişki aranan değişkenler ve yaratıcı düşünme becerisi ile anlamlı bir farkın olup olmadığı araştırılan değişkenler verilmiştir. Dışlama kriterleri kapsamında beş yüksek lisans çalışması analize dahil edilmemiştir. Dört yüksek lisans çalışmasında ise ölçme

araçlarının toplam puanlarının analiz sonucunu vermediği için analize dahil edilmemiştir.

5.8. Durum çalışması ile yürütülen tezlerin yaratıcı düşünme ile ilgili bulguları özetlenerek verilmiştir.

5.9. Doküman analizi yürütülen tezlerin yaratıcı düşünme ile ilgili bulguları özetlenerek verilmiştir.

5.10. Karma araştırma ile yürütülen tezlerin bağımlı-bağımsız değişkenleri, ilişkili bulunan değişkenleri, yaratıcı düşünme becerisi ile anlamlı bir farkın olup olmadığı araştırılan değişkenleri ve yaratıcı düşünme becerisi ile ilgili bulguları verilmiştir. Karma yöntemle yapılan bir yüksek lisans çalışması dışlama kriterleri kapsamında analize dahil edilmemiştir.

3.4.1. Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları

Araştırmanın geçerliliğini sağlamak için veri toplama yöntemi ve veri analiz yöntemi ayrıntılı bir şekilde, kullanılan formlarla birlikte açıklanmıştır. Ayrıca bütün incelenen çalışmalara tez numaraları ve tez adları ile verilerek geçerliliği artırılması amaçlanmıştır. Güvenirlik çalışmaları kapsamında araştırma havuzundaki tezlerden rastgele seçilen otuz tez araştırmacı ve diğer araştırmacı tarafından forma kodlanmıştır. Kodlamalar karşılaştırılarak farklılıklar tespit edilmiştir. Ölçme araçları kategorisinde tespit edilen farklılıklar alanda uzman öğretim görevlisi ile tartışılarak nasıl bir yol izleneceği kararlaştırılmıştır. Ortak bir kodlama teması oluşturulmuştur. Güvenirliği artırmak için otuz tez iki hafta arayla araştırmacılar tarafından tekrar kodlanmıştır. Farklılık olmadığı tespit edilince diğer tezler araştırmacı tarafından kodlanmıştır. Aynı süreç araştırmalardaki değişkenleri belirlemek için tekrarlanmıştır.

Tablo 3.4-1 Veri tabanı

Literatür tipi	Araştırma şekli
Türkiye Ulusal Tez Merkezi	“Yaratıcı düşünme” ve “Yaratıcı düşünce” anahtar kelimeleri girilmiş, aranacak alan kısmı “Tümü” olarak seçilmiştir. İzin durumu kısmında izinli olan tezler seçildikten sonra arama yapılmıştır. Yapılan arama sonucunda ulaşılan tezler yıl kısmından “2012-2021” arası ve konu kısmından “Eğitim ve Öğretim” olarak sınırlandırılmıştır.

Tablo 3.4-2 Dahil etme kriterleri

Ölçüt tipi	Dahil olma kriteri
Konu	Çalışma araştırma konusu ve sorularıyla doğrudan bağlantılı olmalıdır. Bu bağlamda “yaratıcı yazma”, “bilimsel yaratıcılık” gibi konular doğrudan yaratıcı düşünme üzerine değilse araştırmaya dahil edilmemiştir.
Yayınlanma tarihi	Çalışma 2012-2021 yılları arasında yayınlanmış olmalı
Yayınlandığı coğrafi bölge	Araştırmaya dahil olan çalışmalar Türkiye’de yayınlanmış olması gerekir.
Geçerlik/ güvenirlilik	Belirlenebildiği kadar çalışma geçerli ve güvenilir olmalıdır.
Yayınlanma koşulları	Bilimsel bir heyet tarafından değerlendirilmiş olmalıdır.
Ulaşılabilirlik	Araştırmaların tam metnine erişim izni olması gerekmektedir.
Dil	Yayınlanan araştırmaların dili Türkçe veya İngilizce olmalıdır.

Tablo 3.4-3 Dışlama Kriterleri

Ölçüt Tipi	Dışlama Kriterleri
Ölçek	Kullanılan ölçeklerin bilgisini tam olarak vermeyen tezler araştırmadan çıkarılmıştır.
Yöntem	Araştırma yöntemi açık ve net bir şekilde belirtmemiş olan tezler araştırmadan çıkarılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Yaratıcı Düşünme Üzerine Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Kapsamı Nedir?

4.1.1. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların düzeylerine göre dağılımı nedir?

Araştırmanın ilk basamağında “Yaratıcı düşünme üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların düzeylerine göre dağılımı nedir?” sorusuna yanıt aranmıştır. 2012 ve 2021 yılları dahil, bu yıllar arasında yayımlanan ve araştırmaya dahil olma kriterlerini karşılayan 226 çalışma incelenmiştir. İncelemenin sonuçları tablo 4.1.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1-1 Tezlerin düzeylerine göre dağılımı

Tez türü	Frekans (f)	Yüzde (%)
Doktora	72	31,9%
Yüksek Lisans	154	68,1%
Toplam	226	100,0%

Tablo 4.1.1.1’de araştırmaya dahil edilen tezlerin düzeylerine göre frekans tablosu verilmiştir. Tablo 4.1.1.1 incelendiğinde doktora çalışmalarının sayısı tüm çalışmaların %31,9’unu (f=72) oluşturduğu görülmektedir. Yüksek lisans çalışmaları ise %68,1’i (f=154) oluşturmaktadır. Yüksek lisans tezlerinin sayısının (f=154), doktora tezlerinin sayısından (f=72) fazla olduğu görülmektedir.

4.1.2. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin yıllara göre dağılımı nedir?

Araştırmanın ikinci alt amacında “Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin yıllara göre dağılımı nedir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmalar yıllara göre gruplandırılmıştır. Çalışmaların yıllara göre değişimi tablo 4.1.2’te verilmiştir.

Tablo 4.1-2 Tezlerin yıllara göre dağılımı.

YIL	Frekans (f)	Yüzde (%)
2012	13	5,75%
2013	19	8,41%
2014	18	7,96%
2015	11	4,87%
2016	15	6,64%
2017	25	11,06%
2018	19	8,41%
2019	59	26,11%
2020	22	9,73%
2021	25	11,06%
Toplam	226	100,00%

Tablo 4.1.2 incelendiğinde tüm çalışmalar içinde en fazla çalışmanın %26,11'lik (f=59) oranla 2019 yılında yapıldığı, en az çalışmanın ise %4,87 (f=11) ile 2015 yılında yapıldığı görülmüştür. Sırasıyla diğer yıllar incelendiğinde 2012 yılında %5,75 (f=13), 2013 yılında %8,41 (f=19), 2014 yılında %7,96 (f=18), 2016 yılında %6,64 (f=15), 2017 yılında %11,06 (f=25), 2018 yılında %8,41 (f=19), 2020 yılında %9,73 (f=22), 2021 yılında ise %11,06 (f=25) tez çalışmasının yapıldığı bulunmuştur.

4.1.3. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin üniversitelere göre dağılımı nedir?

Araştırmanın üçüncü alt amacı doğrultusunda “Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin üniversitelere göre dağılımı nedir?” sorusu cevaplanmıştır. Üniversitelerden son 10 yılda çıkan çalışmaların dağılımı tablo 4.1.3'te verilmiştir.

Tablo 4.1-3 Tezlerin üniversitelere göre dağılımı.

Üniversite	Frekans (f)	Yüzde (%)
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ	4	1,8
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ	4	1,8
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ	1	0,4
AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ	2	0,9
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ	1	0,4
AMASYA ÜNİVERSİTESİ	2	0,9
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	5	2,2
ANKARA ÜNİVERSİTESİ	5	2,2
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ	5	2,2

Tablo 4.1-3 (devam) Tezlerin üniversitelere göre dağılımı.

BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ	3	1,3
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ	3	1,3
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ	1	0,4
BAYBURT ÜNİVERSİTESİ	3	1,3
BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ	4	1,8
CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ	4	1,8
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	1	0,4
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ	7	3,1
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	7	3,1
DİCLE ÜNİVERSİTESİ	1	0,4
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	6	2,7
EGE ÜNİVERSİTESİ	1	0,4
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ	4	1,8
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ	1	0,4
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ	1	0,4
FIRAT ÜNİVERSİTESİ	5	2,2
GAZİ ÜNİVERSİTESİ	24	10,6
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ	3	1,3
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ	2	0,9
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ	1	0,4
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	13	5,8
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	1	0,4
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ	3	1,3
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ	1	0,4
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ	6	2,7
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	14	6,2
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA	2	0,9
İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ	1	0,4
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ	1	0,4
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ	1	0,4
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	7	3,1
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ	2	0,9
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ	3	1,3
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ	2	0,9
MARMARA ÜNİVERSİTESİ	11	4,9
MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ	2	0,9
MERSİN ÜNİVERSİTESİ	1	0,4
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ	3	1,3
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ	3	1,3
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ	9	4,0
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ	6	2,7
ORDU ÜNİVERSİTESİ	1	0,4
ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ	1	0,4

Tablo 4.1-3 (devam) Tezlerin üniversitelere göre dağılımı.

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ	4	1,8
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ	1	0,4
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	3	1,3
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	2	0,9
SIİRT ÜNİVERSİTESİ	1	0,4
TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	1	0,4
TRABZON ÜNİVERSİTESİ	2	0,9
UŞAK ÜNİVERSİTESİ	1	0,4
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ	1	0,4
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	5	2,2
Toplam	226	100

Tablo 4.1.3'te yapılan çalışmaların üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde tüm üniversiteler içerisinde %10,6 (f=24) ile en çok çalışmanın Gazi Üniversitesinde yapıldığı görülmektedir. Afyon Kocatepe, Akdeniz, Başkent, Çağ, Dicle, Ege, Erzincan Binali Yıldırım, Eskişehir Osmangazi, Giresun, İnönü, İstanbul Kültür, İzmir Katip Çelebi, Kafkas, Kahramanmaraş Sütçü İmam, Mersin, Ordu, Ömer Halisdemir, Recep Tayyip Erdoğan, Siirt, Tobb Ekonomi ve Teknoloji, Uşak ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitelerinin her biri %0,4 (f=1) çalışma ile en az çalışmayı yürüttüklerine ulaşılmıştır. Diğer üniversiteler incelendiğinde Abant İzzet Baysal Üniversitesi %1,8 (f=4), Adnan Menderes Üniversitesi %1,8 (f=4), Ahi Evran Üniversitesi %0,9 (f=2), Amasya Üniversitesi %0,9 (f=2), Anadolu Üniversitesi %2,2 (f=5), Ankara Üniversitesi %2,2 (f=5), Atatürk Üniversitesi %2,2 (f=5), Bahçeşehir Üniversitesi %1,3 (f=3), Balıkesir Üniversitesi %1,3 (f=3), Bayburt Üniversitesi %1,3 (f=3), Bülent Ecevit Üniversitesi %1,8 (f=4), Cumhuriyet Üniversitesi %1,8 (f=4), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi %3,1 (f=7), Çukurova Üniversitesi %3,1 (f=7), Dokuz Eylül Üniversitesi %2,7 (f=6), Erciyes Üniversitesi %1,8 (f=4), Fırat Üniversitesi %2,2 (f=5), Gaziantep Üniversitesi %1,3 (f=3), Gaziosmanpaşa Üniversitesi %0,9 (f=2), Hacettepe Üniversitesi %5,8 (f=13), İstanbul Aydın Üniversitesi %1,3 (f=3), İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi %2,7 (f=6), İstanbul Üniversitesi %6,2 (f=14), İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa %0,9 (f=2), Karadeniz Teknik Üniversitesi %3,1 (f=7), Kastamonu Üniversitesi %0,9 (f=2), Kırıkkale Üniversitesi %1,3 (f=3), Kocaeli Üniversitesi %0,9 (f=2), Marmara Üniversitesi %4,9 (f=11), Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi %0,9 (f=2), Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi %1,3 (f=3), Mustafa Kemal Üniversitesi %1,3 (f=3), Necmettin Erbakan Üniversitesi %4 (f=9), Ondokuz Mayıs Üniversitesi %2,7 (f=6),

Pamukkale Üniversitesi %1,8 (f=4), Sakarya Üniversitesi %1,3 (f=3), Selçuk Üniversitesi %0,9 (f=2), Trabzon Üniversitesi %0,9 (f=2), Yıldız Teknik Üniversitesi %2,2 (f=5) çalışmanın yürütüldüğü görülmüştür.

4.1.4. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin anabilim ve bilim dallarına göre dağılımı nedir?

Araştırmanın dördüncü alt amacı doğrultusunda “Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin anabilim ve bilim dallarına göre dağılımı nedir?” sorusu incelenmiştir. Yapılan incelemede bazı çalışmaların künyelerinde yalnızca anabilim dalı bilgisi yer aldığı tespit edilmiştir. Bu nedenle bulgulara anabilim dalı ve bilim dalı bir arada verilmiştir. İncelemeye dair sonuçlar tablo 4.1.4’te verilmiştir.

Tablo 4.1-4 Tezlerin bilim dallarına göre dağılımı

Ana Bilim ve Bilim Dalları	Frekans (f)	Yüzde (%)
Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı	1	0,4
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı	1	0,4
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bilim Dalı	3	1,3
Biyoloji Eğitimi Bilim Dalı	2	0,9
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı	4	1,8
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı	3	1,3
Drama Eğitimi Ana Bilim Dalı	2	0,9
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı	12	5,3
Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı	15	6,6
Eğitim Programları ve Öğretimi Ana Bilim Dalı	5	2,2
Eğitim Psikolojisi Bilim Dalı	1	0,4
Eğitim Teknolojileri Ana Bilim Dalı	1	0,4
Eğitim Yönetimi Bilim Dalı	2	0,9
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı	2	0,9
Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bilim Dalı	1	0,4
Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı	1	0,4
Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Bilim Dalı	1	0,4
Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı	3	1,3
Enformatik Ana Bilim Dalı	1	0,4
Felsefe Grubu Eğitimi Bilim Dalı	1	0,4
Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı	21	9,3
Fen Bilgisi Öğretmenliği Bilim Dalı	9	4,0
Fizik Eğitimi Bilim Dalı	1	0,4
Fizik Öğretmenliği Bilim Dalı	1	0,4
Gastronomi ve Mutfak Sanatları Ana Bilim Dalı	1	0,4
Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Ana Bilim Dalı	1	0,4
Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı	2	0,9
İç Mimarlık Bilim Dalı	1	0,4
İlköğretim Ana Bilim Dalı	5	2,2

Tablo 4.1 4 (devam) Tezlerin bilim dallarına göre dağılımı

İlköğretim Bilim Dalı	1	0,4
İlköğretim Eğitimi Ana Bilim Dalı	1	0,4
İlköğretim Matematik Eğitimi Bilim Dalı	1	0,4
İlköğretim Matematik Öğretmenliği Bilim Dalı	4	1,8
İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı	1	0,4
İngiliz Dili Eğitimi Bilim Dalı	1	0,4
İngiliz Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı	1	0,4
İnovasyon, Girişimcilik ve Yönetim Bilim Dalı	1	0,4
Matematik Eğitimi Ana Bilim Dalı	1	0,4
Matematik Eğitimi Bilim Dalı	6	2,7
Matematik Öğretmenliği Bilim Dalı	1	0,4
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı	2	0,9
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bilim Dalı	1	0,4
Mimarlık Ana Bilim Dalı	1	0,4
Müzik Öğretmenliği Bilim Dalı	3	1,3
Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı	2	0,9
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı	12	5,3
Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı	4	1,8
Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı	2	0,9
Özel Eğitim Ana Bilim Dalı	3	1,3
Özel Eğitim Bilim Dalı	1	0,4
Psikoloji Ana Bilim Dalı	1	0,4
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bilim Dalı	3	1,3
Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı	4	1,8
Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı	1	0,4
Sınıf Eğitimi Bilim Dalı	8	3,5
Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı	13	5,8
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı	8	3,5
Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı	1	0,4
Tarih Öğretmenliği Bilim Dalı	1	0,4
Tasarım Ana Bilim Dalı	1	0,4
Temel Eğitim Ana Bilim Dalı	1	0,4
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı	2	0,9
Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı	4	1,8
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı	7	3,1
Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı	2	0,9
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı	2	0,9
Uzaktan Eğitim Ana Bilim Dalı	1	0,4
Üstün Zekalılar Eğitimi Bilim Dalı	7	3,1
Üstün Zekalılar Öğretmenliği Bilim Dalı	1	0,4
Üstün Zekalılar ve Yetenekliler Eğitimi Bilim Dalı	1	0,4
Üstün Zekalıların Eğitimi Ana Bilim Dalı	2	0,9
Yaratıcı Drama Bilim Dalı	1	0,4
Toplam	226	100,0

Yapılan analizin sonucu incelendiğinde yaratıcı düşünme üzerine en fazla çalışmanın %9,3 (f=21) ile Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı'nda yapıldığı bulunmuştur. Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı'nı sırasıyla Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı %6,6 (f=15), Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı %5,8 (f=13), Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı %5,3 (f=12), Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı %5,3 (f=12) izlemektedir. Diğer bilim dallarının sonuçları ise şu şekildedir: Fen Bilgisi Öğretmenliği Bilim Dalı %4 (f=9), Sınıf Eğitimi Bilim Dalı %3,5 (f=8), Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı %3,5 (f=8), Türkçe Eğitimi Bilim Dalı %3,1 (f=7), Üstün Zekalıları Eğitimi Bilim Dalı %3,1 (f=7), Matematik Eğitimi Bilim Dalı %2,7 (f=6), İlköğretim Ana Bilim Dalı %2,2 (f=5), Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı %1,8 (f=4), Eğitim Programları ve Öğretimi Ana Bilim Dalı %2,2 (f=5), İlköğretim Matematik Öğretmenliği Bilim Dalı %1,8 (f=4), Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı %1,8 (f=4), Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı %1,8 (f=4), Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı %1,8 (f=4), Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bilim Dalı %1,3 (f=3), Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı %1,3 (f=3), Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı %1,3 (f=3), Müzik Öğretmenliği Bilim Dalı %1,3 (f=3), Özel Eğitim Ana Bilim Dalı %1,3 (f=3), Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bilim Dalı %1,3 (f=3), Biyoloji Eğitimi Bilim Dalı %0,9 (f=2), Drama Eğitimi Ana Bilim Dalı %0,9 (f=2), Eğitim Yönetimi Bilim Dalı %0,9 (f=2), Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı %0,9 (f=2), Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı %0,9 (f=2), Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı %0,9 (f=2), Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı %0,9 (f=2), Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı %0,9 (f=2), Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı %0,9 (f=2), Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı %0,9 (f=2), Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı %0,9 (f=2), Üstün Zekalıların Eğitimi Ana Bilim Dalı %0,9 (f=2), Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı %0,4 (f=1), Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı %0,4 (f=1), Eğitim Psikolojisi Bilim Dalı %0,4 (f=1), Eğitim Teknolojileri Ana Bilim Dalı %0,4 (f=1), Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bilim Dalı %0,4 (f=1), Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı %0,4 (f=1), Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Bilim Dalı %0,4 (f=1), Enformatik Ana Bilim Dalı %0,4 (f=1), Felsefe Grubu Eğitimi Bilim Dalı %0,4 (f=1), Fizik Eğitimi Bilim Dalı %0,4 (f=1), Fizik Öğretmenliği Bilim Dalı %0,4 (f=1), Gastronomi ve Mutfak Sanatları Ana Bilim Dalı %0,4 (f=1), Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Ana Bilim Dalı %0,4 (f=1), İç Mimarlık Bilim Dalı %0,4 (f=1), İlköğretim Bilim Dalı %0,4 (f=1), İlköğretim Eğitimi Ana Bilim Dalı %0,4 (f=1), İlköğretim Matematik Eğitimi Bilim Dalı %0,4 (f=1), İlköğretim Sınıf

Öğretmenliği Bilim Dalı %0,4 (f=1), İngiliz Dili Eğitimi Bilim Dalı %0,4 (f=1), İngiliz Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı %0,4 (f=1), İnovasyon, Girişimcilik ve Yönetim Bilim Dalı %0,4 (f=1), Matematik Eğitimi Ana Bilim Dalı %0,4 (f=1), Matematik Öğretmenliği Bilim Dalı %0,4 (f=1), Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bilim Dalı %0,4 (f=1), Mimarlık Ana Bilim Dalı %0,4 (f=1), Özel Eğitim Bilim Dalı %0,4 (f=1), Psikoloji Ana Bilim Dalı %0,4 (f=1), Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı %0,4 (f=1), Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı %0,4 (f=1), Tarih Öğretmenliği Bilim Dalı % 0,4 (f=1), Tasarım Ana Bilim Dalı %0,4 (f=1), Temel Eğitim Ana Bilim Dalı %0,4 (f=1), Uzaktan Eğitim Ana Bilim Dalı %0,4 (f=1), Üstün Zekalılar Öğretmenliği Bilim Dalı %0,4 (f=1), Üstün Zekalılar ve Yetenekliler Eğitimi Bilim Dalı %0,4 (f=1), Yaratıcı Drama Bilim Dalı %0,4 (f=1).

4.1.5. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinde kullanılan araştırma yöntemlerinin dağılımı nedir?

Araştırmanın beşinci alt amacında “Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinde kullanılan araştırma yöntemlerinin dağılımı nedir?” sorusu incelenmiştir. İncelemeye dahil edilen 226 çalışmadan 2 tanesinin yöntem kısmı açık ve net olarak verilmediğinden analize dahil edilmemiştir. Yapılan analizin sonucu Tablo 4.1.5’te gösterilmiştir.

Tablo 4.1-5 Tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımı

Yöntem	Frekans (f)	Yüzde (%)
Alan taraması	1	0,4
Betimsel	3	1,3
Deneysel	47	21,0
Doküman analizi	9	4,0
Durum çalışması	13	5,8
Eylem araştırması	4	1,8
Gelişimsel araştırma	1	0,4
İlişkisel Tarama	20	8,9
Karma	47	21,0
Korelasyonel	1	0,4
Metodolojik araştırma	1	0,4
Nedensel karşılaştırma	1	0,4
Olgubilim (fenomenoloji)	1	0,4
Tarama	40	17,9
Vaka çalışması (örnek olay çalışması)	1	0,4
Yarı deneysel	34	15,2
Toplam	224	100

İnceleme sonucunda çalışmalarda çoğunlukla belirli araştırma yöntemlerinin kullanıldığı görülmüştür. En çok kullanılan araştırma yöntemi %21 (f=47) ile Deneysel yöntemdir ve %21 (f=47) Karma yöntemdir. Deneysel ve karma yöntemden sonra en çok kullanılan araştırma yöntemleri Tarama yöntemi %17,9 (f=40), Yarı Deneysel yöntem %13,8 (f=31) ve Durum Çalışması %5,8 (f=13) yöntemleridir. Kullanılan diğer yöntemler Doküman analizi %4 (f=9), Eylem araştırması %1,8 (f=4), Betimsel %1,3 (f=3), Alan taraması %0,4 (f=1), Gelişimsel araştırma %0,4 (f=1) Korelasyonel %0,4 (f=1), Metodolojik araştırma %0,4 (f=1), Nedensel karşılaştırma %0,4 (f=1), Olgubilim (fenomenoloji) %0,4 (f=1) ve Vaka çalışması (örnek olay çalışması) %0,4 (f=1) şeklindedir.

4.1.6. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinde hangi ölçme araçları kullanılmıştır?

Araştırmanın altıncı alt amacı ışığında “Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinde hangi ölçme araçları kullanılmıştır?” sorusuna yanıt aranmıştır. İnceleme sonucu tablo 4.1.6’da verilmiştir.

Tablo 4.1-6 Tezlerde kullanılan ölçme araçları

Ölçekler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (Aslan, 1999;2001)	90	24,5
How Creative Are You? (Aksoy, 2004)	19	5,2
Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği (Özgenel ve Çetin, 2016;2017;2018)	14	3,8
Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (?)	9	2,4
California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği (Kökdemir, 2003)	8	2,2
Heppner'in Problem Çözme Envanteri (Şahin, Şahin ve Heppner, 1993)	7	1,9
Cornell Eleştirel Düşünme Beceri Testi (Küçüktepe, 2009;2008)	6	1,6
How Creative Are You? (Çoban, 1999)	4	1,1
Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (Yontar Aksu, 1985)	4	1,1
Bilimsel Süreç Becerileri Testi (Özkan, Aşkan ve Gebar, 1992)	3	0,8
How Creative Are You? (Sungur, 1997)	3	0,8
Matematik Dersine Yönelik Tutum Ölçeği (Baykul, 1990)	3	0,8
Bilimsel Yaratıcılık Ölçeği (Aktamış, 2007)	2	0,5
Cornell Eleştirel Düşünme Becerileri Ölçeği (Akar, 2007)	2	0,5
Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri (Serin, Serin ve Saygılı, 2010)	2	0,5
Eleştirel Düşünme Testi (Demir, 2006)	2	0,5
How Creative Are You? (Akay, 2006)	2	0,5
How Creative Are You? (Çoban, 2016)	2	0,5
Kolb Öğrenme Stilleri Envanteri (Aşkar ve Akkoyunlu, 1993)	2	0,5
Öğretmen Yaratıcılığı Ölçeği (Uçar, 2015)	2	0,5
Problem Çözme Becerisi Ölçeği (Oğuz ve Köksal-Akyol, 2015)	2	0,5
Programlama Öz-Yeterliği Ölçeği (Kukul, Gökçearslan ve Günbatar, 2017)	2	0,5
Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği (Demir ve Akengin, 2010)	2	0,5
Torrance Yaratıcı Düşünme Becerileri Testi (Korkmaz, 2002)	2	0,5
Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (Aksu, 1988)	2	0,5
Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (Güven ve Topbaş, 2009;2013)	2	0,5
4-6 Yaş Sosyal Beceri Ölçeği (Kapıkıran, İvrendi ve Adak, 2006)	1	0,3
Açık Uçlu Bilimsel Süreç Becerileri Testi (Önol, 2013)	1	0,3
Akademik Benlik Kavramı Ölçeği (Senemoğlu, 1989)	1	0,3

Tablo 4.1.6 (devam): Tezlerde kullanılan ölçme araçları

Akademik Öz Yeterlilik Ölçeği (Ekici, 2012)	1	0,3
Akademik Risk Alma Düzeyi Ölçeği (Korkmaz, 2002)	1	0,3
Argüman Kurma Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (Torun, 2015)	1	0,3
Atılganlık Envanteri (Topukçu, 1982)	1	0,3
Bakış Açısı Alma Testi (Şener, 1996)	1	0,3
Basınç Kavramsal Ölçme Aracı (Kaya, Bozdağ ve Ok, 2018)	1	0,3
Baş-Ayak Parmakları-Dizler-Omuzlar (İvrendi, 2011)	1	0,3
Bilgi İşlemsel Düşünme Ölçeği (Akyol, 2020)	1	0,3
Bilgisayar Programlamaya Karşı Tutum Ölçeği (Başer, 2013)	1	0,3
Bilgisayarca Düşünme Ölçeği (Korkmaz, Çakır ve Özden, 2015)	1	0,3
Bilimsel Epistemolojik İnançlar Ölçeği (Acat, Tüken ve Karadağ, 2010)	1	0,3
Bilimsel Epistemolojik İnançlar Ölçeği (Elder, 1999)	1	0,3
Bilimsel Sorgulama Hakkında Görüşler Formu (Han, Tosunoğlu, Doğan, Yalaki ve İrez, 2017)	1	0,3
Bilimsel Süreç Beceri Testi (Başdağ, 2006)	1	0,3
Bilimsel Süreç Beceri Testi (Yiğit, 2010)	1	0,3
Bilimsel Süreç Becerileri Testi (Öztürk, 2013)	1	0,3
Bilimsel Yaratıcılık Ölçeği (Çeliker, 2012)	1	0,3
Bilimsel Yaratıcılık Ölçeği (Kadayıfçı, 2008)	1	0,3
Bilimsel Yaratıcılık Testi (Kadayıfçı, Deniz-Çeliker ve Balım, 2012)	1	0,3
Bilişsel Esneklik Ölçeği (Gülüm ve Dağ, 2012)	1	0,3
Bireysel Çalgı Dersine Yönelik Yaratıcılığı Destekleyen Öğrenme Ortamı Değerlendirme Ölçeği (Kaya ve Bilen, 2016)	1	0,3
Bracken Temel Kavram Ölçeği (Ayhan ve Aral, 2007)	1	0,3
Bütünleşik Yaratıcılık Testi-Okul Öncesi (Koyuncuoğlu, 2017)	1	0,3
Cornell Eleştirel Düşünme Beceri Testi (Akar, Acun, Gülveren ve Yücel, 2007)	1	0,3
Cornell Eleştirel Düşünme Testi (Palindrom Bilim Kültür Eğitim Araştırma Kurumu)	1	0,3
Cornell Eleştirel Düşünme Testi (?)	1	0,3
Cornell Eleştirel Düşünme Testi (Akar, Gülveren, Kurnaz, 2007)	1	0,3
Çocuğumun Yaratıcı Düşüncesi: Yetişkin Algı Ölçeği (Erten Tatlı, 2017)	1	0,3
Çocuğun Benlik Kavramını Algılaması (Villa ve Auzmendi, 1992)	1	0,3

Tablo 4.1.6 (devam): Tezlerde kullanılan ölçme araçları

Çocuk-Ebeveyn Birlikte Okuma Etkinlikleri Ölçeği (Işıkoğlu Erdoğan, 2016)	1	0,3
Çocuklar İçin Problem Çözme Becerileri Ölçeği (Aydoğan ve Ark., 2012)	1	0,3
Çocuklar İçin Yaratıcı Düşünme Bataryası (Tatlı, 2017)	1	0,3
Çok Boyutlu 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeği (Çevik ve Şentürk, 2019)	1	0,3
Çoklu Zeka Alanları Envanteri (Saban, 2005)	1	0,3
Çoktan Seçmeli Bilimsel Süreç Becerileri Testi (Önol, 2013)	1	0,3
Dağıtımçı Liderlik Ölçeği (Uçar, 2015)	1	0,3
Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği (5-6 Yaş) (Turaşlı, 2006)	1	0,3
Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Akademik Motivasyon Ölçeği (Arcagök, 2016)	1	0,3
Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Girişimcilik Becerisi Ölçeği (Arcagök, 2016)	1	0,3
Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Özerklik Desteği Algısı (Arcagök, 2016)	1	0,3
Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği (Arcagök, 2016)	1	0,3
Düşünme Stilleri Envanteri (Buluş, 2006)	1	0,3
Ecars-R Okulöncesi Eğitim Ortamını Değerlendirme Ölçeği (Tovim, 1996)	1	0,3
Eğitimde Güdülenme Ölçeği (Kara, 2008)	1	0,3
Eğitimde Motivasyon Ölçeği (Kara, 2008)	1	0,3
Eleştirel Düşünme Becerilerine Yönelik Tutum Ölçeği (Sarıgöz, 2014)	1	0,3
Eleştirel Düşünme Becerisi Ölçeği (Karadeniz, 2012)	1	0,3
Eleştirel Düşünme Becerisi Ölçekleri (Demir, 2006)	1	0,3
Eleştirel Düşünme Düşünsel Standartlar Formu (Paul ve Elder, 2007)	1	0,3
Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği (Battal ve Karalı, 2012)	1	0,3
Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği (Demircioğlu, 2012)	1	0,3
Eleştirel Düşünme Ölçeği (Semerci, 2000)	1	0,3
Eleştirel Okuma Ölçeği (Ünal, 2006)	1	0,3
Erken Çocukluk Yaratıcılık Ölçeği (Nadir ve Çeliköz, 2017)	1	0,3
Erken Geometri Beceri Testi (Sezer, 2015)	1	0,3
Erken Matematiksel Akıl Yürütme Becerileri Aracı (Ergül, 2014)	1	0,3
Estetik Duyarlılık Ölçeği (Karadeniz, 2012)	1	0,3
Eylem ve Harekette Yaratıcı Düşünme Testi (Koyuncuoğlu, 2017)	1	0,3
Eylem ve Harekette Yaratıcı Düşünme Testi (Torrance, 1981)	1	0,3

Tablo 4.1.6: Tezlerde kullanılan ölçme araçları

Fen Bilimleri Dersi Tutum Ölçeği (Akınoğlu, 2001)	1	0,3
Fen Bilimleri Dersi Tutum Ölçeği (Keçeci ve Zengin, 2015)	1	0,3
Fen Bilimleri Laboratuvarına Yönelik Tutum Ölçeği (Yamak, Kavak, Canbazoğlu ve Peder, 2012)	1	0,3
Fen Bilimleri Tutum Ölçeği (Demirbaş ve Yağbasan, 2006)	1	0,3
Fen Bilimlerinde Benlik ve Görev Algısı Ölçeği (Yurt ve Akyol, 2015)	1	0,3
Fen Bilimlerine Yönelik Tutum Ölçeği (Şener, 2016)	1	0,3
Fen Öğrenmeye Yönelik Motivasyon Testi (Dede ve Yaman, 2008)	1	0,3
Fen Öğretimi Tutum Ölçeği (Özkan, Tekkaya ve Çakıroğlu, 2002)	1	0,3
Fen Öğretiminde Öz-Yeterlik İnancı Ölçeği (Bıkmaz, 2004)	1	0,3
Fen Tabanlı Girişimcilik Ölçeği (Deveci, 2018)	1	0,3
Fen Tutum Ölçeği (Baykul, 1990)	1	0,3
Fen ve Teknoloji Dersine Yönelik Tutum Ölçeği (Akınoğlu, 2001)	1	0,3
Fen ve Teknolojiye Yönelik Tutum Anketi (Özsevgeç, 2007)	1	0,3
Fen ve Teknolojiye Yönelik Tutum Ölçeği (Balım, Sucuoğlu ve Aydın, 2009)	1	0,3
Fene Yönelik Tutum Ölçeği (Benli, Kayabaşı ve Sarıkaya, 2012)	1	0,3
Fizik Tutum Ölçeği (Nalçacı, Akarsu ve Kariper, 2011)	1	0,3
Grasha-Riechmann Öğrenme Stili Ölçeği (Sarıtış ve Süral, 2010)	1	0,3
Heppner'in Problem Çözme Envanteri (Taylan, 1990)	1	0,3
Hibrit Yaratıcılık Testi (Yuvacı, 2017)	1	0,3
Hipotetik-Yaratıcı Akıl Yürütme Becerileri Envanteri (Duran, 2014)	1	0,3
Iraksak Düşünme Alıştırması (Erdoğan, 2006)	1	0,3
İletişim Becerileri Ölçeği (Korkut- Owen & Bugay, 2014)	1	0,3
İngilizce Dersi Tutum Ölçeği (Güler, 2004)	1	0,3
İş Birliği Süreci Ölçeği (Bay ve Çetin, 2012)	1	0,3
Karar verme Stilleri Ölçeği (Taşdelen, 2002)	1	0,3
Kritik Düşünme Ölçeği (Semerci, 1998)	1	0,3
Mantıksal Düşünme Grup Testi (Aksu, Berberoğlu ve Paykoç, 1989)	1	0,3
Mantıksal Düşünme Grup Testi (Korkmaz, 2002)	1	0,3
Matematiğe Yönelik Tutum Ölçeği (Aşkar, 1986)	1	0,3
Matematik Problemi Çözme Tutum Ölçeği (Çanakçı, 2008)	1	0,3

Tablo 4.1.6 (devam): Tezlerde kullanılan ölçme araçları

Matematiksel Düşünme Ölçeği (Ersoy, 2012)	1	0,3
Matematiksel Yaratıcılık Testi (Alkan, 2004)	1	0,3
Mutabakata Dayalı Değerlendirme (Teresa Amabile, 1996)	1	0,3
Nasıl Öğreniyorum Envanteri (Doğan ve Çermik, 2012)	1	0,3
Ne Kadar Yaratıcısınız? (Gülözge Gülel, 2006)	1	0,3
Okul Kültürü Ölçeği (Terzi, 2005)	1	0,3
Okul Öncesi Bilimsel Süreç Becerileri Ölçeği (Büyüктаşkapu, 2010)	1	0,3
Okul Öncesi Çocukları İçin Bilimsel Kavramlar ve Bilimsel Süreç Becerileri Ölçeği (Şenocak Vd., 2013)	1	0,3
Okul Öncesi Dil Ölçeği-5 (Şahlı ve Belgin, 2017)	1	0,3
Okul Öncesi Öğretmenleri İçin Sınıf Yönetimi Ölçeği (Uyanık-Balat, Bilgin ve Sezer, 2011)	1	0,3
Okul Öncesi Yaratıcı Sınıf Ortamı Ölçeği (Yuvacı, 2017)	1	0,3
Okullarda Örgütsel İklim Ölçeği (Yılmaz ve Altınkurt, 2013)	1	0,3
Okulların Değişime Açıklık Ölçeği (Demirtaş, 2012)	1	0,3
Öğrenilebilir Yaratıcı Düşünce Ölçeği (Işıldaklı, 2019)	1	0,3
Öğrenmede Motive Edici Stratejiler Ölçeği Kendini İzleme Ölçeği (Karadeniz, Büyüköztürk, Akgün, Çakmak ve Demirel, 2008)	1	0,3
Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği (Deveci ve Çepni, 2014)	1	0,3
Öğretmen Davranışlarının Yaratıcı Düşünme Becerilerinin Gelişimine Katkısını Değerlendirme Ölçeği (Yenilmez ve Yolcu, 2007)	1	0,3
Öğretmen Motivasyonu Ölçeği (Uçar, 2015)	1	0,3
Öğretmenlerin Derslerdeki Tutum ve Davranışlarının Öğrencilerde Yaratıcı Düşünmenin Gelişimine Katkısı Ölçeği (Yenilmez ve Yolcu, 2007)	1	0,3
Örgütsel Sessizlik Ölçeği (Kahveci ve Demirtaş, 2013)	1	0,3
Öz Düzenleyici Öğrenmeyi Teşvik Ölçeği (Ercoşkun ve Gündoğdu, 2017)	1	0,3
Özerk Öğrenme Ölçeği (Arslan ve Yurdakul, 2015)	1	0,3
Özgünlük/ Otantiklik Ölçeği (Aydoğan, Öztürk ve Özbay, 2011)	1	0,3
Paradoksal Metafor Testi (Sak ve Öz, 2010)	1	0,3
Pozitif Negatif Duygu Ölçeği (Gençöz, 2000)	1	0,3
Primary School Efl Teachers' Attitudes Towards Creativity And Their Perceptions Of Practice (Al-Nouh, Abdul-Kareem And Taqi, 2014)	1	0,3

Tablo 4.1.6 (devam): Tezlerde kullanılan ölçme araçları

Problem Çözme Becerilerine Yönelik Algı Ölçeği (Ekici ve Balım, 2013)	1	0,3
Problem Çözme Becerisi Ölçeği (Coşkun, 2004)	1	0,3
Problem Çözme Becerisi Ölçeği (Karadeniz, 2012)	1	0,3
Problem Çözme Envanteri (Bulut-Serin ve Saygılı, 2010)	1	0,3
Problem Çözme Ölçeği (Coşkun, 2004)	1	0,3
Problem Kurma ile İlgili Öz-Yeterlik İnançlarını Belirleme Ölçeği (Kılıç ve İncikabı, 2013)	1	0,3
Raven İleri Düzeyde İlerleyen Matrisler Testi (Yakmacı, 2002)	1	0,3
Raven Spm Testi (Telli, 2006)	1	0,3
Raven Standart Progresif Matris Testi (Şahin ve Düzen, 1993)	1	0,3
Raven Standart Progresif Matrisler Testi (Raven, Raven, Court, 2004)	1	0,3
Reid Algısal Öğrenme Stil Tercihleri Anketi (Tabanlıoğlu, 2003)	1	0,3
Rokeach Değer Envanteri (Bilgin, 1995)	1	0,3
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (Çuhadaroğlu, 1986)	1	0,3
Sesler ve Kelimelerle Yaratıcı Düşünme (Kaya ve Bilen, 2017)	1	0,3
Sıfat Listesi (Savran, 1993)	1	0,3
Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (Bacanlı, İlhan ve Aslan, 2009)	1	0,3
Sorgulayıcı Öğrenme Becerileri Algısı Ölçeği (Taşkoyan, 2008)	1	0,3
Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (Avcıoğlu, 2007)	1	0,3
Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği (Emir, 2001)	1	0,3
Sosyal Bilgiler Öğrenmeye Yönelik Motivasyon Ölçeği (Gömlüksiz ve Kan, 2012)	1	0,3
Sosyal Problem Çözme Envanteri-Kısa Formu (Çekici, 2002)	1	0,3
Sternberg- Wagner Düşünme Stilleri Ölçeği (Buluş, 2006)	1	0,3
Şiir Çözümleme Becerisi Ölçeği (Karadeniz, 2012)	1	0,3
Şiir Tutum Ölçeği (Karadeniz, 2012)	1	0,3
Tasarım Öz Yeterliliği Ölçeği (Atabek, 2020)	1	0,3
Torrance Eylem ve Harekette Yaratıcı Düşünme Testi (Karaca, 2015)	1	0,3
Uzamsal Test Bataryası (Center For Talented Youth)	1	0,3
Uzamsal Yetenek Testi (Karaduman, 2012)	1	0,3
Üstbilişsel Farkındalık Envanteri (Akın, Abacı ve Çetin, 2007)	1	0,3
WISC-R (Savaşır ve Şahin, 1995)	1	0,3

Tablo 4.1.6 (devam): Tezlerde kullanılan ölçme araçları

Williams Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeği (Erdoğan, 2005)	1	0,3
Yansıtıcı Düşünme Düzeyini Belirleme Ölçeği (Başol ve Gencel, 2013)	1	0,3
Yansıtıcı Düşünme Eğilimi (Semerci, 2007)	1	0,3
Yansıtıcı Düşünme Ölçeği (Ergüven, 2011)	1	0,3
Yaratıcı Biliş Ölçeği (Arslan ve Ünal, 2016)	1	0,3
Yaratıcı Davranış Gözlem Formu (Dere, 2014)	1	0,3
Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği (Karadeniz, 2012)	1	0,3
Yaratıcı Düşünme Becerisini Mesleki Tanıma Testi (Himmetoğlu, 2021)	1	0,3
Yaratıcı Düşünme Eğilimi Ölçeği (Şahin, 2017)	1	0,3
Yaratıcı Düşünme- Şekilsel Üretim Testi (Urban ve Jellen, 2004)	1	0,3
Yaratıcı Düşünme Testi (Farklı Hissetme Alıştırmaları) (Erdoğan, 2005)	1	0,3
Yaratıcı Düşünme Testi (Yontar-Toğrol, 1999)	1	0,3
Yaratıcı Düşünme Testi-Çizim Ürünü (Özalp, 2005)	1	0,3
Yaratıcı Düşünme-Resim Oluşturma Testi (Can ve Yaşar, 2009)	1	0,3
Yaratıcı Yazma Ölçeği (Öztürk, 2007)	1	0,3
Yaratıcı-Düşünme Testi- Çizim Ürünü (Yontar Toğrol, 1999)	1	0,3
Yaratıcılığa Teşvik Edici Öğretmen Davranışları İndeksi (Akar, 2014)	1	0,3
Yaratıcılığı Destekleyen İlköğretim Öğretmenleri İndeksi Ölçeği (Dikici, 2013)	1	0,3
Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeği/Farklı Düşünme Testi (Erdoğan, 2005)	1	0,3
Yaratıcılık İnanç Anketi (Aktamış ve Can, 2007)	1	0,3
Yaratıcılık Ölçeği (Çeliker ve Balım, 2012)	1	0,3
Yazıd Memnuniyet Ölçeği (Sak ve Eker, 2013)	1	0,3
Toplam	368	100,0

Yapılan analiz sonucunda en fazla kullanılan ölçeğin “Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (Aslan, 1999;2001)” %24,5 (f=90) olduğu bulunmuştur. Sıklıkla kullanılan diğer bir ölçek ise farklı araştırmacılar tarafından geçerlik güvenirliği yapılan fakat Aksoy (2004) tarafından uyarlanan versiyonunun en fazla kullanıldığı %5,2 (f=19) “How Creative Are you? (Ne kadar yaratıcısınız?) testi olduğu görülmüştür.

4.1.7. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinde hangi örneklem türleri ile çalışılmıştır ve örneklem büyüklükleri nedir?

Araştırmanın yedinci alt amacı doğrultusunda “Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinde hangi örneklem türleri ile çalışılmıştır ve örneklem büyüklükleri nedir?” sorusu cevaplanmıştır. Sonuçlar tablo 4.1.7’de verilmiştir.

Tablo 4.1-7 Tezlerin örneklem türlerine göre dağılımı

Örneklem Türü	Frekans (f)	Yüzde (%)
Akademisyen	1	0,4
Diğer	2	0,9
Doküman	12	5,3
Ebeveyn	1	0,4
İlkokul Öğrencileri (Normal Gelişim Gösteren)	15	6,6
İlkokul Öğrencileri (Üstün Yetenekli)	5	2,2
Karma	21	9,3
Karma (Üstün Yetenekli)	1	0,4
Okul Öncesi dönem	28	12,4
Ortaokul Öğrencileri (Normal Gelişim Gösteren)	46	20,4
Ortaokul Öğrencileri (Üstün Yetenekli)	16	7,1
Ortaöğretim (lise) öğrencileri	13	5,8
Öğretmen	22	9,7
Üniversite Öğrencileri	43	19,0
Toplam	226	100,0

Örneklem türleri incelendiğinde en çok çalışılan grubun normal gelişim gösteren, 11-14 yaş grubu ortaokul öğrencileri %20,4 (f=46) olduğu görülmüştür. Ortaokul öğrencilerinden sonra sıklıkla çalışılan grubun üniversite öğrencileri %19 (f=43) olduğu bulunmuştur. En az çalışılan gruplar ise akademisyenler %0,4 (f=1), ebeveynler %0,4 (f=1) ve üstün yetenekli karma (farklı yaş grupları) %0,4 (f=1) olduğu bulunmuştur. Diğer örneklem türlerinin çalışılma sıklıkları şu şekildedir: Okul öncesi dönem %12,4 (f=28), Öğretmen %9,7 (f=22), Karma %9,3 (f=21), Ortaokul Öğrencileri (Üstün Yetenekli) %7,1 (f=16), İlkokul Öğrencileri (Normal Gelişim Gösteren) %6,6 (f=15), Ortaöğretim

(lise) öğrencileri %5,8 (f=13), Doküman %5,3 (f=12), İlkokul Öğrencileri (Üstün Yetenekli) %2,2 (f=5), Diğer %0,9 (f=2).

Tablo 4.1-8 Nicel tezlerin örneklem büyüklüklerine göre dağılımı

Örneklem Büyüklüğü	Frekans (f)	Yüzde (%)
0-30	24	16,4
31-50	32	21,9
51-100	29	19,9
101-200	18	12,3
201-300	15	10,3
301-400	14	9,6
401-500	6	4,1
501-600	4	2,7
601-700	0	0
701-800	2	1,4
801-900	1	0,7
901>	1	0,7
Toplam	146	100

Nicel yöntemle yürütülen tezlerin örneklem büyüklüklerinin analizinden elde edilen sonuçlar ışığında, 0 ile 100 arasındaki gruplarda yoğunlaşma olduğu ve sonuçlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. En çok 31-50 aralığındaki %21,9 (f=32) örneklemle çalışıldığı bulunmuştur. Diğer sonuçlara bakıldığında ise 0-30 aralığında %16,4 (f=24), 51-100 aralığında %19,9 (f=29), 101-200 aralığında %12,3 (f=18), 201-300 aralığında %10,3 (f=15), 301-400 aralığında %9,6 (f=14), 401-500 aralığında %4,1 (f=6), 501-600 aralığında %2,7 (f=4), 701-800 aralığında %1,4 (f=2), 801-900 aralığında %0,7 (f=1), 901 ve üstü %0,7 (f=1) olduğu bulunmuştur. 601-700 aralığında örneklem büyüklüğü olan çalışmanın olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.1-9 Nitel Tezlerin örneklem büyüklüğüne göre dağılımı.

Örneklem Büyüklüğü	Frekans (f)	Yüzde (%)
1-10	2	14,3
11-20	5	35,7
21-30	2	14,3
31-40	1	7,1
41-50	1	7,1
51>	3	21,4
Genel Toplam	14	100

Nitel analiz yöntemleri kullanarak yürütülen tezlerin örneklem büyüklükleri incelendiğinde en fazla 11-20 aralığında %35,7 (f=5) örneklem büyüklüğü kullanıldığı bulunmuştur. Diğer çalışmalarda ise 1-10 aralığında %14,3 (f=2), 21-30 aralığında %14,3 (f=2), 31-40 aralığında %7,1 (f=1), 41-50 aralığında %7,1 (f=1), 51 ve üstü %21,4 (f=3) örneklem büyüklükleri kullanıldığı bulunmuştur.

Tablo 4.1-10 Karma Tezlerin örneklem büyüklüğüne göre dağılımı.

Örneklem Büyüklüğü	Frekans (f)	Yüzde (%)
0-30	13	24,5
31-50	10	18,9
51-100	17	32,1
101-200	5	9,4
201-300	2	3,8
301-400	4	7,5
401>	2	3,8
Genel Toplam	53	100

Karma araştırmalarda örneklem büyüklüklerinin 0-100 aralığında yoğun olduğu bulunmuştur. En fazla kullanılan örneklem büyüklüğü aralığının %32,1 (f=17) ile 51-100 aralığı olduğu görülmüştür. 0-30 aralığında %24,5 (f=13), 31-50 aralığında %18,9 (f=10), 101-200 aralığında %9,4 (f=5), 201-300 aralığında %3,8 (f=2), 301-400 aralığında %7,5 (f=4), 401 ve üstü %3,8 (f=2) örneklem büyüklüğü kullanıldığı bulunmuştur.

4.2. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

Araştırmanın ikinci sorusu kapsamında değerlendirmeye alınan tezler yöntemlerine göre ayrılarak sonuçları incelenmiştir. Sonuçları incelenen tezlerin bulguları aşağıda verilmiştir.

4.2.1. Deneyisel yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

Araştırmanın bu alt amacı doğrultusunda deneyisel yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlara yer verilmiştir. Bu kapsamda tezlerde araştırılan bağımlı ve bağımsız değişkenler ile bu değişkenlere ait sonuçlar incelenmiştir. Bu incelemelerin sonuçları tablo 4.2.1’de verilmiştir. Tezlerde kullanılan bağımlı değişkenlerin frekans analizi tablo 4.2.2’de, bağımsız değişkenlerin frekans analizi ise tablo 4.2.3’te verilmiştir

Tablo 4.2-1 Deneysel yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

Tez No	Tez Adı	Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Bulgu
300393	Yaratıcı düşünmeye dayalı öğretim uygulamalarının bilimsel yaratıcılık bilimsel süreç becerileri ve akademik başarıya etkisi	Bilimsel Yaratıcılık Bilimsel Süreç Becerileri Fen ve Teknoloji Dersi Akademik Başarı Düzeyi	Yaratıcı Düşünmeye Dayalı Öğretim Uygulamaları	Yaratıcı düşünme temelli geliştirilen öğretim uygulamaları öğrencilerin bilimsel yaratıcılık düzeylerini yüksek derecede etkilediği bulunmuştur.
308845	Karma ve izole yaş gruplarında verilen okul öncesi eğitiminin 4-6 yaş grubu çocuklarının gelişim özellikleri ve yaratıcılık performanslarına etkisinin incelenmesi	Gelişim Özellikleri Yaratıcılık Performansı	Okul Öncesi Eğitim (Karma-İzole)	Yaratıcılık düzeyi açısından yapılan analizde tüm yaş gruplarında, karma yaş grubundaki çocukların izole yaş eğitimi alan gruptaki çocuklardan daha yüksek puanlar aldıkları bulunmuştur.
317135	Proje tabanlı öğrenme yaklaşımında ortaöğretim öğrencilerinin yaratıcı düşünme problem çözme ve akademik risk alma düzeylerine etkisi	Yaratıcı Düşünme Problem Çözme Akademik Risk Alma Düzeyi	Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı	Deney grubundaki öğrencilerin, biyoloji dersindeki yaratıcılıkları, akademik risk alma düzeyi ve problem çözme becerilerinin diğer grupta yer alan öğrencilere göre anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur
322210	Montessori yönteminin okul öncesi dönemde öğrencilerin yaratıcı düşüncelerine etkisi	Yaratıcı Düşünme	Montessori Yöntemi	Deney grubuna uygulanan Montessori yaklaşımı Milli Eğitim Programı uygulanan öğrencilere göre farkın anlamlı olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2 1 (devam) Deneysel yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

326010	Mikro yaşam tasarımı: Mikroorganizmalarla ilgili deney tasarımlarının öğretmen adaylarının yaratıcılıkları, akademik başarıları ve bilimsel süreç becerileri üzerine etkileri	Yaratıcı Düşünme Becerisi Mikroorganizmalar Konusu Akademik Başarı Düzeyi Bilimsel Süreç Becerileri	Bil-Düşün-Tasarla Temelli Etkinlikler	Bil-Düşün-Tasarla temelli etkinliklerin öğrencilerin yaratıcılığını geliştirdiği bulunmuştur.
337175	Yaratıcı problem çözme etkinliklerinin bilimsel süreç becerilerine ve başarıya etkisi	Bilimsel Süreç Becerileri Fizik Dersi Akademik Başarı Düzeyi	Yaratıcı Problem Çözme Etkinlikleri	Yaratıcı problem çözme etkinliklerinin çocukların bilimsel süreç becerilerini ve başarılarını artırdığı bulunmuştur.
339792	İlkokul düzeyinde Purdue modeline göre müfredat zenginleştirmenin fen öğretimine etkisi	Fen ve Teknoloji Dersi Akademik Başarısı Fen ve Teknoloji Dersine Yönelik Tutum Yaratıcı Düşünme Becerisi	Purdue Modeli	Deney grubunda bulunan öğrencilerin yaratıcı düşünme becerileri ile kontrol grubundaki öğrencilerin yaratıcı düşünme becerileri arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.
343967	Bilgisayar destekli probleme dayalı öğrenme yönteminin öğretmen adaylarının üst düzey düşünme becerilerine etkisi	Üst Düzey Düşünme Becerileri	Bilgisayar Destekli Probleme Dayalı Öğrenme Yöntemi	Bilgisayar destekli probleme dayalı öğrenme yönteminin öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmede oldukça etkili olduğu bulunmuştur.
354656	Çizgi-roman tekniği ile geliştirilen bilim-kurgu hikâyelerinin öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin ve fiziğe ilişkin tutumlarının gelişimine etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi Fizik Dersine Karşı Tutum	Çizgi-Roman Tekniği ile Geliştirilen Bilim Kurgu Hikâyeleri	Çizgi-roman tekniği temelli geliştirilen bilim-kurgu hikâyelerinin modern fizik konularının öğretilmesinde ve öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesinde kullanılabilecek bir teknik olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 4.2 1 (devam) Deneyisel yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

356356	Yaratıcı düşünme etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcı düşüncelerine ve akademik başarılarına etkisi: Coğrafya dersi örneği	Yaratıcı Düşünme Becerisi Coğrafya Dersi Akademik Başarı Düzeyi	Yaratıcı Düşünme Etkinlikleri	Yaratıcı düşünme etkinliklerinin ve bilişim teknolojileri destekli geliştirilen yaratıcı düşünme etkinliklerinin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirdiği bulunmuştur.
356633	Sosyal bilgiler öğretiminde proje tabanlı öğrenmenin üstün zihin düzeyindeki öğrencilerin erişilerine, yaratıcı ve eleştirel düşünme düzeylerine etkisi	Sosyal Bilgiler Dersi Erişi Düzeyi Yaratıcı Düşünme Becerisi Eleştirel Düşünme Düzeyi	Proje Tabanlı Öğrenme	Üstün zekâlı öğrenciler için hazırlanan programın öğrencilerin yaratıcılıklarını anlamlı düzeyde arttırdığı bulunmuştur.
377634	İlköğretimde yaratıcı okumanın yaratıcı düşünme becerisine etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Yaratıcı Okuma	Yaratıcı okuma etkinliklerinin yaratıcılığa katkıları olduğu sonucu bulunmuştur.
382077	Okulöncesi eğitim kurumlarındaki kalitenin çocuğun yaratıcılığına etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Eğitim Kurumlarının Kalitesi	Sınıf Donanımı, Rutin Kişisel Bakım, Dil ve Akıl Etme Etkinlikleri, Aktiviteler, Etkileşim, Program Yapısı ve Aile-Personel gibi kalite boyutları açısından olumlu özelliklere sahip kurumlarda öğrenim gören çocukların yaratıcılık puanlarının arttığı, olumsuz niteliklere sahip kurumlarda öğrenim gören çocukların yaratıcılık puanlarınınsa zaman içinde düştüğü bulunmuştur.
394893	7. Sınıf sosyal bilgiler dersinde yaratıcı düşünme etkinliklerinin kullanımı	Yaratıcı Düşünme Etkinlikleri	Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Başarı Düzeyleri Sosyal Bilgiler Dersine Karşı Tutum	Deney grubu öğrencilerinin, ders başarılarında anlamlı bir yükselme yaşanmış fakat bu başarının kalıcı olmadığı görülmüştür. Ayrıca deney grubu öğrencilerinde Sosyal Bilgiler dersini sevme anlamında olumlu bir değişim gözlemlenmiştir.

Tablo 4.2 1 (devam) Deneysel yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

414600	Eğitsel oyun tasarlama sürecinin öğrencilerin yaratıcılıklarına etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Eğitsel Oyun Tasarlama	5. ve 6. sınıf öğrencilerinin yaratıcılığın dört boyutunda da pozitif yönde gelişim gösterdikleri bulunmuştur.
456614	Model oluşturma etkinliklerinde bilişsel araç kullanımının öğrenci düşünme becerilerine etkisi	Kritik Düşünme Becerisi Yaratıcı Düşünme Becerisi Karmaşık Düşünme Becerisi	Bilişsel Araç Kullanımı	Bilişsel araç kullanımı yaratıcı düşünme becerisine katkısının beklenen seviyede olmadığı bulunmuştur.
457628	Yaratıcı drama yoluyla çocuklara verilen sosyal beceri eğitiminin anaokulu çocuklarının sosyal gelişimlerine ve yaratıcılıklarına etkisi	Sosyal Gelişim Yaratıcı Düşünme Becerisi	Yaratıcı Drama Yoluyla Sosyal Beceri Eğitimi	Yaratıcı Drama Eğitim Programının çocukların yaratıcı düşünme becerilerini olumlu yönde geliştirdiği bulunmuştur.
458643	Yaratıcı zıt düşünme tekniğinin 7. Sınıf öğrencilerinin yaratıcılığı üzerindeki etkisine ilişkin bir çalışma	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği (YAZID)	Öğrencilerin yaratıcı düşünme becerileri üzerinde YAZID tekniğinin olumlu ve yüksek düzeyde etkisi bulunmuştur.
481316	Sosyal bilgiler dersinde kavram karikatürleri kullanımının öğrencilerin derse yönelik tutum ve yaratıcı düşünme becerilerine etkisi	Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Yaratıcı Düşünme Becerisi	Kavram Karikatürleri Kullanımı	Kavram karikatürleri kullanımının sosyal bilgiler dersinin öğretiminde öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini olumlu yönde geliştirdiği bulunmuştur.
486131	Üstün yetenekli öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmeye yönelik programın etkililiği	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Psiko-Eğitim ve Eğitici Oyun Programı	Psiko-Eğitim ve Eğitici Oyun Programının üstün yetenekli öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmede etkili olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2 1 (devam) Deneysel yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

495602	Çember geogebra öğretiminin öğrencilerinin düşünme becerilerine etkisi	konusunun yazılımıyla 7.sınıf yaratıcı	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Geogebra Yazılımı	Geogebra yazılımı kullanılarak yapılan öğretimin, öğrencilerin yaratıcı düşünme becerisine olumlu yönde etki ettiği bulunmuştur.
498450	Fen öğretiminde yaratıcı zıt düşünme tekniklerinin kullanılmasının ortaokul 7. Sınıf öğrencilerinin yaratıcılık ve problem çözme becerileri üzerine etkisi	yaratıcı zıt (YAZID) kullanılmasının 7. Sınıf	Yaratıcı Düşünme Becerisi Problem Çözme Becerisi	Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği (YAZID)	Öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini artırmada yaratıcı zıt düşünme uygulamaları ile öğretimin olumlu yönde etkili olduğu bulunmuştur.
502429	Etkili düşünme eğitimi programının dokuzuncu sınıf öğrencilerinin yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi	eğitimi dokuzuncu sınıf öğrencilerinin yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerine etkisinin	Yaratıcı Düşünme Becerisi Problem Çözme Becerisi	Etkili Düşünme Eğitimi Programı	Etkili Düşünme Eğitimi Programı'nın yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmede öğrenciler üzerinde etkili olduğu bulunmuştur.
512585	Felsefe dersinde altı şapkalı düşünme tekniği' ne dayalı etkinliklerin yaratıcılık, eleştirel düşünme ve akademik öz yeterliğe etkisinin incelenmesi	altı şapkalı düşünme tekniği' ne dayalı etkinliklerin yaratıcılık, eleştirel düşünme ve akademik öz yeterliğe etkisinin incelenmesi	Yaratıcı Düşünme Becerisi Eleştirel Düşünme Düzeyi Akademik Öz Yeterlilik	Altı Şapkalı Düşünme Tekniğine Dayalı Etkinlikler	Altı Şapkalı Düşünme Tekniği ile yürütülen etkinliklerin lise öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerilerini olumlu şekilde etkilediği bulunmuştur.
516793	Ortaokul 6. Sınıf sosyal bilgiler dersinde probleme dayalı öğrenme yaklaşımının üst düzey düşünme becerilerine ve yaratıcılık düzeyine etkisi	Ortaokul 6. Sınıf sosyal bilgiler dersinde probleme dayalı öğrenme yaklaşımının üst düzey düşünme becerilerine ve yaratıcılık düzeyine etkisi	Üst Düzey Düşünme Becerileri Yaratıcı Düşünme Becerisi	Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımı	Probleme dayalı öğrenme yaklaşımının sosyal bilgiler dersinde ortaokul öğrencilerinin üst düzey düşünme becerileri ve yaratıcılık düzeylerini pozitif yönde etkilediği bulunmuştur.

Tablo 4.2 1 (devam) Deneysel yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

544747	Zenginleştirilmiş fen bilimleri dersinin öğrencilerinin yaratıcı düşüncelerine etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Zenginleştirilmiş Fen Bilimleri Dersi	İlkokul öğrencilerinin yaratıcı düşünce becerilerini geliştirmede, zenginleştirilmiş fen bilimleri dersi programının etkili olduğu bulunmuştur.
545506	Purdue modeline dayalı olarak geliştirilen matematik etkinlikleri ile öğretimin öğrencilerin başarılarına, tutumlarına ve yaratıcı düşüncelerine etkisi	Matematik Dersi Başarı Düzeyi Matematik Dersine Yönelik Tutum Yaratıcı Düşünme Becerisi	Üç Aşamalı Purdue Modeli Matematik Etkinlikleri	Purdue Modeli ile yapılan matematik öğretiminin öğrencilerin hem sözel hem de şekilsel boyuttaki yaratıcı düşünme becerilerini anlamlı olarak artırdığı bulunmuştur.
545743	Mekan tasarımında konsept geliştirilmesi aşaması için yaratıcı düşünme eğitim modeli	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Stüdyo Eğitim Modeli	Eğitim modelinin yaratıcılığa pozitif bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İstatistiksel açıdan anlamlı bulunmasa da ayırıştırma stilinin diğer stillere göre daha yüksek çıkmıştır. Yaratıcı düşünme eğilimi yüksek olan öğrencilerin problem çözme puanının düşük olduğu görülmüştür.
546606	Argümantasyona dayalı fen laboratuvarı uygulamalarının bilimsel süreç becerileri, laboratuvara yönelik tutum ve yaratıcılığa etkisi	Bilimsel Süreç Becerileri Laboratuvara Yönelik Tutum Yaratıcı Düşünme Becerisi	Argümantasyona Dayalı Fen Laboratuvarı Uygulamaları	Argümantasyona dayalı fen laboratuvarı uygulamalarının öğretmen adaylarının yaratıcılık becerilerini etki etmediği bulunmuştur.
549676	Zekâ oyunlarının 6. sınıf öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerilerine etkileri	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Zeka Oyunları	Zekâ oyunları dersinin öğrencilerin kişisel gelişimlerine katkısı olduğu ve öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirme açısından etkili olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2 1 (devam) Deneysel yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

554748	STEM eğitiminin anaokuluna devam eden 5 yaş çocuklarının yaratıcılık düzeylerine etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	STEM Eğitimi	Anasınıfına devam eden beş yaş çocuklarında STEM eğitiminin çocukların yaratıcılıkları üzerindeki etkisinin olumlu yönde olduğu ve etkinin kalıcı olduğu bulunmuştur.
555074	İngilizce öğretiminde yaratıcı drama kullanımının ilkokul öğrencilerinin kelime edinimi ve yaratıcı düşünme becerilerine olan etkisi	Kelime Edinimi Yaratıcı Düşünme Becerisi	İngilizce Öğretiminde Yaratıcı Drama Kullanımı	Yaratıcı drama derslerinin İngilizceyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin yaratıcı düşünme becerileri üzerinde pozitif bir etkisi olduğu bulunmuştur. Öğretmen ve öğrencilerin de yaratıcı drama derslerini destekledikleri görülmüştür.
562579	Fen öğretiminde eleştirel okuma uygulamalarının öğrenme ürünlerine etkisi	Fen ve Teknoloji Dersi Akademik Başarı Düzeyi Fen Bilimleri Dersine Yönelik Tutum Fen Performans Düzeyi Yaratıcı Düşünme Becerisi	Eleştirel Okuma Uygulamaları	Eleştirel okuma uygulamalarının kullanıldığı deney grubunun kontrol grubuna kıyasla yaratıcı düşünme becerileri açısından deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.
565415	Okul öncesinde eğitimde drama temelli erken STEM programının bilimsel süreç ve yaratıcı düşünme becerilerine etkisi	Bilimsel Süreç Becerileri Yaratıcı Düşünme Becerisi	Drama Temelli STEM Programı	Eğitimde Drama Temelli Erken STEM Programının çocukların yaratıcılık becerilerini olumlu yönde etkilediği bulunmuştur.
565617	Sosyal bilgiler dersinde probleme dayalı öğrenme yönteminin öğrencilerin, yaratıcı düşünme ve problem çözme becerileri ile akademik başarılarına etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi Problem Çözme Becerisi Sosyal Bilgiler Dersi Akademik Başarı Düzeyi	Probleme Dayalı Öğrenme Yöntemi	Probleme dayalı öğrenme yönteminin öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinde olumlu yönde artış sağladığı bulunmuştur.

Tablo 4.2 1 (devam) Deneysel yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

571692	Okul öncesi çocuklarına bütüleştirilmiş drama ve etkinliklerinin düşünme becerilerine etkisi	4-5 yaş uygulanan yaratıcı sanat yaratıcı düşünme becerilerine etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Bütüleştirilmiş Yaratıcı Drama Etkinlikleri Sanat Etkinlikleri	Bütüleştirilmiş yaratıcı drama ve sanat etkinliği programının çocukların yaratıcı düşünme becerileri üzerinde etkili olduğu ve etki düzeyinin orta düzey olduğu bulunmuştur.
573804	Müzikli hikaye ve masalların okul öncesi eğitim dönemindeki çocukların yaratıcılık düzeylerine etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Müzikli Hikaye ve Masallar		Deney grubundaki çocukların daha yüksek puanlar aldıkları gözlenmiş ve buna bağlı olarak müzikli hikaye ve masalların okul öncesi eğitim çağındaki çocukların yaratıcı düşünme becerisini geliştirdiği bulunmuştur.
586810	Ödülün yaratıcılığa etkisi: Özel yetenekliler eğitiminde teknoloji ve tasarım dersi örneği	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Teknoloji ve Tasarım Dersi Etkinliklerinde Kullanılan Ödül		Araştırma sonucunda; 1.Etkinlik için yaratıcılık son test puanlarında anlamlı bir farklılaşma bulunmuş fakat diğer geliştirilen etkinliklerde son test puanlarında anlamlı bir fark bulunmamıştır.
590982	Bireysel veya grupla eğitsel oyun geliştirme öğretmen adaylarının yaratıcı düşünmelerine etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Eğitsel Oyun Geliştirme		Bilişim teknolojileri ikinci sınıf öğretmen adaylarının grup olarak eğitsel oyun geliştirdiğinde bireyselle kıyasla yaratıcı düşünme becerilerinde daha fazla artış olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2 1 (devam) Deneysel yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

591397	Tasarım odaklı düşünme yönteminin benlik saygısı ve yaratıcılık ile bilişsel ve duygusal bağlamda ilişkilendirilmesi: etkinlik çalışması	Benlik Saygısı Duygulanım Düzeyi Bilişsel Esneklik Yaratıcı Düşünme Becerisi	Tasarım Odaklı Düşünme Yöntemi	Tasarım odaklı düşünme yönteminin katılımcıların yaratıcı düşünme becerileri üzerinde olumlu yönde değişime yol açtığı bulunmuştur.
598797	Öğrencilerin işbirlikli öğrenmesini ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmek için çevrimiçi ansiklopedilerin kullanılması	İşbirlikli Öğrenme Yaratıcı Düşünme Becerisi	Çevrimiçi Ansiklopedi	Çevrimiçi ansiklopedilerin kullanıldığı deney grubunda uygulama sonrası yaratıcılıklarında oldukça yüksek bir artış olduğu bulunmuştur.
639714	Dışavurumcu sanat terapisi uygulamalarının öğretmen adaylarının yaratıcılık ve yaratıcılığa teşvik edici davranış düzeylerine olan etkisinin incelenmesi	Yaratıcı Düşünme Becerisi Yaratıcılığa Teşvik Edici Davranış Düzeyi	Dışavurumcu Sanat Terapisi	Sanat terapisi uygulamalarının deney grubunun, deneysel işleme maruz kalmayan kontrol grubuna göre yaratıcılığa teşvik edici öğretmen davranış düzeyleri istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Bölüm bazında incelendiğinde yaratıcılık düzeyi en yüksek Resim Öğretmenliği bölümü öğrencilerinin olduğu görülmüştür.
643200	Robotik ve kodlama eğitiminin ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerilerine etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Robotik ve Kodlama Eğitimi	Şekilsel form toplam yaratıcılık kategorisinde deney grubunun yüksek puan elde ettiği, sözel yaratıcılık toplam puanlarında ise deney ve kontrol grupları arasında bazı alt boyutlarında anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Robotik kodlama eğitiminin yaratıcı düşünme becerisini olumlu yönde geliştirdiği bulunmuştur.

Tablo 4.2 1 (devam) Deneysel yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

645890	Robotik kodlama eğitiminin ortaöğretim öğrencilerinin programlama öz yeterlik düzeylerine ve yaratıcı düşünme becerilerine etkisi	Programlama Öz Yeterlik Düzeyi Yaratıcı Düşünme Becerisi	Robotik ve Kodlama Eğitimi	Robotik kodlama eğitimlerinin ortaöğretim öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerilerini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.
706816	Poster destekli laboratuvar uygulamalarının öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme ve tasarım öz yeterliliklerine etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi Tasarım Öz Yeterlik Düzeyi	Poster Destekli Laboratuvar Uygulamaları	Deney grubundaki öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme becerileri kontrol grubundaki öğretmen adaylarına kıyasla artışın daha fazla olduğu bulunmuştur.
484104	Yaratıcılığın ve madde yazarlığı eğitiminin ölçme aracının psikometrik özelliklerine etkisi	Ölçme Aracının Psikometrik Özellikleri	Yaratıcılık Düşünme becerisi Madde Yazarlığı Eğitimi	Madde ve testlerin psikometrik özellikleri ile yaratıcılık arasında anlamlı bir sonuç bulunmamıştır.

Tablo 4.2-2 Deneysel yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinde kullanılan bağımlı değişkenler

Bağımlı Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Akademik Öz Yeterlilik	1	1,1
Akademik Risk Alma Düzeyi	1	1,1
Benlik Saygısı	1	1,1
Bilimsel Süreç Becerileri	5	5,7
Bilimsel Yaratıcılık	1	1,1
Bilişsel Esneklik	1	1,1
Coğrafya Dersi Akademik Başarı Düzeyi	1	1,1
Duygulanım Düzeyi	1	1,1
Eleştirel Düşünme Düzeyi	2	2,3
Fen Bilimleri Dersine Yönelik Tutum	1	1,1
Fen Performans Düzeyi	1	1,1
Fen ve Teknoloji Dersi Akademik Başarı Düzeyi	3	3,4
Fen ve Teknoloji Dersine Yönelik Tutum	1	1,1
Fizik Dersi Akademik Başarı Düzeyi	1	1,1
Fizik Dersine Karşı Tutum	1	1,1
Gelişim Özellikleri	1	1,1
İşbirlikli Öğrenme	1	1,1
Karmaşık Düşünme Becerisi	1	1,1
Kelime Edinimi	1	1,1
Kritik Düşünme Becerisi	1	1,1
Laboratuvara Yönelik Tutum	1	1,1
Matematik Dersi Başarı Düzeyi	1	1,1
Matematik Dersine Yönelik Tutum	1	1,1
Mikroorganizmalar Konusu Akademik Başarı Düzeyi	1	1,1
Ölçme Aracının Psikometrik Özellikleri	1	1,1
Problem Çözme Becerisi	4	4,5
Programlama Öz Yeterlik Düzeyi	1	1,1
Sosyal Bilgiler Dersi Akademik Başarı Düzeyi	2	2,3
Sosyal Bilgiler Dersi Erişi Düzeyi	1	1,1
Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum	2	2,3
Sosyal Gelişim	1	1,1
Tasarım Öz Yeterlik Düzeyi	1	1,1
Üst Düzey Düşünme Becerileri	2	2,3
Yaratıcı Düşünme Becerisi	40	45,5
Yaratıcılığa Teşvik Edici Davranış Düzeyi	1	1,1
Yaratıcılık Performansı	1	1,1
Genel Toplam	88	100,0

Yapılan incelemede tablo 4.2.1.1'e göre en çok kullanılan bağımlı değişkenin %45,5 (f=40) ile yaratıcı düşünme becerisi olduğu bulunmuştur. Yaratıcı düşünme becerisini %5,7 (f=5) ile bilimsel süreç becerileri, %4,5 (f=4) ile problem çözme becerisi %3,4 (f=3) ile Fen ve

Teknoloji dersi akademik başarı düzeyi, %2,3 (f=2) ile eleştirel düşünme düzeyi, üst düzey düşünme becerileri, sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ve sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyi değişkenlerinin izlediği görülmüştür. Diğer değişkenlerin araştırılma sıklıkları ise şu şekildedir: akademik öz yeterlilik %1,1 (f=1), akademik risk alma düzeyi %1,1 (f=1), benlik saygısı %1,1 (f=1), bilimsel yaratıcılık %1,1 (f=1), bilişsel esneklik %1,1 (f=1), coğrafya dersi akademik başarı düzeyi %1,1 (f=1), duygulanım düzeyi %1,1 (f=1), fen bilimleri dersine yönelik tutum %1,1 (f=1), fen performans düzeyi %1,1 (f=1), fen ve teknoloji dersine yönelik tutum %1,1 (f=1), fizik dersi akademik başarı düzeyi %1,1 (f=1), fizik dersine karşı tutum %1,1 (f=1), gelişim özellikleri %1,1 (f=1), işbirlikli öğrenme %1,1 (f=1), karmaşık düşünme becerisi %1,1 (f=1), kelime edinimi %1,1 (f=1), kritik düşünme becerisi %1,1 (f=1), laboratuvara yönelik tutum %1,1 (f=1), matematik dersi başarı düzeyi %1,1 (f=1), matematik dersine yönelik tutum %1,1 (f=1), mikroorganizmalar konusu akademik başarı düzeyi %1,1 (f=1), Montessori yöntemi %1,1 (f=1), ölçme aracının psikometrik özellikleri %1,1 (f=1), programlama öz yeterlik düzeyi %1,1 (f=1), proje tabanlı öğrenme yaklaşımı %1,1 (f=1), sosyal bilgiler dersi erişim düzeyi %1,1 (f=1), sosyal gelişim %1,1 (f=1), tasarım öz yeterlik düzeyi %1,1 (f=1), yaratıcı düşünme etkinlikleri %1,1 (f=1), yaratıcılığa teşvik edici davranış düzeyi %1,1 (f=1), yaratıcılık performansı %1,1 (f=1).

Tablo 4.2-3 Deneysel yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinde kullanılan bağımsız değişkenler

Bağımsız Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Altı Şapkalı Düşünme Tekniğine Dayalı Etkinlikler	1	2,1
Argümantasyona Dayalı Fen Laboratuvarı Uygulamaları	1	2,1
Bil-Düşün-Tasarla Temelli Etkinlikler	1	2,1
Bilgisayar Destekli Probleme Dayalı Öğrenme Yöntemi	1	2,1
Bilişsel Araç Kullanımı	1	2,1
Çevrimiçi Ansiklopedi	1	2,1
Çizgi-Roman Tekniği ile Geliştirilen Bilim Kurgu Hikayeleri	1	2,1
Dışavurumcu Sanat Terapisi	1	2,1
Drama Temelli STEM Programı	1	2,1
Eğitim Kurumlarının Kalitesi	1	2,1
Eğitsel Oyun Geliştirme	1	2,1
Eğitsel Oyun Tasarlama	1	2,1
Eleştirel Okuma Uygulamaları	1	2,1
Etkili Düşünme Eğitimi Programı	1	2,1
Geogebra Yazılımı	1	2,1
İngilizce Öğretiminde Yaratıcı Drama Kullanımı	1	2,1
Kavram Karikatürleri Kullanımı	1	2,1
Madde Yazarlığı Eğitimi	1	2,1
Müzikli Hikaye ve Masallar	1	2,1
Okul Öncesi Eğitim (Karma-İzole)	1	2,1

Tablo 4.2-3 (devam) Deneysel yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinde kullanılan bağımsız değişkenler

Poster Destekli Laboratuvar Uygulamaları	1	2,1
Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımı	1	2,1
Probleme Dayalı Öğrenme Yöntemi	1	2,1
Proje Tabanlı Öğrenme	2	4,2
Psiko-Eğitim ve Eğitici Oyun Programı	1	2,1
Purdue Modeli	1	2,1
Robotik ve Kodlama Eğitimi	2	4,2
Sanat Etkinlikleri	1	2,1
STEM Eğitimi	1	2,1
Stüdyo Eğitim Modeli	1	2,1
Tasarım Odaklı Düşünme Yöntemi	1	2,1
Teknoloji ve Tasarım Dersi Etkinliklerinde Kullanılan Ödül	1	2,1
Üç Aşamalı Purdue Modeli Matematik Etkinlikleri	1	2,1
Yaratıcı Drama Yoluyla Sosyal Beceri Eğitimi	1	2,1
Yaratıcı Düşünme Etkinlikleri	2	4,2
Yaratıcı Düşünmeye Dayalı Öğretim Uygulamaları	1	2,1
Yaratıcı Okuma	1	2,1
Yaratıcı Problem Çözme Etkinlikleri	1	2,1
Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği (YAZID)	2	4,2
Zeka Oyunları	1	2,1
Zenginleştirilmiş Fen Bilimleri Dersi	1	2,1
Montessori Yöntemi	1	2,1
Bütünleştirilmiş Yaratıcı Drama Etkinlikleri	1	2,1
Yaratıcılık Düzeyi	1	2,1
Genel Toplam	48	100,0

Bağımsız değişkenlere ait sonuçlara bakıldığında robotik ve kodlama eğitimi %4,2 (f=2), yaratıcı düşünme becerisi %4,2 (f=2), Yaratıcı zıt düşünme tekniği %4,2 (f=2), Proje Tabanlı Öğrenme %4,2 (f=2), Altı Şapkalı Düşünme Tekniğine Dayalı Etkinlikler %2,1 (f=1), Argümantasyona Dayalı Fen Laboratuvarı Uygulamaları %2,1 (f=1), Bil-Düşün-Tasarla Temelli Etkinlikler %2,1 (f=1), Bilgisayar Destekli Probleme Dayalı Öğrenme Yöntemi %2,1 (f=1), Bilişsel Araç Kullanımı %2,1 (f=1), Çevrimiçi Ansiklopedi %2,1 (f=1), Çizgi-Roman Tekniği ile Geliştirilen Bilim Kurgu Hikayeleri %2,1 (f=1), Dışavurumcu Sanat Terapisi %2,1 (f=1), Drama Temelli STEM Programı %2,1 (f=1), Eğitim Kurumlarının Kalitesi %2,1 (f=1), Eğitsel Oyun Geliştirme %2,1 (f=1), Eğitsel Oyun Tasarlama %2,1 (f=1), Eleştirel Okuma Uygulamaları %2,1 (f=1), Etkili Düşünme Eğitimi Programı %2,1 (f=1), Geogebra Yazılımı %2,1 (f=1), İngilizce Öğretiminde Yaratıcı Drama Kullanımı %2,1 (f=1), Kavram Karikatürleri Kullanımı %2,1 (f=1), Madde Yazarlığı Eğitimi %2,1 (f=1), Müzikli Hikaye ve Masallar %2,1 (f=1), Okul Öncesi Eğitim (Karma-İzole) %2,1 (f=1), Poster Destekli Laboratuvar

Uygulamaları %2,1 (f=1), Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımı %2,1 (f=1), Probleme Dayalı Öğrenme Yöntemi %2,1 (f=1), Psiko-Eğitim ve Eğitici Oyun Programı %2,1 (f=1), Purdue Modeli %2,1 (f=1), Sanat Etkinlikleri %2,1 (f=1), STEM Eğitimi %2,1 (f=1), Stüdyo Eğitim Modeli %2,1 (f=1), Tasarım Odaklı Düşünme Yöntemi %2,1 (f=1), Teknoloji ve Tasarım Dersi Etkinliklerinde Kullanılan Ödül %2,1 (f=1), Üç Aşamalı Purdue Modeli Matematik Etkinlikleri %2,1 (f=1), Yaratıcı Drama Yoluyla Sosyal Beceri Eğitimi %2,1 (f=1), Yaratıcı Düşünmeye Dayalı Öğretim Uygulamaları %2,1 (f=1), Yaratıcı Okuma %2,1 (f=1), Yaratıcı Problem Çözme Etkinlikleri %2,1 (f=1), Zeka Oyunları %2,1 (f=1), Zenginleştirilmiş Fen Bilimleri Dersi %2,1 (f=1), Montessori Yöntemi %2,1 (f=1), Bütünleştirilmiş Yaratıcı Drama Etkinlikleri %2,1 (f=1), Yaratıcılık Düzeyi %2,1 (f=1) olduğu bulunmuştur.

Araştırılan değişkenler tezlerin sonuçları ile değerlendirildiğinde, yaratıcı düşünme becerisi üzerinde etkisi olan değişkenlerin, karma okul öncesi eğitim, proje tabanlı öğrenme yaklaşımı, Montessori yöntemi, bil-düşün-tasarla temelli etkinlikler, Purdue modeli, bilgisayar destekli probleme dayalı öğrenme yöntemi, çizgi-roman tekniği ile geliştirilen bilim kurgu hikayeleri, yaratıcı düşünme etkinlikleri, yaratıcı okuma, eğitim kurumlarının kalitesi, eğitsel oyun tasarlama, yaratıcı drama yoluyla sosyal beceri eğitimi, yaratıcı zıt düşünme tekniği, kavram karikatürleri kullanımı, psiko-eğitim ve eğitici oyun programı, Geogebra yazılımı, etkili düşünme eğitimi programı, altı şapkalı düşünme tekniğine dayalı etkinlikler, probleme dayalı öğrenme yaklaşımı, zenginleştirilmiş fen bilimleri dersi, üç aşamalı Purdue modeli matematik etkinlikleri, stüdyo eğitim modeli, zeka oyunları, STEM eğitimi, İngilizce öğretiminde yaratıcı drama kullanımı, eleştirel okuma uygulamaları, drama temelli STEM programı, bütünleştirilmiş yaratıcı drama etkinlikleri, sanat etkinlikleri, müzikli hikaye ve masallar, eğitsel oyun geliştirme, tasarım odaklı düşünme yöntemi, çevrimiçi ansiklopedi, dışavurumcu sanat terapisi, robotik ve kodlama eğitimi, poster destekli laboratuvar uygulamaları olduğu görülmüştür. Bilişsel araç kullanımı, argümantasyona dayalı fen laboratuvarı uygulamaları değişkenlerinin ise olumlu bir etkisinin olmadığı bulunmuştur. Teknoloji ve tasarım dersi etkinliklerinde ödül kullanımında ise sadece bir etkinliğin etkisi olduğu bulunmuştur.

Yaratıcı düşünme becerisi ve yaratıcı düşünme becerisine dayalı değişkenlerin bağımsız değişken olarak kullanıldığı çalışmalarda, bilimsel yaratıcılık, bilimsel süreç becerileri, fen ve teknoloji dersi akademik başarı düzeyi, fizik dersi akademik başarı düzeyi, coğrafya dersi akademik başarı düzeyi, yaratıcı düşünme becerisi, sosyal bilgiler dersine yönelik başarı düzeyleri, sosyal bilgiler dersine karşı tutum değişkenlerine yönelik anlamlı ve olumlu bir etkisi

olduğu bulunmuştur. Ölçme aracının psikometrik özellikleri değişkenine ise anlamlı bir etkisinin olmadığı bulunmuştur.

4.2.2. Deneysel yöntemle yürütölen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

Araştırmanın bu alt amacı kapsamında deneysel yöntemle yürütölen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlara yer verilmiştir. Tezlerin bağımlı ve bağımsız değişkenleri ile bu değişkenlere ait sonuçları incelenmiş olup bu incelemeler tablo 4.2.2.1’de verilmiştir. Bağımlı değişkenlere ait frekans analizi sonucu tablo 4.2.2.2’de, bağımsız değişkenlerin frekans analizi sonuçları ise tablo 4.2.2.3’te verilmiştir.

Tablo 4.2.2.1 Deneysel yöntemle yürütülen doktora tezlerinin sonuçları.

Tez No	Tez Adı	Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Bulgu
345832	Sıra dışı konular çalışma etkinliklerinin yaratıcılığa etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Sıra dışı Konular Çalışma Etkinlikleri	Sıra dışı konular çalışma etkinliklerinin üstün yetenekli öğrencilerin yaratıcılık becerilerini geliştirdiği bulunmuştur.
351517	Farklılaştırılmış yabancı dil öğretiminin üstün zekalı öğrencilerde erişiyeye, eleştirel düşünmeye ve yaratıcılığa etkisi	İngilizce Dersi Akademik Başarı Düzeyi Eleştirel Düşünme Becerisi Yaratıcı Düşünme Becerisi	Farklılaştırılmış Yabancı Dil Öğretimi	Üstün zekalı öğrencilere için hazırlanan İngilizce eğitimi öğrencilerin yaratıcılıklarını anlamlı düzeyde artırdığı bulunmuştur.
351574	İlköğretim 5. sınıf üstün yetenekli öğrenciler için farklılaştırılmış geometri öğretiminin yaratıcı düşünme, uzamsal yetenek düzeyi ve erişiyeye etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi Uzamsal Yetenek Düzeyi Geometri Dersi Akademik Başarı Düzeyi	Farklılaştırılmış Geometri Öğretimi	Öğrencilere yönelik hazırlanan programının öğrencilerin yaratıcı düşünme düzeylerini artırdığı bulunmuştur.
356625	Farklılaştırılmış sosyal bilgiler öğretiminin üstün zekalı öğrencilerin akademik başarı, tutum, eleştirel düşünme ve yaratıcılıklarına etkisi	Sosyal Bilgiler Dersi Akademik Başarı Düzeyi Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Eleştirel Düşünme Becerisi Yaratıcı Düşünme Becerisi	Farklılaştırılmış Sosyal Bilgiler Öğretimi	Farklılaştırılmış Sosyal Bilgiler Dersi Ünite Programı, öğrencilerin akademik yaratıcılıklarını anlamlı düzeyde artırdığı bulunmuştur.
356630	Bilimsel yaratıcılığı temel alan farklılaştırılmış fen ve teknoloji öğretiminin üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin başarı, tutum ve yaratıcılığına etkisi	Fen ve Teknoloji Dersine Yönelik Tutum Fen ve Teknoloji Dersi Akademik Başarı Düzeyi Yaratıcı Düşünme Becerisi	Farklılaştırılmış Fen ve Teknoloji Öğretimi	Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere yönelik hazırlanan ve deney grubuna uygulanan farklılaştırılmış programın öğrencilerin yaratıcı düşünme düzeylerini anlamlı derecede arttırdığı bulunmuştur.

Tablo 4.2.2.1 (devam) Deneyssel yöntemle yürütülen doktora tezlerinin sonuçları.

357727	Farklılaştırılmış problem çözme öğretiminin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin matematik problemlerini çözmelerine, tutumlarına ve yaratıcı düşüncelerine etkileri	Matematik Problem Çözme Becerisi Matematik Problemi Çözme Tutumu Yaratıcı Düşünme Becerisi	Farklılaştırılmış Problem Çözme Öğretimi	Farklılaştırılmış problem çözme öğretimi uygulanan deney grubu ile kontrol grubu arasında yaratıcı düşünme testi son test puanlarına göre deney grubu lehine anlamlı fark bulunmuştur. Farklılaştırılmış problem çözme öğretiminin yaratıcı düşünme düzeylerini artırdığı bulunmuştur.
370184	Beyin temelli fen öğretiminin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin akademik başarılarına, yaratıcılıklarına, eleştirel düşüncelerine ve tutumlarına etkisi	Fen ve Teknoloji Dersi Akademik Başarı Düzeyi Yaratıcı Düşünme Becerisi Eleştirel Düşünme Becerisi	Beyin Temelli Farklılaştırılmış Fen Öğretimi Programı	Beyin Temelli Öğrenme Yaklaşımını baz alan farklılaştırılmış eğitim programının üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilerin yaratıcı düşünme düzeylerini anlamlı derecede artırdığı bulunmuştur.
370186	Farklılaştırılmış matematik öğretiminin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerde erişiyeye, yaratıcılığa, tutuma ve akademik benliğe etkisi	Matematik Dersi Akademik Başarı Düzeyi Yaratıcı Düşünme Becerisi Akademik Benlik Düzeyi	Farklılaştırılmış Matematik Öğretimi	Araştırma bulgularına göre programın öğrencilerin yaratıcılıklarını anlamlı düzeyde artırdığı bulunmuştur.
377555	Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere yönelik farklılaştırılmış matematik öğretiminin erişiyeye, tutum ve yaratıcılığa etkisi	Matematik Dersi Akademik Başarı Düzeyi Matematik Dersine Yönelik Tutum Yaratıcı Düşünme Becerisi	Farklılaştırılmış Matematik Öğretimi	Öğrencilerin yaratıcı düşünme düzeylerini geliştirme için hazırlanan matematik programının etkili olduğu bulunmuştur.
381932	Karma öğrenme yöntemi ile farklılaştırılmış öğretim ortamının üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin akademik başarılarına, eleştirel düşünme becerilerine ve yaratıcılıklarına etkisi	Fen ve Teknoloji Dersi Akademik Başarı Eleştirel Düşünme Becerisi Yaratıcı Düşünme Becerisi	Karma Öğrenme Yöntemi ile Farklılaştırılmış Öğretim Ortamı	Karma öğrenme yöntemi ile farklılaştırılmış öğretim ortamının üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların yaratıcı düşünme becerilerinin detaylandırma boyutunda artış olduğu gözlenmiştir.

Tablo 4.2.2.1 (devam) Deneysel yöntemle yürütülen doktora tezlerinin sonuçları.

407527	İlkokul sosyal bilgiler Eleştirel Düşünme Becerisi öğretiminde Başarılı Zeka Yararatıcı Düşünme Becerisi Kuramına dayalı etkinliklerin Problem Çözme Becerisi düşünme becerilerine etkisi	Başarılı Zeka Kuramına Dayalı Etkinlikler	Başarılı zeka kuramına dayalı etkinliklerin yaratıcı düşünmeyi geliştirdiği bulunmuştur.
414394	Beyin temelli öğrenme yaklaşımına göre hazırlanan bir eğitim programının 5 yaş çocuklarının yaratıcılık becerilerine etkisinin incelenmesi	Beyin Temelli Öğrenme Eğitim Programı	Deney ve kontrol gruplarının son test puanları arasında deney grubu lehine fark bulunmuştur. Hazırlanan eğitim programının çocukların yaratıcılık becerilerinin gelişiminde etkili olduğu bulunmuştur.
461422	Üstün zekâlı öğrencilerde Türkçe koşut eğitim programının başarıya, eleştirel düşünmeye ve yaratıcılığa etkisi	Türkçe Koşut Eğitim Programı	Üstün zekalı öğrencilere için hazırlanan Koşut Eğitim Programına göre farklılaştırılan Türkçe öğretim programı öğrencilerin yaratıcılıklarını anlamlı düzeyde artırdığı bulunmuştur.
462538	Ana sınıfına devam eden dört beş yaş çocukların yaratıcı düşünme becerilerine duyu eğitim programının etkililiğinin incelenmesi	Duyu Eğitim Programı	Araştırma sonunda sistemli duyu eğitimi alan gruptaki çocukların eylem ve harekette yaratıcı düşünme ve bütünleşik yaratıcılık son-test puanları anlamlı olarak arttığı bulunmuştur.

Tablo 4.2.2.1 (devam) Deneysel yöntemle yürütülen doktora tezlerinin sonuçları.

471114	Orff-Schulwerk destekli müzik eğitim programının 5 yaş çocuklarının yaratıcılıklarına etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Off-Schulwerk Destekli Müzik Eğitim Programı	Okulöncesi dönem 5 yaş çocuklarının yaratıcı düşünme becerilerini geliştirme açısından Orff-Schulwerk pedagojisi destekli müzik eğitim programının olumlu yönde etkilediği ve bu etkilerin sonraki süreçte de gözlemlendiği bulunmuştur.
534178	Okul öncesi geometri eğitim programının çocukların geometri becerileri ve yaratıcı düşüncelerine etkisi	Geometri Becerisi Yaratıcı Düşünme Becerisi	Okul Öncesi Geometri Eğitim Programı	Çocukların geometri becerilerini geliştirmede OGE' nin etkili bir program olduğu ve bu etkinin kalıcılık gösterdiği sonucu bulunmuştur.
430368	Tasarım eğitiminde farkındalık ve yaratıcılık gelişimine yönelik bir öneri	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Çok Duyulu Farkındalık Eğitimi	Çok duyulu farkındalık eğitiminin yaratıcılığa etkisinin pozitif çıktıları olduğu görülmüştür.
314714	Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerde farklılaştırılmış geometri öğretiminin yaratıcılığa, uzamsal yeteneğe ve başarıya etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi Uzamsal Yetenek Düzeyi Başarı Düzeyi	Farklılaştırılmış Geometri Öğretimi	Geometri programının üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilerin yaratıcı düşünme becerisini arttırdığı bulunmuştur.
343806	Proje yaklaşımının anasınıfına devam eden çocukların yaratıcılıklarına etkisinin incelenmesi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Proje Yaklaşımına Dayalı Eğitim	Çocukların yaratıcı düşünme becerileri üzerinde proje yaklaşımına dayalı eğitimin etkili olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2.2.1 (devam) Deneyisel yöntemle yürütülen doktora tezlerinin sonuçları.

392653	Yaratıcı rahatlatma Eylem ve Harekette Yaratıcı çalışmalarının anaokuluna Düşünme Becerisi devam eden çocukların benlik Benlik Kavramı kavramı ve motor yaratıcılığına etkisinin incelenmesi	Yaratıcı Rahatlama Çalışmaları	Geliştirilen programın çocukların motor yaratıcılık düzeylerini geliştirmede etkili olduğu bulunmuştur.
677632	Üstün zekâlı ve özel yetenekli öğrencilerin sanat eğitimine yönelik bir farklılaştırma yaklaşımı	Farklılaştırılmış Görsel Sanatlar Eğitimi	Farklılaştırılmış görsel sanatlar eğitiminin öğrencilerin yaratıcılık düşünme becerilerinde anlamlı bir artışa yol açtığı bulunmuştur.
604350	Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin sosyal bilgiler dersinde başarıya, kalıcılığa ve yaratıcı düşünme becerisine etkisi	Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş Örnek Olay Yöntemi	Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin hem üstün yetenekli hem de normal gelişim gösteren öğrencilerde yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.
349943	Öğrenme nesneleri tasarımının öğretmen adaylarının eleştirel, yaratıcı düşünme ve bilimsel süreç becerilerine etkisi	Eleştirel Düşünme Becerisi Yaratıcı Düşünme Becerisi Bilimsel Süreç Becerisi	Öğrenme Nesneleri Tasarımı Merkezli Yaklaşım
380246	Biyolojide uygulanan dizgeli eğitimin yaratıcı düşünce erişimine etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Dizgeli Eğitim
437085	İşbirlikli sorgulamaya dayalı öğrenme ortamının yaratıcı düşünmeye, sorgulayıcı öğrenme becerilerine, Fen ve Teknoloji dersine yönelik tutuma etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi Sorgulayıcı Öğrenme Becerisi Fen ve Teknoloji Dersine Yönelik Tutum	İşbirlikli Sorgulamaya Dayalı Öğrenme Ortamı

Tablo 4.2.2.1 (devam) Deneyisel yöntemle yürütülen doktora tezlerinin sonuçları.

608646	7. sınıf öğrencilerinin geometride problem kurma süreçlerinin incelenmesi ve yaratıcılıklarına etkisinin araştırılması	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Problem Kurma Programı	Uygulanan problem kurma programının öğrencilerin yaratıcılıklarına olumlu katkı yaptığı bulunmuştur.
617505	Ortaokul 6. sınıf Türkçe dersinde Sokratik sorgulama yöntemi uygulamasının üst düzey düşünme becerilerine etkisi	Eleştirel Düşünme Becerisi Yaratıcı Düşünme Becerisi	Sokratik Sorgulama Yöntemi	Sokratik sorgulama yönteminin yaratıcı düşünme becerisini geliştirmede etkili bir yöntem olduğu bulunmuştur.
655682	Probleme dayalı öğrenmenin sınıf öğrencilerinin maddenin değişimi ünitesinde başarılarına, yaratıcı düşünme becerilerine, kavram algılama düzeylerine ve motivasyonlarına etkisi	5. Fen ve Teknoloji Dersi Başarı Düzeyi Yaratıcı Düşünme Becerisi Kavram Algılama Düzeyi Fen Öğrenmeye Yönelik ve Motivasyon	Probleme Dayalı Öğrenme	Probleme dayalı öğrenme yaklaşımının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini algılama düzeylerini artırmada etkili olduğu bulunmuştur.
682175	Yaratıcı hareket eğitiminin 5-6 yaş çocuklarının yaratıcılıklarına ve kendini gerçekleştirme düzeylerine etkisinin incelenmesi	Yaratıcı Düşünme Becerisi Kendini Gerçekleştirme Düzeyi	Yaratıcı Hareket Eğitimi	Verilen yaratıcı hareket eğitiminin etkililiğinin yüksek olduğu bulunmuştur.
688347	21. yüzyıl becerilerinin gelişimini destekleyici fen öğrenme ortamlarının ortaokul öğrencilerinin problem çözme, yaratıcı düşünme becerileri ve kavram öğrenimine etkisinin incelenmesi	Problem Çözme Becerisi Yaratıcı Düşünme Becerisi Kavram Öğrenimi	21. Yüzyıl Becerilerinin Gelişimini Destekleyici Modüller	21. Yüzyıl becerilerinin gelişimini destekleyici modüllerin öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirdiği görülmüştür. Sınıf düzeyinde bakıldığında puanların 7., 6. ve 5. Sınıflar olarak sıralandığı bulunmuştur.

Tablo 4.2.2.1 (devam) Deneyisel yöntemle yürütülen doktora tezlerinin sonuçları.

524176	Yaratıcı okuma çalışmalarının ilköğretim 4. sınıfta okuma ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye etkisi	Okuma Becerisi Yaratıcı Düşünme Becerisi	Yaratıcı Okuma Çalışmaları,	Araştırma sonucunda yaratıcı okuma uygulamalarının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini olumlu yönde etkilediği bulunmuştur.
460449	Çocuklar için felsefe eğitimi programı'nın 48-72 aylık çocukların zihin kuramı ve yaratıcılıklarına etkisi	Zihin Kuramı Yaratıcı Düşünme Becerisi	Çocuklar İçin Felsefe Eğitim Programı	Çocuklar için geliştirilen felsefe eğitimi programının 48-72 aylık çocukların yaratıcılıklarına olumlu yönde etkisi olduğu bulunmuştur.
378262	Beş yaş çocuklarının yaratıcılıklarına "Scamper Eğitim Programı'nın" etkisinin incelenmesi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Scamper Eğitim Programı	Scamper eğitim programının yaratıcı düşünmeyi geliştirmede etkili olduğu sonucu bulunmuştur.
461578	Öğretmen eğitiminde yaratıcı düşünme ve inovasyon eğitim programının tasarımı, denenmesi ve değerlendirilmesi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Yaratıcı Düşünme ve İnovasyon Eğitim Programı	İhtiyaç analizine bağlı olarak geliştirilen Yaratıcı Düşünme ve İnovasyon Eğitim Programının başarılı olduğu ve yaratıcı düşünme becerisini geliştirdiği bulunmuştur.
468280	Çocuklarda yaratıcı düşünme becerilerinin saptanması ve okul psikolojik danışmanlarının farkındalığının incelenmesi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Psikolojik Danışmanlara Yönelik Çocuklarda Yaratıcı Düşünme Eğitim Programının Geliştirilmesi	Psikolojik danışmanlar için geliştirilen eğitim programının ön test- son test karşılaştırmasında son test puanlarında anlamlı bir artış olduğu görülmüştür. Eğitim programının etkili olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2.2.2 Deneyisel yöntemle yürütülen doktora tezlerinde araştırılan bağımlı değişkenler.

Bağımlı Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Akademik Benlik Düzeyi	1	1,3
Benlik Kavramı	1	1,3
Bilginin Kalıcılık Düzeyi	1	1,3
Bilimsel Süreç Becerisi	1	1,3
Eleştirel Düşünme Becerisi	8	10,4
Eylem ve Harekette Yaratıcı Düşünme Becerisi	1	1,3
Fen Öğrenmeye Yönelik Motivasyon	1	1,3
Fen ve Teknoloji Dersi Akademik Başarı Düzeyi	4	5,2
Fen ve Teknoloji Dersine Yönelik Tutum	2	2,6
Geometri Becerisi	1	1,3
Geometri Dersi Akademik Başarı Düzeyi	2	2,6
İngilizce Dersi Akademik Başarı Düzeyi	1	1,3
Kavram Algılama Düzeyi	1	1,3
Kavram Öğrenimi	1	1,3
Kendini Gerçekleştirme Düzeyi	1	1,3
Matematik Dersi Akademik Başarı Düzeyi	2	2,6
Matematik Dersine Yönelik Tutum	1	1,3
Matematik Problem Çözme Becerisi	1	1,3
Matematik Problemi Çözme Tutumu	1	1,3
Okuma Becerisi	1	1,3
Problem Çözme Becerisi	2	2,6
Sorgulayıcı Öğrenme Becerisi	1	1,3
Sosyal Bilgiler Dersi Akademik Başarı Düzeyi	2	2,6
Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum	1	1,3
Türkçe Dersi Akademik Başarı Düzeyi	1	1,3
Uzamsal Yetenek Düzeyi	2	2,6
Yaratıcı Düşünme Becerisi	34	44,2
Zihin Kuramı	1	1,3
Genel Toplam	77	100,0

Bağımlı değişkenlerin frekans analizi sonuçlarına göre yaratıcı düşünme becerisini bağımlı değişken olarak kullanan araştırmaların oranı % 44,2 (f=34) olduğu bulunmuştur. Yaratıcı düşünme becerisinden sonra en sık kullanılan değişkenin eleştirel düşünme becerisi olduğu görülmüştür %10,4 (f=8). Diğer bağımlı değişkenlerin araştırılma sıklıkları ise şu şekildedir: Fen ve Teknoloji Dersi Akademik Başarı Düzeyi %5,2 (f=4), Fen ve Teknoloji Dersine Yönelik Tutum %2,6 (f=2), Geometri Dersi Akademik Başarı Düzeyi %2,6 (f=2), Problem Çözme Becerisi %2,6 (f=2), Sosyal Bilgiler Dersi Akademik Başarı Düzeyi %2,6 (f=2), Uzamsal Yetenek Düzeyi %2,6 (f=2), Akademik Benlik Düzeyi %1,3 (f=1), Benlik Kavramı %1,3 (f=1), Bilginin Kalıcılık Düzeyi %1,3 (f=1), Bilimsel Süreç Becerisi %1,3 (f=1),

Eylem ve Hareket Yaratıcı Düşünme Becerisi %1,3 (f=1), Fen Öğrenmeye Yönelik Motivasyon %1,3 (f=1), Geometri Becerisi %1,3 (f=1), İngilizce Dersi Akademik Başarı Düzeyi %1,3 (f=1), Kavram Algılama Düzeyi %1,3 (f=1), Kavram Öğrenimi %1,3 (f=1), Kendini Gerçekleştirme Düzeyi %1,3 (f=1), Matematik Dersine Yönelik Tutum %1,3 (f=1), Matematik Problem Çözme Becerisi %1,3 (f=1), Matematik Problemi Çözme Tutumu %1,3 (f=1), Okuma Becerisi %1,3 (f=1), Sorgulayıcı Öğrenme Becerisi %1,3 (f=1), Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum %1,3 (f=1), Türkçe Dersi Akademik Başarı Düzeyi %1,3 (f=1), Zihin Kuramı %1,3 (f=1).

Tablo 4.2.2.3 Deneysel yöntemle yürütülen doktora tezlerinde araştırılan bağımsız değişkenler.

Bağımsız Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
21. Yüzyıl Becerilerinin Gelişimini Destekleyici Modüller	1	2,9
Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş Örnek Olay Yöntemi	1	2,9
Başarılı Zeka Kuramına Dayalı Etkinlikler	1	2,9
Beyin Temelli Farklılaştırılmış Fen Öğretimi Programı	1	2,9
Beyin Temelli Öğrenme Eğitim Programı	1	2,9
Çocuklar İçin Felsefe Eğitim Programı	1	2,9
Çok Duyulu Farkındalık Eğitimi	1	2,9
Dizgeli Eğitim	1	2,9
Duyu Eğitim Programı	1	2,9
Farklılaştırılmış Fen ve Teknoloji Öğretimi	1	2,9
Farklılaştırılmış Geometri Öğretimi	2	5,7
Farklılaştırılmış Görsel Sanatlar Eğitimi	1	2,9
Farklılaştırılmış Matematik Öğretimi	2	5,7
Farklılaştırılmış Problem Çözme Öğretimi	1	2,9
Farklılaştırılmış Sosyal Bilgiler Öğretimi	1	2,9
Farklılaştırılmış Yabancı Dil Öğretimi	1	2,9
İşbirlikli Sorgulamaya Dayalı Öğrenme Ortamı	1	2,9
Karma Öğrenme Yöntemi ile Farklılaştırılmış Öğretim Ortamı	1	2,9
Off-Schulwerk Destekli Müzik Eğitim Programı	1	2,9
Okul Öncesi Geometri Eğitim Programı	1	2,9
Öğrenme Nesneleri Tasarımı Merkezli Yaklaşım	1	2,9
Problem Kurma Programı	1	2,9
Probleme Dayalı Öğrenme	1	2,9
Proje Yaklaşımına Dayalı Eğitim	1	2,9
Scamper Eğitim Programı	1	2,9
Sıra dışı Konular Çalışma Etkinlikleri	1	2,9
Sokratik Sorgulama Yöntemi	1	2,9
Türkçe Koşut Eğitim Programı	1	2,9
Yaratıcı Düşünme ve İnovasyon Eğitim Programı	1	2,9
Yaratıcı Hareket Eğitimi	1	2,9
Yaratıcı Okuma Çalışmaları	1	2,9
Yaratıcı Rahatlama Çalışmaları	1	2,9

Tablo 4.2.2.3 (devam) Deneyisel yöntemle yürütülen doktora tezlerinde araştırılan bağımsız değişkenler.

Psikolojik Danışmanlara Yönelik Çocuklarda Yaratıcı Düşünme Eğitimi Programının Geliştirilmesi	1	2,9
Genel Toplam	35	100,0

Bağımsız değişkenlerin sonuçları şu şekildedir: 21. Yüzyıl Becerilerinin Gelişimini Destekleyici Modüller %2,9 (f=1), Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş Örnek Olay Yöntemi %2,9 (f=1), Başarılı Zeka Kuramına Dayalı Etkinlikler %2,9 (f=1), Beyin Temelli Farklılaştırılmış Fen Öğretimi Programı %2,9 (f=1), Beyin Temelli Öğrenme Eğitim Programı %2,9 (f=1), Çocuklar İçin Felsefe Eğitim Programı %2,9 (f=1), Çok Duyulu Farkındalık Eğitimi %2,9 (f=1), Dizgeli Eğitim %2,9 (f=1), Duyu Eğitim Programı %2,9 (f=1), Farklılaştırılmış Fen ve Teknoloji Öğretimi %2,9 (f=1), Farklılaştırılmış Geometri Öğretimi %5,7 (f=2), Farklılaştırılmış Görsel Sanatlar Eğitimi %2,9 (f=1), Farklılaştırılmış Matematik Öğretimi %5,7 (f=2), Farklılaştırılmış Problem Çözme Öğretimi %2,9 (f=1), Farklılaştırılmış Sosyal Bilgiler Öğretimi %2,9 (f=1), Farklılaştırılmış Yabancı Dil Öğretimi %2,9 (f=1), İşbirlikli Sorgulamaya Dayalı Öğrenme Ortamı %2,9 (f=1), Karma Öğrenme Yöntemi ile Farklılaştırılmış Öğretim Ortamı %2,9 (f=1), Off-Schulwerk Destekli Müzik Eğitim Programı %2,9 (f=1), Okul Öncesi Geometri Eğitim Programı %2,9 (f=1), Öğrenme Nesneleri Tasarımı Merkezli Yaklaşım %2,9 (f=1), Problem Kurma Programı %2,9 (f=1), Probleme Dayalı Öğrenme %2,9 (f=1), Proje Yaklaşımına Dayalı Eğitim %2,9 (f=1), Scamper Eğitim Programı %2,9 (f=1), Sıradışı Konular Çalışma Etkinlikleri %2,9 (f=1), Sokratik Sorgulama Yöntemi %2,9 (f=1), Türkçe Koşut Eğitim Programı %2,9 (f=1), Yaratıcı Düşünme ve İnovasyon Eğitim Programı %2,9 (f=1), Yaratıcı Hareket Eğitimi %2,9 (f=1), Yaratıcı Okuma Çalışmaları %2,9 (f=1), Yaratıcı Rahatlama Çalışmaları %2,9 (f=1), Psikolojik Danışmanlara Yönelik Çocuklarda Yaratıcı Düşünme Eğitimi Programının geliştirilmesi %2,9 (f=1).

21. yüzyıl becerilerinin gelişimini destekleyici modüller, bant karikatürleriyle desenlenmiş, örnek olay yöntemi, başarılı zeka kuramına dayalı etkinlikler, beyin temelli, farklılaştırılmış fen öğretimi programı, beyin temelli öğrenme eğitim programı, çocuklar için felsefe eğitim programı, çok duyulu farkındalık eğitimi, dizgeli eğitim, duyu eğitim, programı, farklılaştırılmış fen ve teknoloji öğretimi, farklılaştırılmış geometri öğretimi, farklılaştırılmış görsel sanatlar eğitimi, farklılaştırılmış matematik öğretimi, farklılaştırılmış problem çözme öğretimi, farklılaştırılmış sosyal bilgiler öğretimi, farklılaştırılmış yabancı dil öğretimi, işbirlikli sorgulamaya dayalı öğrenme ortamı, karma öğrenme yöntemi ile farklılaştırılmış

öğretim ortamı, Off-Schulwerk destekli müzik eğitim programı, okul öncesi geometri eğitim programı, öğrenme nesneleri, tasarımı merkezli yaklaşım, problem kurma programı, probleme dayalı öğrenme, proje yaklaşımına dayalı eğitim, Scamper eğitim programı, sıra dışı konular çalışma etkinlikleri, Sokratik sorgulama yöntemi, Türkçe koşut eğitim programı, yaratıcı düşünme ve, inovasyon eğitim programı, yaratıcı hareket eğitimi, yaratıcı okuma çalışmaları, yaratıcı rahatlama çalışmaları, psikolojik danışmanlara yönelik çocuklarda yaratıcı düşünme eğitimi programının geliştirilmesi değişkenlerinin yaratıcı düşünme becerisini olumlu yönde etkileyen değişkenler olduğu görülmüştür.

4.2.3. Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme becerisi ile gruplar arası fark aranan değişkenler ve sonuçları tablo 4.2.3.1’de verilmiştir. Anlamlı fark bulunan değişkenlerin frekans analizi sonuçları tablo 4.2.3.2’de, anlamlı fark bulunmayan değişkenlerin frekans analizi ise tablo 4.2.3.3’te verilmiştir. Tezlerde yaratıcı düşünme becerisi ile ilişkisi araştırılan değişkenlerin ve sonuçlarının tablosu tablo 4.2.3.4’te verilmiştir. İlişki aranan değişkenlerin frekans analizi sonuçları da tablo 4.2.3.5’ te gösterilmiştir. Tezlerde tespit edilen diğer bulgular tablo 4.2.3.6’da verilmiştir.

Tablo 4.2.3.1 Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

Tez No	Tez Adı	Anlamlı Fark Bulunan Değişkenler	Anlamlı Fark Bulunmayan Değişkenler	Bulgu
580025	Özel yetenekli ilkokul öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi	Okul Öncesi Eğitim Alma Sınıf Düzeyi Yaş Özel Yeteneklilik Alanı	Cinsiyet Anna-Baba Eğitim Düzeyi Aile Gelir Durumu Kardeş Sayısı Doğum Sırası Okul Türü (Devlet, Özel) Anne-Baba Yaşı Ana Sanat Dalı	Yaş düzeyi yükseldikçe yaratıcılık puanları artmaktadır. Sınıf düzeyi attıkça yaratıcı puanları artmaktadır. Resim alanı öğrencilerin yaratıcılık puanları daha yüksektir. Okul öncesi eğitim alanların puanları daha yüksektir.
559639	Görsel sanatlar öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinin video oyunu oynama ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi	Video Oyunu Oynama Cinsiyet Sınıf Düzeyi		Video oyunu oynayan görsel sanatlar öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme düzeyleri, oynamayanlara kıyasla daha yüksektir. Erkeklerin şekilsel yaratıcılık puanları daha yüksektir. Sınıf düzeyinde yalnızca bazı alt boyutlarda ikinci sınıfların puanları yüksekken bazı alt boyutlarda birinci ve dördüncü sınıfların puanları daha yüksektir.

Tablo 4.2.3.1 (devam) Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

344303	Sosyo-kültürel özelliklerin yaratıcı düşünmeye etkisi	Anna-Baba Eğitim Düzeyi	Cinsiyet	Ebeveyn öğrenim seviyesi arttıkça bireyin yaratıcı düşünme becerisi de artmaktadır.
		Anne-Baba Meslek Durumu	Okul Öncesi Eğitim	Annesi memur olan bireylerin, ev hanımı olan bireylerden daha yüksek yaratıcılığa sahip olduğu bulunmuştur.
		Okunan Kitap Sayısı	Not Ortalaması	Bir ayda okunan kitap sayısı arttıkça yaratıcılık puanları atmaktadır.
368169	Eğitim fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve yaratıcılık düzeylerinin karşılaştırılması	Anne Eğitim Durumu	Sınıf Ortalama Aylık Gelir	Anne eğitim düzeyi arttıkça yaratıcı düşünme puanları artmaktadır. Sınıf düzeyleri arasında 1. Sınıflar lehine anlamlı bir fark vardır.
			İnternet Kullanımı	
			Yaşanılan Yer	
368169	Eğitim fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve yaratıcılık düzeylerinin karşılaştırılması	Anne Eğitim Durumu	Ailedeki Birey Sayısı	Anne eğitim düzeyi arttıkça yaratıcı düşünme puanları artmaktadır. Sınıf düzeyleri arasında 1. Sınıflar lehine anlamlı bir fark vardır.
			Oturulan Evin Durumu	
			Mezun Olunan Lise Türü	
368169	Eğitim fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve yaratıcılık düzeylerinin karşılaştırılması	Anne Eğitim Durumu	Eğitim Masraflarının Karşılama Biçimi	Anne eğitim düzeyi arttıkça yaratıcı düşünme puanları artmaktadır. Sınıf düzeyleri arasında 1. Sınıflar lehine anlamlı bir fark vardır.
			Dışarda Geçirilen Zaman	
			Enstrüman Çalabilme	
368169	Eğitim fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve yaratıcılık düzeylerinin karşılaştırılması	Anne Eğitim Durumu	Yaşanılan Yer	Anne eğitim düzeyi arttıkça yaratıcı düşünme puanları artmaktadır. Sınıf düzeyleri arasında 1. Sınıflar lehine anlamlı bir fark vardır.
			Cinsiyet	
			Sosyo-Ekonomik Düzey	
368169	Eğitim fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve yaratıcılık düzeylerinin karşılaştırılması	Lisans Programı	Baba Eğitim Durumu	İngilizce öğretmenliği bölümü öğrencilerinin yaratıcı düşünme eğilimi anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 4.2.3.1 (devam) Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

418037	Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme düzeylerinin ve eleştirel düşünme eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi	Cinsiyet Anne Baba Eğitim Durumu Mezun Olunan Lise Türü		
433701	Sınıf öğretmenlerinin yaratıcı düşünme becerileri ile öğretmen davranışlarının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkısı arasındaki ilişki	Cinsiyet Mesleki Kıdem Mezuniyet Durumu		
433804	Farklı mesleki tercihleri olan öğrencilerin kariyer gelişimi bağlamında yaratıcı düşünme becerileri, kişilik özellikleri ve değerleri arasındaki ilişkinin incelenmesi	Cinsiyet Kariyer Kararlarında Aileye Danışma İkamet Edilen Yer Kardeş Sayısı Yerleşim Birimi Kardeş Sırası Aylık Gelir Durumu		Yaratıcı düşünme alt boyutlarının bazılarında kız öğrenciler lehine düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Öğrenci yurdunda kalan öğrenciler ile ailesinin yanında kalanlar şekilsel orjinallik puanları açısından karşılaştırıldığında ailesi ile kalanların lehine anlamlı fark bulunmuştur. Şehirde yaşayan öğrenciler ilçede yaşayanlara kıyasla daha yaratıcı olduğu bulunmuştur. Yaratıcı düşünmenin zenginleştirme alt boyutunda aylık gelir durumuna göre anlamlı farklılık bulunmuştur.

Lisans Programı

Anne Eğitim Durumu

Yaratıcı düşünmenin alt boyutlarında farklı lisans programları lehine farklılaşma görülmüştür.

Baba Eğitim Durumu

Anne Mesleği

Baba Mesleği

Anne Çalışma Durumu

Baba Çalışma Durumu

Kariyer Örneğine Sahip Olma Durumu

445633 Güzel sanatlar lisesindeki öğrencilerle diğer lise türlerindeki öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin karşılaştırılması

Sınıf Düzeyi

Güzel Sanatlar Lisesindeki öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri daha yüksek olduğu bulunmuştur. Anadolu ve Fen Lisesi öğrencilerinin yaratıcılık düzeyleri karşılaştırılmasında Fen Lisesinin lehine olduğu bulunmuştur.

Farklı sınıf düzeyindeki öğrencilerin sözel ve şekilsel yaratıcılık puanları 12. sınıf öğrencileri lehinedir.

Ailenin Eğitim Durumu

Annenin eğitim düzeyi yaratıcılık puanlarında etkilidir.

Cinsiyet

Yaratıcı düşünme puanlarındaki farklılaşma kız öğrencilerin lehinedir.

Bölüm Türü

Müzik ve Resim öğrencilerinin karşılaştırılmasında resim öğrencilerinin sözel ve şekilsel yaratıcılıkları fazladır.

Tablo 4.2.3.1 (devam) Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

534954	Altı-on yaş arasındaki öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin karşılaştırılması	Yaş	Cinsiyet	6 yaş çocukların şekilsel yaratıcılık puanlarının 7,8,9,10 yaşındaki çocuklara kıyasla arttığı bulunmuştur. 10 yaş grubu çocukların 8 yaş ve 9 yaş grubundaki çocuklarla karşılaştırıldığında sözel yaratıcılık puanlarının, 10 yaş grubunun lehine anlamlı bir biçimde arttığı bulunmuştur.
		Doğum Sırası	Kardeş Sayısı	Sözel yaratıcılık toplam puanları kapsamında bakıldığında, ilk doğan çocukların anlamlı olarak yüksek olduğu bulunmuştur. Şekilsel yaratıcılık toplam puanlarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.
563032	Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel ve yaratıcı düşünme eğilimlerinin belirlenmesi ve karşılaştırılması		Sınıf Düzeyi Cinsiyet Aile Gelirleri Ebeveyn Eğitim Düzeyleri	
563716	İlkokul 4.sınıf öğrencilerinin yaratıcılık ve akademik başarı düzeylerinin incelenmesi	Sosyo-Ekonomik Düzey	Cinsiyet	Yaratıcılık düzeyi puanları açısından sosyo-ekonomik düzey olarak küçükten büyüğü sırasıyla alt grup, orta grup ve üst grup olduğu belirlenmiştir
575767	Spor yapan ve yapmayan öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme becerilerinin incelenmesi	Spor Yapma Durumu		Spor yapan bireylerin yaratıcılık düzeyleri daha yüksektir.

Tablo 4.2.3.1 (devam) Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

586116	İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sözel ve şekilsel yaratıcılık düzeylerinin incelenmesi	Cinsiyet	Cinsiyet değişkeni açısından öğrencilerin sözel yaratıcılık puanlarında anlamlı düzeyde bir fark bulunmamışken, şekilsel test puanlarında kızların lehine anlamlı fark bulunmuştur.
587092	Çocuk evlerinde yaşayan çocukların dil gelişim düzeyleri ile yaratıcı düşünme becerilerinin incelenmesi	Cinsiyet Yaş Kurum Bakım Tipi Kurumda Kalma Süresi Okul Öncesi Eğitim Alma	Yaratıcılık toplam puanlarında erkekler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. 67-72 ay grubundaki çocuklar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Çocuk evlerinde yaşayan çocuklar lehine anlamlı fark bulunmuştur. Kurumda geçirdiği zaman daha fazla olan çocukların akıcılık, orijinallik, zenginleştirme alt boyut ve yaratıcı düşünme becerilerini daha yüksek olduğu bulunmuştur. Okul öncesi eğitim alan çocuklar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur.
636753	Matematik öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi	Sınıf Düzeyi Kan Grubu En Sevilen Renk Yazı Yazılan El Akademik Not Ortalaması Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu Satranç Oynama Durumu	İncelenen değişkenlerin yaratıcı düşünme becerisi üzerinde anlamlı bir fark gözlenmediği bulunmuştur.

Tablo 4.2.3.1 (devam) Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

636845	Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi	Okul Öncesi Eğitim Alma Kültürel Etkinliklere Katılma	Sınıf Düzeyi Cinsiyet	Okul öncesi eğitim alan katılımcıların yaratıcılık düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Genelde ve her zaman kültürel etkinliklere katılan bireylerin yaratıcılık düzeylerinin hiç ve arası katılanlara göre daha yüksek seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
		Spor Yapma Durumu	Mezun Oldukları Orta Öğretim Kurumu	Hiç spor yapmayan kişilerin yaratıcılık düzeylerinin ara sıra, genelde ve her zaman spor yapanlar göre daha düşük seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
		Eğlence Programları, Belgesel, Dizi Film İzleme	Lisans Eğitimine Başlamadan Önce Yaşadıkları Yerleşim Birimi	Hiç eğlence programları seyretmeyen bireylerin yaratıcılık puanları ara sıra, genelde ve her zaman bu programları izleyenlere kıyasla daha yüksek seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
		Ailede Müzikle İlgilenenlerin Varlığı	Ebeveyn Eğitim Düzeyleri	Ailesinde müziğe ilgisi olanların bulunduğu ortamda yaşayan katılımcıların yaratıcılık düzeylerinin, diğerlerine kıyasla daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur.
			Baba Mesleği Ailenin Aylık Geliri Resim Yapma Tartışma Programı İzleme Bilgi Yarışması İzleme Bulmaca Çözme Gazete ve Kitap Okuma Sıklığı	

Tablo 4.2.3.1 (devam) Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

638166	Anasınıflarında yabancı uyruklu akranlarıyla eğitim alan ve almayan çocukların dil gelişimi ve yaratıcı düşünme becerilerinin incelenmesi		Cinsiyet Anne Öğrenim Durumu	
689019	Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimleri ile girişimcilik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi	Anne Eğitim Durum Kitap Okuma Sıklığı	Cinsiyet Sınıf Düzeyi Baba Eğitim Durumu Öğrenim Görülen Üniversite	Anne eğitim durumu lise ve/veya lisans/lisansüstü olanların ilkökul ve ortaokul olanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kitap okuma sıklığının artışına bağlı olarak yaratıcı düşünme eğiliminin de arttığı bulunmuştur.
689688	Öğrencilerin yaratıcı düşünme becerileri ve algısal öğrenme stil tercihlerinin incelenmesi	Yaş Cinsiyet Kardeş Sayısı Anne Eğitim Durum		Yaratıcı düşünmenin bazı alt boyutları 10, 11 yaş lehine yüksekken bazı boyutlarda düşük olduğu bulunmuştur. Toplam şekilsel puanlarında kız ve erkek öğrencilerin puanları arasında kız öğrenciler lehine anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir Yaratıcılığın alt boyutlarında kardeşi olmayan öğrencilerin puanlarının düşük olduğu bulunmuştur. Anne-baba eğitim düzeyi lise ve üniversite olan gruplar lehine anlamlı farklılaşma olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2.3.1 (devam) Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

585111	Fen bilgisi öğretmen adaylarının düşünme stilleri, problem çözme algıları, yaratıcı düşünceleri ve eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişki	Cinsiyet Sınıf Düzeyi	Yaratıcı düşünme açısından cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir
659531	İlköğretim matematik öğretmen adaylarının problem kurma öz-yeterlik inançları ile yaratıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi	Cinsiyet Sınıf Düzeyi Akademik Başarı Seviyesi	Öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerinin cinsiyet, sınıf ve akademik başarı seviyesi değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulunmuştur.
550230	Gastronomi ve mutfak sanatları alanında öğrenim gören öğrencilerin yaratıcı düşünme düzeylerinin incelenmesi	Cinsiyet Anne Çalışma Durumu Baba Çalışma Durumu Büyünülen Yer Mezun Olunan Lise Türü Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu Kardeş Sayısı Anne Eğitim Durumu Baba Eğitim Durumu Aylık Gelir Durumu	Üniversite son sınıf öğrencilerinin toplam yaratıcılık puanları diğer sınıf düzeylerinden daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.2.3.1 (devam) Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

548660	İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin yaratıcı düşünme ve atılganlık düzeyleri arasındaki ilişki	Cinsiyet	Yaş	Cinsiyet değişkenine göre yaratıcılık puanlarında farklılaşma kız öğrencilerin lehine bulunmuştur.
		Anne Eğitim Durumu	Anne-Baba Hayatta Olma Durumu	Anne eğitim seviyesi ile yaratıcılık puanları arasındaki farkın genel olarak eğitim düzeyi lise ve üniversite olan gruplar lehine gerçekleştiği sonucu bulunmuştur.
		Kardeş Sayısı	Anne-Baba Evli Olma Durumu	Tek ve iki kardeş olan çocukların ortalamasının dört ve üzeri kardeş olanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.
		Baba Eğitim Durumu		Baba eğitim durumu zenginleştirme alt boyutu açısından farklılaşma olduğu bulunmuştur. Babanın eğitim düzeyi arttıkça yaratıcılığı arttığı bulunmuştur.
326100	Fen bilgisi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi		Cinsiyet	Cinsiyet, sınıf düzeyi, mezun olunan okul türü, anne ve baba eğitim durumlarına göre öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme düzeylerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.
			Sınıf Düzeyi Mezun Oldukları Lise Türü Anne ve Baba Eğitim Durumu	

Tablo 4.2.3.1 (devam) Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

381102	5-11 yaş arası çocukların zihin teorisi ve yaratıcılık yetenekleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi	Sınıf Düzeyi			Yaratıcılık puanları, çocukların sınıf düzeyi ile doğru orantıda arttığı bulunmuştur.
381525	Meslek öğrencilerinin yaratıcılık açısından kendilerini değerlendirmeleri ile yaratıcılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi	Bölüm Türü	Kardeş Sayısı		Yaratıcı düşünmenin birçok alt boyutunda çocuk gelişimi programı öğrencilerinin, muhasebe ve vergi uygulamaları bölümü öğrencilerine kıyasla daha yüksek puanlar aldığı bulunmuştur.
		Anne Eğitim Durumu	Doğum Sırası		Annenin eğitim seviyesi yükseldikçe çocuğun yaratıcılığını olumlu yönde etkilediği bulunmuştur.
			Babanın Eğitim Durumu Annenin Çalışma Durumu Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu Cinsiyet		
435218	60-66 aylık çocukların bakış açısı alma ve yaratıcı düşünme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi	Sosyo-Ekonomik Düzey			Sosyoekonomik düzey yükseldikçe, çocukların yaratıcı düşünme becerileri de gelişmektedir.
		Anne-Baba Eğitim Durumu			Üniversite mezunu anne ve babalar lehine çocukların yaratıcı düşünme becerisinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Tablo 4.2.3.1 (devam) Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

531640	5-6 yaş çocuklarının matematik kavramları ile yaratıcılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi	Cinsiyet Yaş	Anne-Baba Eğitim Durumu	Yaratıcı düşünmenin orijinallik alt boyutunda erkeklerin lehine anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Yaratıcı düşünmenin erken kapamaya direnç alt boyutunda, yaşa göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu farklılık 5 ile 6 yaş arasında, 5 yaşın lehine ve 5,5 ile 6 yaş arasında, 5,5 yaşın lehinedir.
584361	Sınıf öğretmenlerinin yaratıcılık düzeyleri ile yaratıcılığı destekleme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi	Yaş Eğitim Düzeyi	Cinsiyet Mesleki Kıdem	51 yaş ve üstü sınıf öğretmenlerinin daha yüksek yaratıcılık düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir. Üst eğitim düzeyindeki öğretmenlerin alt eğitim düzeyindeki öğretmenlere kıyasla yaratıcılık becerilerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Eğitim düzeyinin artmasının yaratıcılık düzeyini aynı yönde etki etmediğini göstermektedir.
		Yaratıcılık ile İlgili Herhangi Bir Kurs ya da Hizmetiçi Eğitim Alma Durumu	Sınıfında Bulunan Öğrenci Sayısı	Yaratıcılıkla ilgili kurs ya da hizmetiçi eğitim alanların almayanlara göre yaratıcı düşünme becerisi yüksek olduğu bulunmuştur.
		Sanata Yönelik İlgi Düzeyi	Çocukluğunun Geçtiği Yerleşim Birimi	Sanata yönelik ilgi ile yaratıcılık düzeyinin doğru orantıda arttığı bulunmuştur.

646904 Öğretmen adaylarının çok boyutlu 21. yüzyıl becerileri ile yaratıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi	Müzik Aleti Çalma Durumu	Televizyon İzleme Süresi	Müzik aleti çalan sınıf öğretmenlerinin yaratıcılık düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur.
	Mesleğe Yönelik Memnuniyet Düzeyi	Sosyal Medya Kullanma Süresi	Mesleğe yönelik memnuniyeti yüksek olan sınıf öğretmenlerinin yaratıcılıklarının da doğru orantıda yüksek olduğu bulunmuştur.
	Bölüm Türü	Cinsiyet	Fen bilgisi öğretmenliğinde öğrenim gören adayların diğer bölümlerdeki adaylara göre yaratıcı düşünme becerileri daha yüksek bulunmuştur.
	Sınıf Düzeyi	Anne Eğitim Durumu	Diğer sınıf düzeylerindeki adaylara kıyasla dördüncü sınıf öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme becerilerin daha yüksek olduğu bulunmuştur.
	Baba Eğitim Durumu		Baba eğitim seviyesi sadece okur yazar olanların ve lise mezunu olanların diğerlerine oranla yaratıcılıklarının daha düşük olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2.3.1 (devam) Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

651985	Sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcı ve yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi	Sınıf Düzeyi	Cinsiyet	Öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme becerilerinin diğer sınıf seviyesindekilere kıyasla anlamlı bir farklılaşma olduğu sonucuna bulunmuştur.
			Öğrenim Gördüğü Üniversite Mezun Olunan Lise Türü Yaşanılan Yer Gelir Düzeyi Okuma Alışkanlığı Anne-Baba Eğitim Durumuna	
478694	Fen bilgisi öğretmen adaylarının düşünme stilleri ve yaratıcılıkları arasındaki ilişkinin belirlenmesi	Cinsiyet		Kadın fen bilgisi öğretmen adaylarının sözel yaratıcılığın esneklik ile şekilsel yaratıcılığın zenginleştirme boyutlarında erkeklere oranla daha iyi olduğu bulunmuştur.
		Sınıf Düzeyi		Yaratıcılığın boyutlarında, sınıf düzeyi arttıkça bir düşüşün olduğu bulunmuştur.
489098	İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin yaratıcı düşünme eğilimleri, problem çözmeye yönelik algıları ve akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi	Cinsiyet		Kız öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde oldukça yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2.3.1 (devam) Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

490595	60-84 aylık çocuklarda yaratıcı problem çözme becerilerinin incelenmesi	Anaokuluna Devam Etme Süresi	Yaş	Anaokuluna uzun süre devam eden çocukların yaratıcı düşünme becerisi düzeyleri daha yüksek bulunmuştur.
571762	60-72 aylık çocukların yaratıcılık düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi	Baba Eğitim Durumu	Cinsiyet Sınıf Düzeyi Anne Eğitim Durumu	Babanın eğitim seviyesi ile çocukların yaratıcı düşünme eğilimlerinin de doğru oranda arttığı bulunmuştur.
571702	Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin otantiklik düzeyleri ile çocuklarının yaratıcılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi	Anne-Baba Eğitim Durumu Aylık Gelir Durumu	Cinsiyet	Anne babanın eğitim düzeyi arttıkça çocuğun yaratıcılığı arttığı bulunmuştur. Gelir düzeyi arttıkça çocuğun yaratıcılık düzeyi arttığı bulunmuştur.

Tablo 4.2.3.2 Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde anlamlı fark bulunan değişkenler.

Anlamlı Fark Bulunan Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Ailede Müzikle İlgilenenlerin Varlığı	1	1,4
Ailenin Aylık Gelir Durumu	2	2,8
Anaokuluna Devam Etme Süresi	1	1,4
Anne Eğitim Durumu	5	6,9
Anne-Baba Eğitim Durumu	4	5,6
Anne-Baba Meslek Durumu	1	1,4
Baba Eğitim Durumu	3	4,2
Bölüm Türü	3	4,2
Cinsiyet	10	13,9
Doğum Sırası	1	1,4
Eğitim Düzeyi	1	1,4
Eğlence Programları, Belgesel, Dizi Film İzleme	1	1,4
İkamet Edilen Yer	1	1,4
Kardeş Sayısı	2	2,8
Kitap Okuma Sıklığı	1	1,4
Kurum Bakım Tipi	1	1,4
Kurumda Kalma Süresi	1	1,4
Kültürel Etkinliklere Katılma	1	1,4
Lisans Programı	2	2,8
Lise Türü	1	1,4
Mesleğe Yönelik Memnuniyet Düzeyi	1	1,4
Müzik Aleti Çalma Durumu	1	1,4
Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu	3	4,2
Okunan Kitap Sayısı	1	1,4
Özel Yeteneklilik Alanı	1	1,4
Sanata Yönelik İlgi Düzeyi	1	1,4
Sınıf Düzeyi	8	11,1
Sosyo-Ekonomik Düzey	2	2,8
Spor Yapma Durumu	2	2,8
Video Oyunu Oynama	1	1,4
Yaratıcılık ile İlgili Herhangi Bir Kurs ya da Hizmetiçi Eğitim Alma Durumu	1	1,4
Yaş	6	8,3
Yerleşim Birimi	1	1,4
Genel Toplam	72	100

Tarama çalışmalarında yaratıcı düşünme becerisi ile anlamlı fark olduğu bulunan değişkenler içinde en çok araştırılan değişkenin cinsiyet %13,9 (f=10) olduğu bulunmuştur. Cinsiyet değişkeninden sonra en çok araştırılan değişken ise sınıf düzeyi değişkeni %11,1 (f=8) olduğu görülmüştür. Diğer değişkenlerin sonuçları ise şu şekildedir: Yaş %8,3 (f=6), anne eğitim durumu %6,9 (f=5). Anne-baba eğitim durumu %5,6 (f=4), baba eğitim durumu %4,2

(f=3), Bölüm türü %4,2 (f=3), okul öncesi eğitim alma durumu %4,2 (f=3), ailenin aylık gelir durumu %2,8 (f=2), Kardeş sayısı %2,8 (f=2), lisans programı %2,8 (f=2), sosyo-ekonomik düzey %2,8 (f=2), spor yapma durumu %2,8 (f=2), Ailede Müzikle İlgilenenlerin Varlığı %1,4 (f=1), Anaokuluna Devam Etme Süresi %1,4 (f=1), Anne-Baba Meslek Durumu %1,4 (f=1), Doğum Sırası %1,4 (f=1), Eğitim Düzeyi %1,4 (f=1), Eğlence Programları, Belgesel, Dizi Film İzleme %1,4 (f=1), İkamet Edilen Yer %1,4 (f=1), Kitap Okuma Sıklığı %1,4 (f=1), Kurum Bakım Tipi %1,4 (f=1), Kurumda Kalma Süresi %1,4 (f=1), Kültürel Etkinliklere Katılma %1,4 (f=1), Lise Türü %1,4 (f=1), Mesleğe Yönelik Memnuniyet Düzeyi %1,4 (f=1), Müzik Aleti Çalma Durumu %1,4 (f=1), Okunan Kitap Sayısı %1,4 (f=1), Özel Yeteneklilik Alanı %1,4 (f=1), Sanata Yönelik İlgi Düzeyi %1,4 (f=1), Video Oyunu Oynama %1,4 (f=1), Yaratıcılık ile İlgili Herhangi Bir Kurs ya da Hizmetiçi Eğitim Alma Durumu %1,4 (f=1), Yerleşim Birimi %1,4 (f=1).

Tablo 4.2.3.3 Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde anlamlı fark bulunmayan değişkenler.

Anlamlı Fark Bulunmayan Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Ailedeki Birey Sayısı	1	0,8
Ailenin Aylık Gelir Durumu	4	3,3
Akademik Başarı Seviyesi	1	0,8
Akademik Not Ortalaması	1	0,8
Ana Sanat Dalı	1	0,8
Anne Çalışma Durumu	3	2,5
Anne Eğitim Durumu	5	4,1
Anne Mesleği	1	0,8
Anne-Baba Eğitim Durumu	7	5,7
Anne-Baba Evli Olma Durumu	1	0,8
Anne-Baba Hayatta Olma Durumu	1	0,8
Anne-Baba Yaşı	1	0,8
Aylık Gelir Durumu	1	0,8
Baba Çalışma Durumu	2	1,6
Baba Eğitim Durumu	5	4,1
Baba Mesleği	2	1,6
Bilgi Yarışması İzleme	1	0,8
Bulmaca Çözme	1	0,8
Büyünülen Yer	1	0,8
Cinsiyet	21	17,2
Çocukluğunun Geçtiği Yerleşim Birimi	1	0,8
Dışarda Geçirilen Zaman	1	0,8
Doğum Sırası	3	2,5
Eğitim Masraflarının Karşılama Biçimi	1	0,8
En Sevilen Renk	1	0,8
Enstrüman Çalabilme	1	0,8
Gazete ve Kitap Okuma Sıklığı	1	0,8

Tablo 4.2.3.4 (devam) Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde anlamlı fark bulunmayan değişkenler.

Gelir Düzeyi	1	0,8
İnternet Kullanımı	1	0,8
Kan Grubu	1	0,8
Kardeş Sayısı	5	4,1
Kariyer Kararlarında Aileye Danışma	1	0,8
Kariyer Örneğine Sahip Olma Durumu	1	0,8
Lisans Eğitimine Başlamadan Önce Yaşadıkları Yerleşim Birimi	1	0,8
Mesleki Kıdem	2	1,6
Mezun Oldukları Orta Öğretim Kurumu	1	0,8
Mezun Olunan Lise Türü	5	4,1
Mezuniyet Durumu	1	0,8
Not Ortalaması	1	0,8
Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu	4	3,3
Okul Türü (Devlet, Özel)	1	0,8
Okuma Alışkanlığı	1	0,8
Oturulan Evin Durumu	1	0,8
Öğrenim Gördüğü Üniversite	1	0,8
Öğrenim Görülen Üniversite	1	0,8
Resim Yapma	1	0,8
Satranç Oynama Durumu	1	0,8
Sınıf Düzeyi	9	7,4
Sınıfında Bulunan Öğrenci Sayısı	1	0,8
Sosyal Medya Kullanma Süresi	1	0,8
Sosyo-Ekonomik Düzey	1	0,8
Tartışma Programı İzleme	1	0,8
Televizyon İzleme Süresi	1	0,8
Yaş	2	1,6
Yaşanılan Yer	3	2,5
Yazı Yazılan El	1	0,8
Genel Toplam	122	100

Yaratıcı düşünme becerisi ile anlamlı bir fark bulunmayan değişkenlerden en fazla incelenen değişkenin cinsiyet %17,2 (f=21) olduğu bulunmuştur. Cinsiyetten sonraki en sık çalışılan değişken sınıf düzeyidir %7,4 (f=9). Fark bulunmayan diğer değişkenlerin sonuçları ise şu şekildedir: Anne-Baba Eğitim Durumu %5,7 (f=7), Anne Eğitim Durumu %4,1 (f=5), Baba Eğitim Durumu %4,1 (f=5), Kardeş Sayısı %4,1 (f=5), Mezun Olunan Lise Türü %4,1 (f=5), Ailenin Aylık Gelir Durumu, %3,3 (f=4), Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu %3,3 (f=4), Anne Çalışma Durumu %2,5 (f=3), Doğum Sırası %2,5 (f=3), Yaşanılan Yer %2,5 (f=3), Baba Çalışma Durumu %1,6 (f=2), Baba Mesleği %1,6 (f=2), Mesleki Kıdem %1,6 (f=2), Yaş %1,6 (f=2), Ailedeki Birey Sayısı %0,8 (f=1), Akademik Başarı Seviyesi %0,8 (f=1), Akademik Not Ortalaması %0,8 (f=1), Ana Sanat Dalı %0,8 (f=1), Anne Mesleği %0,8 (f=1), Anne-Baba Evli

Olma Durumu %0,8 (f=1), Anne-Baba Hayatta Olma Durumu %0,8 (f=1), Anne-Baba Yaşı %0,8 (f=1), Aylık Gelir Durumu %0,8 (f=1), Bilgi Yarışması İzleme %0,8 (f=1), Bulmaca Çözme %0,8 (f=1), Büyünülen Yer %0,8 (f=1), Çocukluğunun Geçtiği Yerleşim Birimi %0,8 (f=1), Dışarda Geçirilen Zaman %0,8 (f=1), Eğitim Masraflarının Karşılama Biçimi %0,8 (f=1), En Sevilen Renk %0,8 (f=1), Enstrüman Çalabilme %0,8 (f=1), Gazete ve Kitap Okuma Sıklığı %0,8 (f=1), Gelir Düzeyi %0,8 (f=1), İnternet Kullanımı %0,8 (f=1), Kan Grubu %0,8 (f=1), Kariyer Kararlarında Aileye Danışma %0,8 (f=1), Kariyer Örneğine Sahip Olma Durumu %0,8 (f=1), Lisans Eğitimine Başlamadan Önce Yaşadıkları Yerleşim Birimi %0,8 (f=1), Mezun Oldukları Orta Öğretim Kurumu %0,8 (f=1), Mezuniyet Durumu %0,8 (f=1), Not Ortalaması %0,8 (f=1), Okul Türü (Devlet, Özel) %0,8 (f=1), Okuma Alışkanlığı %0,8 (f=1), Oturulan Evin Durumu %0,8 (f=1), Öğrenim Gördüğü Üniversite %0,8 (f=1), Öğrenim Görülen Üniversite %0,8 (f=1), Resim Yapma %0,8 (f=1), Satranç Oynama Durumu %0,8 (f=1), Sınıfında Bulunan Öğrenci Sayısı %0,8 (f=1), Sosyal Medya Kullanma Süresi %0,8 (f=1), Sosyo-Ekonomik Düzey %0,8 (f=1), Tartışma Programı İzleme %0,8 (f=1), Televizyon İzleme Süresi %0,8 (f=1), Yazı Yazılan El %0,8 (f=1).

Tablo 4.2.3.4 Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde ilişki aranan değişkenler ve sonuçları.

Tez No	Tez Adı	1.Değişken	2.Değişken	3.Değişken	Bulgu
548660	İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Düşünme ve Atılganlık Düzeyleri Arasındaki İlişki	Yaratıcı Düşünme	Atılganlık		Yaratıcı düşünme becerisi ve atılganlık birbirleri ile pozitif, anlamlı bir ilişki kurduğu bulunmuştur.
556240	Örgüt Kültürünün Öğretmenlerin Yaratıcı Düşünme Eğilimlerine Etkisi	Yaratıcı Düşünme	Okul Kültürü		Destek, başarı ve görev kültürü boyutları ile öğretmenlerin yaratıcı düşünme becerileri arasında anlamlı ve pozitif yönde orta düzey bir ilişki kurduğu, bürokrasi kültürü ile pozitif yönde ve düşük seviyede bir ilişki kurduğu bulunmuştur.
559639	Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeylerinin Video Oyunu Oynama ve Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme	Video Oyunu Oynama	Kişilik Özellikleri	Öğrencilerin yaratıcılık ve kişilik özellikleri arasında herhangi bir anlamlı ilişki bulunmamıştır. Video oyunu oynama değişkenin öğrencilerin yaratıcılıkları üzerinde etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
326100	Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Düşünme Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme	Mantıksal Düşünme		Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyleri ile mantıksal düşünme düzeylerinin birbirleri ile anlamlı bir ilişki kurmadığı bulunmuştur.

Tablo 4.2.3.4 (devam) Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde ilişki aranan değişkenler ve sonuçları.

381102	5-11 Yaş Arası Çocukların Zihin Teorisi ve Yaratıcılık Yetenekleri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme	Zihin Teorisi	Yaratıcılık ve zihin teorisi arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur.
381525	Meslek Öğrencilerinin Yaratıcılık Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri ile Yaratıcılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme	Kendi Yaratıcılık Düzey Algıları	Öğrencilerinin yaratıcı düşünme düzeyleri ve kendi yaratıcılık düzey algıları birbirleri arasında anlamlı bir ilişki kurmadığı bulunmuştur.
435218	60-66 Aylık Çocukların Bakış Açısı Alma ve Yaratıcı Düşünme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme	Bakış Açısı Alma	Bakış açısı alma değişkeni ve yaratıcı düşünme becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur.
531640	5-6 Yaş Çocuklarının Matematik Kavramları ile Yaratıcılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme	Matematik Kavramları	Matematik kavramları değişkeni ile yaratıcılık düzeyleri arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.
584361	Sınıf Öğretmenlerinin Yaratıcılık Düzeyleri ile Yaratıcılığı Destekleme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme	Yaratıcılığı Destekleme	Öğretmenlerin yaratıcı düşünme düzeyleri ile yaratıcılığı destekleme değişkeni arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 4.2.3.4 (devam) Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde ilişki aranan değişkenler ve sonuçları.

590177	Ortaokul Öğrencilerinin Yaratıcılık Düzeyleriyle Fen Bilimlerine Yönelik Tutumları Arasındaki İncelenmesi	Öğrencilerinin Fen Bilimlerine Yönelik Tutumları İlişkilerin	Yaratıcı Düşünme	Fen Bilimlerine Yönelik Tutum	Bilimsel Yaratıcılık Düzeyi	Fen bilimleri tutum ve genel yaratıcılık ölçeğinden aldıkları puanlar toplamı arasında yüksek ve pozitif yönlü bir korelasyon olduğu bulunmuştur. Bilimsel yaratıcılık ve genel yaratıcılık ölçeğinden aldıkları puanlar toplamı arasında yüksek ve pozitif yönlü bir korelasyon olduğu bulunmuştur.
646904	Öğretmen Adaylarının Çok Boyutlu 21. Yüzyıl Becerileri ile Yaratıcı Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi	Çok	Yaratıcı Düşünme	Çok Boyutlu 21.Yüzyıl Becerileri		Çok boyutlu 21.yüzyıl becerileri ile yaratıcı düşünme becerisi aralarında orta düzeyde ve negatif yönde anlamlı bir ilişki kurduğu bulunmuştur.
651985	Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yaratıcı ve Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi		Yaratıcı Düşünme	Yansıtıcı Düşünme		Sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme eğilimi ile yansıtıcı düşünme eğilimi arasında orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur.
478694	Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Düşünme Stilleri ve Yaratıcılıkları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi		Yaratıcı Düşünme	Düşünme Stilleri		Liberal düşünme stili ile sözel akıcılık, sözel esneklik ve sözel orijinallik boyutları pozitif yönde ilişkilidir. Anarşik düşünme ile başlıkların soyutluğu pozitif yönde ilişkili, muhafazakâr düşünme stili de zenginleştirmeye negatif yönde ilişki kurduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2.3.4 (devam) Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde ilişki aranan değişkenler ve sonuçları.

489098	İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Düşünme Eğilimleri, Problem Çözmeye Yönelik Algıları ve Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme	Problem Çözmeye Yönelik Algıları	Akademik Başarı	Yaratıcı düşünme becerisi ile problem çözmeye yönelik algı değişkeni, negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki kurmaktadır. Yaratıcı düşünme eğilimleri ile akademik başarıları pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki kurduğu bulunmuştur.
490595	60-84 Aylık Çocuklarda Yaratıcı Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme	Yaratıcı Problem Çözme		Şekilsel boyut ile yaratıcı problem çözme arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.
571762	60-72 Aylık Çocukların Yaratıcılık Düzeyleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme	Problem Çözme Becerisi		Yaratıcı düşünme ile problem çözme becerisi arasında pozitif, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
571702	Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Ebeveynlerinin Otantiklik Düzeyleri ile Çocuklarının Yaratıcılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme	Ebeveynlerin Otantiklik Düzeyi		Anne babaların otantik düzeyleri ve çocuklarının yaratıcılıkları birbirleri ile pozitif, orta düzey anlamlı bir ilişki kurduğu bulunmuştur.
466212	Okul Öncesi ve İlkokul Öğretmenlerinin Yaratıcılığa İlişkin Görüşleri ile Öğrencilerinin Yaratıcılık Performansları Arasındaki İlişki	Yaratıcı Düşünme	Okul Öncesi ve İlkokul Öğretmenlerinin Yaratıcılığa İlişkin Görüşleri		Öğretmenlerin yaratıcılık hakkındaki görüşleriyle, öğrencilerinin yaratıcılık performansları aralarında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki kurduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2.3.4 (devam) Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde ilişki aranan değişkenler ve sonuçları.

483065	Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yansıtıcı Düşünme ve Yaratıcılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Niğde Üniversitesi Örneği)	Yaratıcı Düşünme	Yansıtıcı Düşünme	Yansıtıcı düşünmenin ile yaratıcılığın arasında pozitif yönlü ve zayıf ilişki kurmaktadır. Regresyon analizine göre yansıtıcı düşünme yaratıcılık ile anlamlı ilişki kurduğu bulunmuştur.
495103	Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Yaratıcı Düşünce Özellikleri ile Okulların Değişime Açıklığı Arasındaki İlişki	Yaratıcı Düşünme	Okulların Değişime Açıklığı	Öğretmenlerin yaratıcılık düzeyleri ve öğretmenlerin değişime açıklık algıları birbirleri ile orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki kurmaktadır.
563032	Sınıf Öğretmeni Adaylarının Eleştirel ve Yaratıcı Düşünme Eğilimlerinin Belirlenmesi ve Karşılaştırılması	Yaratıcı Düşünme	Eleştirel Düşünme Eğilimi	Eleştirel düşünmenin alt boyutlarından biri olan beceri boyutu ile yaratıcı düşünme becerisi arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.
563716	İlkokul 4.Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcılık ve Akademik Başarı Düzeylerinin İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme	Akademik Başarı	Yaratıcılık ile akademik Başarı arasında ise pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.
586116	İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Sözel ve Şekilsel Yaratıcılık Düzeylerinin İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme	Akademik Başarı	Yaratıcılık düzeyleri ile akademik başarı düzeyleri arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.
586501	Öğretmenlerin Örgütsel Sessizlik Algıları ve Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişki	Yaratıcı Düşünme	Öğretmenlerin Örgütsel Sessizlik Algıları	Örgütsel sessizlik algıları ile yaratıcı düşünme becerisi arasında anlamlı bir ilişki kurulmadığı bulunmuştur.

Tablo 4.2.3.4 (devam) Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde ilişki aranan değişkenler ve sonuçları.

587092	Çocuk Evlerinde Yaşayan Çocukların Dil Gelişim Düzeyleri ile Yaratıcı Düşünme Becerilerinin İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme	Çocuk Evlerinde Yaşayan Çocukların Dil Gelişim Düzeyleri	Çocukların sözel dil performansı ve alıcı dil becerileri ile yaratıcı düşünme becerileri, akıcılık, orijinallik, yaratıcı kuvvetler listesi, zenginleştirme alt boyutları arasında; ifade edici dil ile de akıcılık alt boyutları arasında pozitif yönlü orta düzey anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.
598398	Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yaratıcı Düşünme Eğilimleri ile Sınıf Yönetimi Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme	Sınıf Yönetimi Becerileri	Okul öncesi öğretmenlerin Yaratıcı Düşünme Eğilimleri ile Sınıf Yönetimi Becerileri arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur
605746	Öz Düzenleyici Öğrenmeyi Teşvik Etme ile Yaratıcı Ve Eleştirel Düşünme Becerilerinin Gelişimine Katkı Arasındaki İlişki	Yaratıcı Düşünme	Öz Düzenleyici Öğrenmeyi Teşvik Etme	Öğrencilerde öz düzenleyici öğrenmeyi teşvik etme ile yaratıcı düşünme becerileri arasında bir ilişki tespit edilmemiştir.
681768	Ortaokul Öğrencilerinin Akademik Başarı, Öğrenme Stilleri ve Yaratıcı Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme	Akademik Başarı	Öğrencilerin yaratıcı düşünme becerileri ile akademik başarıları arasındaki ilişki incelendiğinde; bütün alt boyutlara ait puanlar ve toplam yaratıcılık puanları ile farklı derslerin notları arasında anlamlı, pozitif yönlü, düşük ile orta düzey arasında değişen ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2.3.4 (devam) Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde ilişki aranan değişkenler ve sonuçları.

689019	Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Düşünme Eğilimleri ile Girişimcilik Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme	Girişimcilik Becerisi	Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının girişimcilik becerisi ve yaratıcı düşünme eğilimi arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
659531	İlköğretim Öğretmeni Matematik Adaylarının Problem Kurma Öz-Yeterlik İnançları ile Yaratıcı Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme	Problem Kurma Öz-Yeterlik İnanç	Öğretmen adaylarının problem kurma öz-yeterlik inançları ile yaratıcı düşünme eğilimleri arasında güçlü, pozitif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu bulunmuştur.
368169	Eğitim Öğrencilerinin Düşünme Eğilimleri ve Yaratıcılık Düzeylerinin Karşılaştırılması	Fakültesi Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Yaratıcılık Düzeylerinin	Eleştirel Düşünme Eğilimi	Yaratıcı düşünme eğilimi ile eleştirel düşünme eğilimi arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
418037	Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Düşünme Düzeylerinin ve Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme	Eleştirel Düşünme Eğilimi	Yaratıcılık puanları ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişki düşük düzeyde ve pozitif yönde bulunmuştur.
433701	Sınıf Öğretmenlerinin Yaratıcı Düşünme Becerileri ile Öğretmen Davranışlarının Öğrencilerin Yaratıcı Düşünme Becerilerinin Gelişimine Katkısı Arasındaki İlişki	Yaratıcı Düşünme	Öğretmen Davranışları	Öğretmenlerinin görüşlerine bakıldığında yaratıcı düşünme becerileri ile davranışlarının öğrencilerin yaratıcılıkları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 4.2.3.5 Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde ilişki aranan değişkenler.

İlişki Aranan Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Akademik Başarı	4	10,8
Atılganlık	1	2,7
Bakış Açısı Alma	1	2,7
Bilimsel Yaratıcılık Düzeyi	1	2,7
Çocuk Evlerinde Yaşayan Çocukların Dil Gelişim Düzeyleri	1	2,7
Çok Boyutlu 21.Yüzyıl Becerileri	1	2,7
Düşünme Stilleri	1	2,7
Ebeveynlerin Otantiklik Düzeyi	1	2,7
Eleştirel Düşünme Eğilimi	3	8,1
Fen Bilimlerine Yönelik Tutum	1	2,7
Girişimcilik Becerisi	1	2,7
Kendi Yaratıcılık Düzey Algıları	1	2,7
Kişilik Özellikleri	1	2,7
Mantıksal Düşünme	1	2,7
Matematik Kavramları	1	2,7
Okul Kültürü	1	2,7
Okul Öncesi ve İlkokul Öğretmenlerinin Yaratıcılığa İlişkin Görüşleri	1	2,7
Okulların Değişime Açıklığı	1	2,7
Öğretmen Davranışları	1	2,7
Öğretmenlerin Örgütsel Sessizlik Algıları	1	2,7
Öğretmenlerin Yaratıcı Düşünme Becerileri	1	2,7
Öz Düzenleyici Öğrenmeyi Teşvik Etme	1	2,7
Problem Çözme Becerisi	1	2,7
Problem Çözmeye Yönelik Algıları	1	2,7
Problem Kurma Öz-Yeterlik İnancı	1	2,7
Sınıf Yönetimi Becerileri	1	2,7
Video Oyunu Oynama	1	2,7
Yansıtıcı Düşünme	2	5,4
Yaratıcı Problem Çözme	1	2,7
Yaratıcılığı Destekleme	1	2,7
Zihin Teorisi	1	2,7
Genel Toplam	37	100

Yaratıcı düşünme becerisi ile ilişkisi araştırılan değişkenlerin frekans analizi sonuçlarına bakıldığında en çok akademik başarı değişkeninin %10,8 (f=4) araştırıldığı bulunmuştur. Eleştirel düşünme eğilimi ise ikinci en çok araştırılan değişken olduğu görülmüştür %8,1 (f=3). Diğer değişkenlerin sonuçları incelendiğinde yansıtıcı düşünme %5,4 (f=2), Atılganlık %2,7 (f=1), Bakış Açısı Alma %2,7 (f=1), Bilimsel Yaratıcılık Düzeyi %2,7 (f=1), Çocuk Evlerinde Yaşayan Çocukların Dil Gelişim Düzeyleri %2,7 (f=1), Çok Boyutlu

21.Yüzyıl Becerileri %2,7 (f=1), Düşünme Stilleri %2,7 (f=1), Ebeveynlerin Otantiklik Düzeyi %2,7 (f=1), Fen Bilimlerine Yönelik Tutum %2,7 (f=1), Girişimcilik Becerisi %2,7 (f=1), Kendi Yaratıcılık Düzey Algıları %2,7 (f=1), Kişilik Özellikleri %2,7 (f=1), Mantıksal Düşünme %2,7 (f=1), Matematik Kavramları %2,7 (f=1), Okul Kültürü %2,7 (f=1), Okul Öncesi ve İlkokul Öğretmenlerinin Yaratıcılığa İlişkin Görüşleri %2,7 (f=1), Okulların Değişime Açıklığı %2,7 (f=1), Öğretmen Davranışları %2,7 (f=1), Öğretmenlerin Örgütsel Sessizlik Algıları %2,7 (f=1), Öğretmenlerin Yaratıcı Düşünme Becerileri %2,7 (f=1), Öz Düzenleyici Öğrenmeyi Teşvik Etme %2,7 (f=1), Problem Çözme Becerisi %2,7 (f=1), Problem Çözmeye Yönelik Algıları %2,7 (f=1), Problem Kurma Öz-Yeterlik İnancı %2,7 (f=1), Sınıf Yönetimi Becerileri %2,7 (f=1), Video Oyunu Oynama %2,7 (f=1), Yaratıcı Problem Çözme %2,7 (f=1), Yaratıcılığı Destekleme %2,7 (f=1), Zihin Teorisi %2,7 (f=1),

Tarama yöntemi ile yapılan tezlerde korelasyon çalışmalarının sonuçlarına göre akademik başarı değişkeni dört araştırmada da yaratıcı düşünme becerisi ile pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki kurduğu bulunmuştur. Eleştirel düşünme eğilimi değişkeni iki araştırmada yaratıcı düşünme becerisi ile pozitif yönlü anlamlı ilişki kurmaktadır. Yaratıcı düşünme becerisi ile pozitif yönde ve anlamlı ilişki kuran diğer değişkenler atılganlık, okul kültürü, video oyunu oynama, zihin teorisi, bakış açısı alma, matematik kavramları, yaratıcılığı destekleme, Fen bilimlerine yönelik tutum, bilimsel yaratıcılık düzeyi, yansıtıcı düşünme, düşünme stilleri (liberal düşünme ve anarşik düşünme stili), problem çözme becerisi, ebeveynlerin otantiklik düzeyi, Okul öncesi ve ilköğretim öğretmenlerinin yaratıcılığa ilişkin görüşleri, okulların değişime açıklığı, çocuk evlerinde yaşayan çocukların dil gelişim düzeyleri, sınıf yönetimi becerileri, girişimcilik becerisi, problem kurma öz-yeterlik inancı ve öğretmen davranışlarıdır.

Yaratıcı düşünme becerisi ile anlamlı bir ilişkisi bulunmayan değişkenler ise şu şekildedir: kişilik özellikleri, mantıksal düşünme, kendi yaratıcılık düzey algıları, eleştirel düşünme eğilimi, öğretmenlerin örgütsel sessizlik algıları, Öz düzenleyici öğrenmeyi teşvik etme, yaratıcı problem çözme.

Çok boyutlu 21.yüzyıl becerileri, düşünme stili (muhafazakar düşünme stili) ve Problem çözmeye yönelik algı değişkenlerinin yaratıcı düşünme becerisi ile negatif yönde ilişki kurduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2.3.6 Tarama yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde ulaşılan diğer sonuçlar.

Tez No	Tez Adı	Temel Bulgular
659652	Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Düşünme Becerisi Üzerine Mesleki Bilgilerinin ve Mesleki Açidan Kullanma Durumlarının Tespiti	Fen bilgisi öğretmen adaylarının çoğunluğunun yaratıcı düşünme becerisini tanımlayabildiği, yaratıcı düşünen bireylerin özelliklerini sıralayabildikleri, etkinlik tasarlayamadıkları öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerisini ölçebilecekleri bir ölçme aracı tasarlayamadıkları, yaratıcı düşünme becerisini ölçtükten sonra elde ettikleri ölçme sonuçlarını nasıl değerlendireceklerine yönelik mesleki bilgilerinin olmadığı bulunmuştur.
524568	2015 Türkçe Dersi Öğretim Programında Yer Alan Anlama Kazanımlarının Temel Becerilere Uygunluğu	Yaratıcı düşünme becerisine bakımından incelenen yirmi kazanımın on ikisi uygun bulunmuş fakat sekizi uygun bulunmamıştır.
348744	6. Sınıf Türkçe Dersi Okuma Etkinliklerinde Yaratıcılığı Geliştirme Yöntemlerinin Kullanımına İlişkin Bir İnceleme	Çalışma kitaplarında belirli okuma kazanımları çerçevesinde yaratıcı düşünceyi geliştirmeye yönelik etkinlikler hazırlandığı, etkinliklerde yaratıcılığı geliştirme tekniklerinden sadece birkaçına yoğunlaşıldığı, etkinliklerin giderek kalıp bir hale geldiği, bu durum beraberinde etkinliklerin hazırlanması sürecinde problem olduğunu ve etkinliklerden kazanılması istenen performans konusunda sıkıntı doğurabileceği bulunmuştur.
515199	İlköğretim 6. Ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Etkinliklerin Yaratıcı Düşünceye Etkisinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi	Sosyal Bilgiler Programı ve ders kitaplarının yaratıcı düşünme becerisi gelişmesine niteliksel olarak katkı sağlayacak kalitede olduğu bulunmuştur.

Tarama yöntemi yürütülen diğer yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlara bakıldığında bu çalışmalardan ilki fen bilgisi öğretmen adaylarının mesleki açıdan yaratıcı düşünme becerisi üzerine ne kadar bilgi sahibi olduklarını ve bunu kullanma durumlarını tespit edebilmek için yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda fen bilgisi öğretmenlerinin yaratıcı düşünme becerisi hakkında bilgi sahibi oldukları fakat bunu mesleki açıdan kullanma noktasında sınırlı bilgiye sahip oldukları görülmüştür. İkinci çalışmada 2015 yılı Türkçe dersi öğretim programında bulunan anlama kazanımlarının temel beceriler

açısından uygunluğu araştırılmıştır. Yirmi kazanım içerisinde temel beceriler kapsamında yer alan yaratıcı düşünme becerisine dair on iki kazanımın uygun olduğu görülmüştür. Üçüncü çalışmada ise altıncı sınıf Türkçe dersi okuma etkinliklerinde yaratıcılığı geliştirme yöntemlerinin kullanımı incelenmiştir. İnceleme sonucunda belirli kazanımlara yönelik etkinlik hazırlandığı, etkinliklerde kullanılan yaratıcı düşünme yöntemlerinin sadece birkaçına ağırlık verildiği ve etkinliklerin giderek kalıplaştığı bulunmuştur. Son çalışmada altı ve yedinci sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan etkinliklerin yaratıcı düşünme becerisine etkisini öğretmen görüşlerine göre incelemiştir. Araştırmanın bulgusuna göre öğretmenler etkinlikleri yaratıcı düşünmeyi geliştirecek nitelikte olduğunu ifade etmişlerdir.

4.2.4. Tarama yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

Tarama yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme becerisi ile gruplar arası fark aranan değişkenlerin ve sonuçlarının verileri tablo 4.2.4.1’de verilmiştir. Anlamli fark bulunan değişkenlerin frekans analizi sonuçları tablo 4.2.4.2’de yer almaktadır. Anlamli fark bulunmayan değişkenlerin frekans analizi sonuçları ise tablo 4.2.4.3’te verilmiştir. Tezlerde yaratıcı düşünme becerisi ile ilişkisi araştırılan değişkenler ve sonuçları tablo 4.2.4.4’te gösterilmiştir. İlişki aranan değişkenlerin frekans analizi sonuçları tablo 4.2.4.5’te verilmiştir.

Tablo 4.2.4.1 Tarama yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde fark aranan değişkenler sonuçları.

Tez No	Tez Adı	Anlamli Fark Bulunan Değişkenler	Anlamli Fark Bulunmayan Değişkenler	Bulgu
446079	İlkokul Müdürlerinin Dağıtımcı Liderlik Davranışları ile Öğretmenlerin Motivasyon ve Yaratıcılık Düzeyleri Arasındaki İlişki	Öğretmenlik Branşı	Cinsiyet	Sınıf öğretmenlerinin diğer branşlardaki öğretmenlere kıyasla yaratıcı düşünme becerisi puanlarının daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur.
		Görev Yeri	Medeni Durum	İlçede görev alan öğretmenlerin yaratıcı düşünme düzeyi merkezde görev alan öğretmenlere kıyasla daha yüksek bulunmuştur.
			Kıdem Okul Büyüklüğü Eğitim Düzeyi	

Tablo 4.2.4.1 (devam) Tarama yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde fark aranan değişkenler sonuçları.

486042	Okul Öncesi Eğitim Alan 6 Yaş Çocuklarının Yaratıcılık Düzeylerinin Öğretmenlerinin ve Sınıf Ortamlarının Yaratıcılıklarına Göre İncelenmesi	Okul Öncesi Eğitim Alma Anne-Baba Eğitim Durumu Anne Çalışma Durumu Sınıf Mevcudu Sınıfta Bulunan Merkezler	Çocukların yaratıcılık düzeylerinin daha uzun süre okul öncesi eğitim almaları Anne ve babası üniversite mezunu olanların YDB'si daha yüksek olduğu bulunmuştur. Anneleri çalışan çocukların YDB'si daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sınıf mevcudu 21 ve daha fazla olan grubun YDB puanları daha yüksek bulunmuştur. YDB puanları öğretmenlerin sınıfta bulunan merkezleri ihtiyaca göre değiştirmesi lehine farklılaştığı bulunmuştur.
--------	--	---	---

Tablo 4.2.4.2 Tarama yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde anlamlı fark bulunan değişkenler.

Anlamlı Fark Bulunan Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Anne Çalışma Durumu	1	14,3
Anne-Baba Eğitim Durumu	1	14,3
Görev Yeri	1	14,3
Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu	1	14,3
Öğretmenlik Branşı	1	14,3
Sınıf Mevcudu	1	14,3
Sınıfta Bulunan Merkezler	1	14,3
Genel Toplam	7	100

Tarama yöntemi ile yapılan doktora tezlerinde yaratıcı düşünme becerisi ile anlamlı fark bulunan değişkenlerin frekans analizi sonuçlarına bakıldığında anne çalışma durumu %14,3 (f=1), anne-baba eğitim durumu %14,3 (f=1), görev yeri %14,3 (f=1), okul öncesi eğitim alma durumu %14,3 (f=1), öğretmenlik branşı %14,3 (f=1), sınıf mevcudu %14,3 (f=1), sınıfta bulunan merkezler %14,3 (f=1) olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2.4.3 Tarama yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde anlamlı fark bulunmayan değişkenler.

Anlamlı Fark Bulunmayan Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	1	20
Eğitim Düzeyi	1	20
Kıdem	1	20
Medeni Durum	1	20
Okul Büyüklüğü	1	20
Genel Toplam	5	100

Tarama yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme becerisi ile anlamlı fark bulunmayan değişkenlerin frekans analizi sonuçlarına göre cinsiyet %20 (f=5), eğitim düzeyi %20 (f=5), kıdem %20 (f=5), medeni durum %20 (f=5), okul büyüklüğü %20 (f=5), olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2.4.4 Tarama yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde ilişki aranan değişkenler ve sonuçları.

Tez No	Tez Adı	1.Değişken	2.Değişken	3.Değişken	4.Değişken	Bulgu
446079	İlkokul Müdürlerinin Dağıtımçı Liderlik Davranışları ile Öğretmenlerin Motivasyon ve Yaratıcılık Düzeyleri Arasındaki İlişki	Yaratıcı Düşünme Becerisi	İlkokul Müdürlerinin Dağıtımçı Liderlik Davranışları			Öğretmenlerin yaratıcılık düzeyi ile ilkokul müdürlerinin dağıtımçı liderlik davranışları arasında pozitif yönde, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
457626	Okul Yöneticilerinin Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme Eğilimleri ile Karar Verme Stilleri ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkiler Örüntüsü	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Eleştirel Düşünme Becerisi	Karar Verme Stilleri	Problem Çözme Becerileri	Yöneticilerin yaratıcı düşünme becerileri ve eleştirel düşünme becerileri birbiri ile pozitif yönde orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki kurduğu bulunmuştur. Okul yöneticilerinin yaratıcı düşünme eğilimleri ve karar verme stillerinden rasyonel, sezgisel ve bağımlı karar verme becerisi ile pozitif, problem çözme becerileri arasında pozitif ilişki; kaçınmacı ve anlık karar verme stilleri arasında negatif yönde ve anlamlı ilişki kurduğu bulunmuştur.
366285	Genel Yaratıcılık, Matematiksel Yaratıcılık ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Matematiksel Yaratıcılık	Akademik Başarı		Matematiksel yaratıcılık ile yaratıcı düşünme becerileri arasında özel okul öğrencilerinin orta düzeyde devlet okulu ve bilsem öğrencilerinin düşük düzeyde pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Yaratıcı düşünme becerisi ve akademik başarı arasında devlet okulu öğrencileri için ise düşük düzeyde negatif doğrusal, diğer öğrenciler için düşük düzeyde pozitif doğrusal

Tablo 4.2.4.4 (devam) Tarama yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde ilişki aranan değişkenler ve sonuçları.

333564	İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Bilimsel Süreç, Eleştirel Düşünme ve Yaratıcı Düşünme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Eleştirel Düşünme Becerisi	Bilimsel Süreç Becerileri	Yaratıcı düşünme becerisinin eleştirel düşünme becerisi ve bilimsel süreç becerileri ile anlamlı düzeyde ilişkili olmadığı bulunmuştur.
486042	Okul Öncesi Eğitim Alan 6 Yaş Çocuklarının Yaratıcılık Düzeylerinin Öğretmenlerinin ve Sınıf Ortamlarının Yaratıcılıklarına Göre İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Öğretmen	Sınıf Ortamı	Öğretmenlerin ve sınıf ortamının öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri ile arasında ilişki olmadığı bulunmuştur.
657897	Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel ve Yaratıcı Düşünme Becerileri ile Anlama Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Anlama Becerileri	Eleştirel Düşünme Becerisi	Okuduğunu anlama becerisi ile yaratıcı düşünme becerisi birbiri ile pozitif yönlü düşük, dinlediğini anlama ile yaratıcı düşünme birbiri ile pozitif yönlü düşük, yaratıcı düşünme becerisi ile eleştirel düşünme becerisi birbiri ile pozitif yönlü düşük bir ilişki kurduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2.4.5 Tarama yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde ilişki aranan değişkenler.

İlişki Aranan Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Akademik Başarı	1	8,3
Anlama Becerileri	1	8,3
Bilimsel Süreç Becerileri	1	8,3
Eleştirel Düşünme Becerisi	3	25,0
İlkokul Müdürlerinin Dağıtımçı Liderlik Davranışları	1	8,3
Karar Verme Stilleri	1	8,3
Matematiksel Yaratıcılık	1	8,3
Öğretmen	1	8,3
Problem Çözme Becerileri	1	8,3
Sınıf Ortamı	1	8,3
Genel Toplam	12	100

Tarama yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme becerisi ile ilişkisi araştırılan değişkenlerin frekans analizi sonuçları incelendiğinde en çok araştırılan değişkenin eleştirel düşünme becerisi %25 (f=3) olduğu görülmüştür. Diğer değişkenlerin sonuçlarına bakıldığında akademik başarı %8,3 (f=1), anlama becerileri %8,3 (f=1), bilimsel süreç becerileri %8,3 (f=1), ilkokul müdürlerinin dağıtımçı liderlik davranışları %8,3 (f=1), karar verme stilleri %8,3 (f=1), matematiksel yaratıcılık %8,3 (f=1), öğretmen %8,3 (f=1), problem çözme becerileri %8,3 (f=1), sınıf ortamı %8,3 (f=1) olduğu bulunmuştur.

Tezlerin sonuçları incelendiğinde yaratıcı düşünme becerisi ile pozitif ve anlamlı bir ilişkisi olan değişkenlerin, problem çözme becerileri, ilkokul müdürlerinin dağıtımçı liderlik davranışları, karar verme stilleri (rasyonel, bağımlı karar verme ve sezgisel stilleri), matematiksel yaratıcılık, anlama becerisi olduğu görülmüştür. Eleştirel düşünme becerisinin ise iki araştırmada pozitif yönlü ve anlamlı ilişki kurduğu bulunmuştur.

İncelenen değişkenlerden eleştirel düşünme becerisi, bilimsel süreç becerileri, öğretmen ve sınıf ortamı değişkenlerinin yaratıcı düşünme becerisi ile anlamlı bir ilişki kurmadığı görülmüştür.

Yaratıcı düşünme becerisi ile negatif yönlü ilişki kuran değişkenler ise karar verme stilleri (kaçınmacı ve anlık karar verme stilleri) olduğu bulunmuştur.

Akademik başarı değişkeni ve yaratıcı düşünme becerisi arasındaki ilişki devlet okulu öğrencilerinde negatif yönlü bulunmuşken, BİLSEM ve özel okul öğrencileri ile için pozitif yönlü bulunmuştur.

4.2.5. Karma yöntem ile yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

Karma yöntem ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin analizi sonucunda deneysel yöntem içeren araştırmalarda kullanılan bağımlı ve bağımsız değişkenler ile sonuçlarının yer aldığı veriler tablo 4.2.5.1’de, bağımlı değişkenlerin frekans analizi sonuçları tablo 4.2.5.2’de, bağımsız değişkenlerin frekans analizi sonuçları ise tablo 4.2.5.3’te verilmiştir. Korelasyon çalışmalarında kullanılan değişkenler ve sonuçları tablo 4.2.5.4’te, değişkenlerin frekans analizi sonuçları tablo 4.2.5.5’te yer almaktadır. Yaratıcı düşünme becerisi ile gruplar arası anlamlı fark olup olmadığı araştırılan değişkenler ve sonuçları tablo 4.2.5.6’da anlamlı fark bulunan değişkenlerin frekans analizi sonuçları tablo 4.2.5.7’de anlamlı fark bulunmayan değişkenlerin frekans analizi sonuçları ise tablo 4.2.5.8’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2.5.1 Karma yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinin deneysel çalışma sonuçları.

Tez No	Tez Adı	Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Bulgu
363221	Reggio Emilia Temelli Projelerin Giden Çocukların Yaratıcı Düşünme Etkisinin İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Reggio Emilia Temelli Projeler	Reggio Emilia temelli projelerin çocukların yaratıcı düşünme becerilerine etkisinin olumlu yönde olduğu görülmüştür. Nitel çalışma boyutunda yaratıcı düşünmenin boyutları açısından Reggio Emilia yaklaşımının yaratıcı düşünmeyi geliştirdiği bulunmuştur.
461527	6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karikatür Kullanımının Yaratıcı Düşünmeye Etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Karikatür Kullanımı	Sosyal Bilgiler dersinde karikatür kullanımının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini artırdığı bulunmuştur.
484077	Bilimsel Desteklenen Fen Eğitiminin Öğrencilerin Yaratıcılıkları ve Duyuşsal Özellikleri Üzerindeki Etkileri	Yaratıcı Düşünme Becerisi Duyuşsal Özellikler	Bilimsel Hikayelerle Desteklenen Fen Eğitimi	Nicel verilere göre bilimsel hikâyelerle desteklenen fen eğitiminin çalışma grubu öğrencilerinin yaratıcılık ve fen dersine yönelik tutumlarında belirgin bir fark olmadığı bulunmuştur. Nitel verilere göre, öğrencilerin bilimsel hikâyelerle desteklenen fen dersine karşı olumlu görüşe sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 4.2.5.1 (devam) Karma yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinin deneysel çalışma sonuçları.

517292	4. Sınıf Fen Bilimleri Yaratıcı Düşünme Dersinde Oyun Temelli Becerisi Öğrenme Uygulamalarının Akademik Başarı Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Yaratıcı Düşünme Becerilerine Etkisi	Oyun Temelli Öğrenme Uygulamaları	Oyun temelli öğrenme yönteminin öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesinde etkili bir yöntem olduğu bulunmuştur. Deney grubu öğrencilerinden bazılarının aşırı ses, grup oyunlarında söz hakkı alamama, oyunlarda başka şeyler düşünme, dikkati toplayamama ve oyunlarda kişi sayısının çok olması gibi durumlardan şikayet ettikleri görülmüştür.
583186	Argümantasyon Tabanlı Bilim Öğrenme Yaklaşımının Öğrencilerin Kavramsal Anlamalarına, Yaratıcı Düşüncelerine ve Epistemolojik İnançlarına Etkisinin İncelenmesi	Argümantasyon Tabanlı Bilim Öğrenme Yaklaşımı	Argümantasyon tabanlı bilim öğrenme uygulamalarının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerileri üzerinde olumlu yönde etki ettiği bulunmuştur.
593037	Matematik Merkezli STEM Etkinliklerinin Öğrencilerin Yaratıcı Düşünme Becerilerine Etkisi ve Öğrenci Görüşlerinin İncelenmesi	Matematik Merkezli STEM Etkinlikleri	Matematik merkezli STEM etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde STEM etkinliklerinin, öğrencilerin yaratıcı düşüncelerine katkıda bulunduğu sonucu bulunmuştur.
635859	Fen, Mühendislik, Matematik Uygulamalarının Öğrencilerin Kavramsal Anlamalarına, Meslek Algılarına ve Yaratıcı Düşüncelerine Etkisi	STEAM Uygulamaları	STEAM uygulamalarının öğrencilerin yaratıcı düşüncelerini geliştirmede etkili olduğu bulunmuştur. Öğrenci görüşlerine göre STEAM eğitime öncelik vermektedirler. Eğitime faydasının olmasının sebepleri ise yeni şeyler üretme, eğlenceli olması, öğrenmeyi kolaylaştırması ve kalıcılığın olması şeklinde ifade ettikleri bulunmuştur.

Tablo 4.2.5.1 (devam) Karma yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinin deneysel çalışma sonuçları.

644185	Yansıtıcı Yazımının Sınıf Öğretmeni Adaylarının Düşünme Eğilimlerine ve Yansıtma Düzeylerine Etkisi	Günlük Yaratıcı Yansıtma Düzeyleri	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Yansıtıcı Günlük Yazımı	Mikro öğretim uygulamaları kapsamında yansıtıcı günlükler yazmanın yaratıcı düşünme becerileri üzerinde olumlu etkisinin olduğu bulunmuştur. Deney grubu öğrencilerinin yansıtıcı günlük kullanımına dair bakış açılarında ise yansıtıcı günlüklerin yansıtıcı ve yaratıcı düşünmeyi geliştirmede etkili olduğunu ifade ettikleri görülmüştür.
553933	Çocuk Metinlerine Programın Öğrencilerinin Düşünme Üzerindeki Etkisi	Edebiyatı Dayalı İlkokul Yaratıcı Becerileri	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Çocuk Edebiyatı Metinlerine Dayalı Program	Şiir ve hikâye metinleri bazlı programların sözel yaratıcılık puanlarında anlamlı bir etkisinin olduğu fakat şiir ve hikaye metinlerinin şekilsel yaratıcılık puanlarında anlamlı bir etkisinin olmadığı bulunmuştur. Nitel verilere göre öğrencilerin yönergelere bağımlı davranmaları sebebiyle ortaya çıkardıkları ürünlerde kendilerine sınır çizdikleri ve verilen resimlerin ötesine çıkamadıkları bu yüzden özgürleşemedikleri görülmüştür.
566997	Okul Öncesi Resimli Çocuk Kitaplarındaki İllüstrasyonların Çocukların Yaratıcılık ve Yaratıcı Düşünme Becerilerine Etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Okul Öncesi Resimli Çocuk Kitaplarındaki İllüstrasyonlar		Çocukların, resim çalışmalarında yaratıcı düşünme becerilerini kullanmalarına ilişkin deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Nitel boyutta, çocukların uygulama sürecinde yaptıkları resim çalışmaları karşılaştırılmış ve ciddi bir gelişme gösterdikleri bulunmuştur. Uygulamada yapılan resim çalışmalarından yüksek puanlar alınması çocukların illüstrasyonlar üzerinden görsel algılarının oldukça hızlı geliştiğini göstermektedir.

Tablo 4.2.5.1 (devam) Karma yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinin deneysel çalışma sonuçları.

568603	İlkokul 3. Sınıf Öğrencileri İçin Geliştirilen Düşünme Becerileri Programı'nın Etkililiğinin İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme Becerisi Problem Çözme Becerileri	Düşünme Becerileri Programı	Düşünme Becerileri Programı'nın öğrencilerin yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirdiği ve programla ilgili öğrenci görüşlerine bakıldığında olumlu sonuçları olduğu bulunmuştur.
584954	Robotik Uygulamalarının Okul Öncesi Çocukların Yaratıcı Düşünme Becerileri Üzerine Etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Robotik Uygulamaları	Robotik uygulamalarının öğrencilerin yaratıcı düşünme puanlarının anlamlı bir şekilde arttığı tespit edilmiştir.
685711	Yaratıcılık Etkinliklerinin Öğretmenlerinin Düşünme Etkisi	Eğitimi Sınıf Yaratıcı Düşünme Becerisi	Yaratıcılık Eğitimi Etkinlikleri	Sınıf öğretmenlerinin deney öncesi ve sonrası yaratıcı düşünme becerileri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Katılımcıların görüşlerine dayalı olarak sunulan eğitimin; yaratıcılıklarına fayda sağladığı, yapacakları etkinliklerde aktaracakları yaratıcılık becerilerinin öğrencilere olumlu yönde katkı sağlayacağı ve katılımcıların deney uygulama sonrası yaratıcı düşünme boyutuna ilişkin fikir ve düşüncelerinin olumlu yönde geliştiği bulunmuştur.

Tablo 4.2.5.2 Karma yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinde araştırılan bağımlı değişkenler.

Bağımlı değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Akademik Başarı	1	4,8
Duyuşsal Özellikler	1	4,8
Epistemolojik İnanç	1	4,8
Kavramsal Anlama	2	9,5
Meslek Algıları	1	4,8
Problem Çözme Becerileri	1	4,8
Yansıtma Düzeyleri	1	4,8
Yaratıcı Düşünme Becerisi	13	61,9
Genel Toplam	21	100

Karma yöntemle yürütülen çalışmalardaki deneysel desenle incelenen değişkenlere bakıldığında bağımlı değişkenlerin frekans analizi sonuçları şu şekildedir: yaratıcı düşünme becerisi %61,9 (f=13), kavramsal anlama %9,5 (f=2), akademik başarı %4,8 (f=1), duyuşsal özellikler %4,8 (f=1), epistemolojik inanç %4,8 (f=1), kavramsal anlama %4,8 (f=1), meslek algıları %4,8 (f=1), problem çözme becerileri %4,8 (f=1), yansıtma düzeyleri %4,8 (f=1).

Tablo 4.2.5.2 Karma yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinde araştırılan bağımsız değişkenler.

Bağımsız Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Argümantasyon Tabanlı Bilim Öğrenme Yaklaşımı	1	7,7
Bilimsel Hikayelerle Desteklenen Fen Eğitimi	1	7,7
Çocuk Edebiyatı Metinlerine Dayalı Program	1	7,7
Düşünme Becerileri Programı	1	7,7
Karikatür Kullanımı	1	7,7
Matematik Merkezli STEM Etkinlikleri	1	7,7
Okul Öncesi Resimli Çocuk Kitaplarındaki İllüstrasyonlar	1	7,7
Oyun Temelli Öğrenme Uygulamaları	1	7,7
Reggio Emilia Temelli Projeler	1	7,7
Robotik Uygulamaları	1	7,7
STEAM Uygulamaları	1	7,7
Yansıtıcı Günlük Yazımı	1	7,7
Yaratıcılık Eğitimi Etkinlikleri	1	7,7
Genel Toplam	13	100,0

Karma yöntemle yürütülen çalışmalardaki deneysel desenle incelenen ve bağımsız değişken olarak seçilen değişkenlerin frekans analizi sonuçlarına göre argümantasyon tabanlı bilim öğrenme yaklaşımı %7,7 (f=1), bilimsel hikayelerle desteklenen fen eğitimi %7,7 (f=1), çocuk edebiyatı metinlerine dayalı program %7,7 (f=1), düşünme becerileri programı %7,7

(f=1), karikatür kullanımı %7,7 (f=1), matematik merkezli STEM etkinlikleri %7,7 (f=1), okul öncesi resimli çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlar %7,7 (f=1), oyun temelli öğrenme uygulamaları %7,7 (f=1), Reggio Emilia temelli projeler %7,7 (f=1), robotik uygulamaları %7,7 (f=1), STEAM uygulamaları %7,7 (f=1), yansıtıcı günlük yazımı %7,7 (f=1), yaratıcılık eğitimi etkinlikleri %7,7 (f=1) olduğu bulunmuştur.

Reggio emilia temelli projeler, karikatür kullanımı, bilimsel hikayelerle desteklenen fen eğitimi, oyun temelli öğrenme uygulamaları, argümantasyon tabanlı bilim öğrenme yaklaşımı, matematik merkezli stem etkinlikleri, steam uygulamaları, yansıtıcı günlük yazımı, okul öncesi resimli çocuk kitaplarındaki illüstrasyonlar, düşünme becerileri programı, robotik uygulamaları, yaratıcılık eğitimi etkinlikleri değişkenlerinin yaratıcı düşünme becerisine olumlu yönde etki ettiği bulunmuştur. Çocuk edebiyatı metinlerine dayalı program değişkeni ise nicel verilerde anlamlı bir etkisi bulunmazken nitel verilerde olumlu bir etkisi olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2.5.3 Karma yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinin korelasyon çalışmaları sonuçları.

Tez No	Tez Adı	1.Değişken	2.Değişken	3.Değişken	4.Değişken	Bulgu
675690	Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Ebeveyn-Çocuk Okuma Etkinlikleri ile Yaratıcı Düşünme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Ebeveyn-Çocuk Okuma Etkinlikleri			Ebeveyn-çocuk okuma etkinlikleri ile yaratıcı düşünme becerileri arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
557440	Ortaokul Öğrencilerinin Argüman Kurma Becerileri ile Eleştirel Düşünme Problem Çözme ve Yaratıcı Düşünme Becerileri Arasındaki İlişki	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Eleştirel Düşünme	Problem Çözme Becerisi	Argüman Kurma Becerileri	Öğrencilerin oluşturdukları argümanlar ile yaratıcılık puanları arasında pozitif yönde düşük düzey anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 4.2.5.4 Karma yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinde ilişki aranan değişkenler.

İlişki Aranan Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Argüman Kurma Becerileri	1	25
Ebeveyn-Çocuk Okuma Etkinlikleri	1	25
Eleştirel Düşünme	1	25
Problem Çözme Becerisi	1	25
Genel Toplam	4	100

Karma yöntemle yürütülen ve yaratıcı düşünme becerisi ile ilişkisi aranan değişkenlerin frekans analizi sonuçlarına göre argüman kurma becerileri %25 (f=1), ebeveyn-çocuk okuma etkinlikleri %25 (f=1), eleştirel düşünme %25 (f=1), problem çözme becerisi %25 (f=1) bulunmuştur.

Tezlerin sonuçlarına bakıldığında ebeveyn-çocuk okuma etkinlikleri ve argüman kurma becerisi değişkenlerinin yaratıcı düşünme becerisi ile pozitif yönlü, anlamlı bir ilişki kurduğu görülmüştür.

Eleştirel düşünme eğilimi ve problem çözme becerisi değişkenlerinin yaratıcı düşünme becerisi ile anlamlı bir ilişki kurmadığı görülmüştür.

Tablo 4.2.5.5 Karma yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinde fark aranan değişkenler ve sonuçları.

Tez No	Tez Adı	Anlamlı Fark Bulunan Değişkenler	Anlamlı Fark Bulunmayan Değişkenler	Bulgu
675690	Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Ebeveyn-Çocuk Okuma Etkinlikleri ile Yaratıcı Düşünme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Yaş Babanın Mesleği Ailedeki Çocuk Sayısı	Cinsiyet Annenin Mesleği Doğum Sırası	Yaratıcı düşünme becerileri açısından küçük yaşta olan çocukların daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Baba mesleği memur olan çocuklarda yaratıcı düşünme puanları düşük bulunmuştur. Ailedeki çocuk sayısı azaldıkça yaratıcı düşünme becerisi puanlarının arttığı görülmüştür.

Tablo 4.2.5.6 Karma yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinde anlamlı fark bulunan değişkenler.

Anlamlı Fark Bulunan Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Ailedeki Çocuk Sayısı	1	33,3
Babanın Mesleği	1	33,3
Yaş	1	33,3
Genel Toplam	3	100

Karma yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerindeki, yaratıcı düşünme becerisi ile anlamlı fark bulunan değişkenlerin frekans analizi sonuçlarına göre ailedeki çocuk sayısı %33,3 (f=1), babanın mesleği %33,3 (f=1), yaş %33,3 (f=1) olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2.5.7 Karma yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinde anlamlı fark bulunmayan değişkenler.

Anlamlı Fark Bulunmayan Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Annenin Mesleği	1	33,3
Cinsiyet	1	33,3
Doğum Sırası	1	33,3
Genel Toplam	3	100

Anlamlı fark bulunmayan değişkenlerin frekans analizi sonuçları ise, annenin mesleği %33,3 (f=1), cinsiyet %33,3 (f=1), doğum sırası %33,3 (f=1) şeklindedir.

4.2.6. Karma yöntem ile doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

Karma yöntem ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin analizi sonucunda deneysel yöntem içeren araştırmalarda kullanılan bağımlı ve bağımsız değişkenler ile sonuçlarının yer aldığı veriler tablo 4.2.6.1’de bağımlı değişkenlerin frekans analizi sonuçları tablo 4.2.6.2’de, bağımsız değişkenlerin frekans analizi sonuçları ise tablo 4.2.6.3’te verilmiştir. Korelasyon çalışmalarında kullanılan değişkenler ve sonuçları tablo 4.2.6.4’te, değişkenlerin frekans analizi sonuçları tablo 4.2.6.5’te yer almaktadır. Yaratıcı düşünme becerisi ile gruplar arası anlamlı fark olup olmadığı araştırılan değişkenler ve sonuçları tablo 4.2.6.6’da anlamlı fark bulunan değişkenlerin frekans analizi sonuçları ise tablo 4.2.6.7’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2.6.1 Karma yöntemle yürütülen doktora tezlerinin deneysel çalışma sonuçları.

Tez No	Tez Adı	Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Bulgu
314955	Öğretmen Adaylarının Eğitiminde ve İlköğretim I. Kademe Fen Eğitiminde Kavram Karikatürü Kullanımının Etkileri	Yaratıcı Düşünme Becerisi Eleştirel Düşünme Becerisi Fen Öğretimi Öz Yeterlik	Kavram Karikatürü Kullanımı	Öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme ön test -son test puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. İlköğretim I. Kademe öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerileri ön test-son test puanları arasında, son test puanları lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.
317152	Modern Yöntemlerinin Çözümleme Şiir Etkisi ve Şiir Öğretiminde Kullanılabilirliği	Yaratıcı Düşünme Becerisi Eleştirel Düşünme Becerisi Problem Çözme Becerisi Şiire Karşı Tutum Estetik Duyarlılık	Modern Çözümleme Becerileri	Modern çözümleme yöntemleri ve geleneksel yöntemin yaratıcı düşünme becerileri üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu bulunmuştur.
381624	Argümantasyon Bilim Yaklaşımının Öğrencilerin Matematik Başarılarına ve Yaratıcı Düşünme Becerilerine Etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi Matematik Dersi Akademik Başarı Düzeyi	Argümantasyon Tabanlı Bilim Öğrenme Yaklaşımı	Argümantasyon Tabanlı Bilim Öğrenme yaklaşımının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini başarılarını olumlu yönde etkilediği bulunmuştur.
418229	Gerçekçi Eğitimi Öğrencilerin Başarısına ve Yaratıcı Düşünme Becerilerine Etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi Matematik Dersi Akademik Başarı Düzeyi	Gerçekçi Matematik Eğitimi Yaklaşımı	Gerçekçi Matematik Eğitimi yaklaşımının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Tablo 4.2.6.1 (devam) Karma yöntemle yürütülen doktora tezlerinin deneysel çalışma sonuçları.

425503	Düşünme Eğitimi Dersinin İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel ve Yaratıcı Düşünme Becerilerine Etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi Eleştirel Düşünme Becerisi	Düşünme Eğitimi Dersi	6. Sınıfta seçmeli ders olarak okutulan Düşünme Eğitimi dersinin öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişmesinde etkili olduğu bulunmuştur.
429306	Fen Öğretiminde Modeline Dayalı Geliştirilen Rehber Materyalin Bazı Değişkenler Üzerine Etkisi	Purdue Fen Bilimlerine Yönelik Tutum Bilimsel Süreç Becerileri Fen Bilimleri Dersi Akademik Başarı Düzeyi	Purdue Modeline Dayalı Geliştirilen Rehber Materyal	Deney grubu öğrencilerinin yaratıcı düşünme düzeylerinin gelişmesinde kontrol grubu öğrencilerine göre anlamlı farklar elde edilmiştir. Bunun sonucunda Purdue modeline dayalı geliştirilen rehber materyalin yaratıcı düşünme becerisini geliştirmede etkili olduğu bulunmuştur.
433812	Yaratıcı Düşünme Tekniklerinin 5. Sınıf Öğrencilerinin Görsel Okuma ve Görsel Sunu Becerilerine Etkileri	Görsel Okuma Becerileri Görsel Sunu Becerileri	Yaratıcı Düşünme Teknikleri	Yaratıcı düşünme tekniklerinin öğrencilerin görsel okumasına herhangi bir etkisi olmadığı bulunmuştur. Bunun yanı sıra görsel sunu becerilerine olumlu olarak etkilediği bulunmuştur. Nitel verilere göre ise, yaratıcı düşünme teknikleri ile yürütülen derslerin eğlenceli geçtiği ve bu tekniklerle oluşturulmuş etkinliklerin Türkçe dersine yönelik olumlu tutum oluşturduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2.6.1 (devam) Karma yöntemle yürütülen doktora tezlerinin deneysel çalışma sonuçları.

471986	GEMS	Tabanlı	Yaratıcı Düşünme Becerisi	GEMS Tabanlı	Uygulanan etkinliklerin yaratıcı düşünme becerisine yönelik anlamlı bir farklılık ortaya koyduğu bulunmuştur. Bu farklılık GEMS tabanlı etkinliklerin yaratıcı düşünme becerisine olumlu etki ettiğini göstermektedir. GEMS tabanlı etkinliklerin öğrencilerin duygu ve düşüncelerinde olumlu yönde bir değişim olduğunu ve uygulamanın öğrencileri derse motive etmede olumlu etki yarattığı bulunmuştur.
	Etkinliklerin İlkokul Sosyal Bilgiler Dersinde Etkililiği		Eleştirel Düşünme Becerisi Sosyal Bilgiler Dersi Akademik Başarı Düzeyi	Etkinlikler	
504030	Sosyal Bilgiler Öğretiminde Storyline Yaklaşımının Etkililiğinin İncelenmesi		Yaratıcı Düşünme Becerisi Sosyal Bilgiler Öğrenmeye Yönelik Motivasyon	Storyline Yaklaşımı	Storyline yaklaşımı temelli etkinliklerin öğrencilerin yaratıcılıklarını olumlu bir katkı sağladığı bulunmuştur. Öğrencilerin ve sınıf öğretmeninin Storyline temelli öğretim süreci hakkında görüşlerinin de pozitif olduğu bulunmuştur.
601854	Fen Teknoloji Mühendislik Matematik Uygulamalarının Zekâlı Ve Yetenekli Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Ve Yaratıcılıklarına Etkileri	Üstün	Yaratıcı Düşünme Becerisi Eleştirel Düşünme Becerisi Fen Bilimlerine Yönelik Tutum	STEM Uygulamaları	STEM uygulamalarının öğrencilerin yaratıcılıklarını anlamlı derecede arttırdığı bulunmuştur. Görüşmelerde; öğrenciler STEM uygulamalarından ve günlük yaşam sorunlarının çözümünde robotik ekipmanların ve 3D tasarım gibi karmaşık yazılım araçlarından hoşlandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.2.6.1 (devam) Karma yöntemle yürütülen doktora tezlerinin deneysel çalışma sonuçları.

603143	Günce Öğrencilerin Eleştirel Becerileri ile Sözel Yetenek Düzeylerinin Etkisi	Yazmanın Yaratıcı ve Düşünme Gelişimine	Yaratıcı Düşünme Becerisi Eleştirel Düşünme Becerisi Sözel Yetenek Düzeyleri	Yaratıcı ve Eleştirel Günce Yazma Etkinliği	Yaratıcı ve eleştirel günce yazma etkinliğine katılan öğrencilerin geneli itibari ile yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirdiği ve öğrencilerin program hakkında olumlu bir tutuma sahip oldukları bulunmuştur.
623780	STEM Etkinliklerinin Fen Bilgisi Adaylarının Bilgi İşlemsel, Eleştirel, Yaratıcı Düşünme ve Problem Çözme Becerilerine Etkisi	Fen Öğretmen Bilgi İşlemsel, Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme	Yaratıcı Düşünme Becerisi Bilgi İşlemsel Düşünme Becerisi Eleştirel Düşünme Becerisi Problem Çözme Becerisi	STEM Etkinlikleri	Basit malzemeler kullanılarak yapılan STEM etkinliklerinin ve robotik ve kodlama temelli STEM etkinliklerinin öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme becerilerine olumlu yönde etki ettiği bulunmuştur. Fakat robotik ve kodlama temelli STEM etkinliklerinin bu süreçte daha fazla olumlu katkı sağladığı bulunmuştur. Görüşme sonuçlarına bakıldığında öğretmen adaylarının robotik-kodlama temelli STEM etkinliklerinin bu süreçte oldukça etkili olduğunu ifade ettikleri bulunmuştur.
705338	Erken Döneminde Etkinliklerinin 60-72 Aylık Çocukların Düşünme ve Problem Çözme Becerilerine Etkisi	Çocukluk STEM Aylık Yaratıcı Problem	Yaratıcı Düşünme Becerisi Problem Çözme Becerisi	STEM Etkinlikleri	STEM etkinliklerinin çocukların yaratıcılık becerileri geliştirdiği ve bu etkinin kalıcı olduğu bulunmuştur. Öğretmen görüşleri bakıldığında STEM etkinliklerinin çocukların yaratıcı düşüncelerine olumlu açıdan etkilediğini aktarmışlardır.

Tablo 4.2.6.1 (devam) Karma yöntemle yürütülen doktora tezlerinin deneysel çalışma sonuçları.

576845	Programlama Öğretiminde Otantik Görev Odaklı Uygulamaların Öğrencilerin Akademik Başarısına, Tutumlarına, Problem Çözme ve Yaratıcı Düşünme Etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi Problem Çözme Becerisi Web Tasarımının Temelleri Dersi Akademik Başarı Düzeyi Bilgisayar Programlamaya Karşı Tutum	Programlama Öğretiminde Otantik Görev Odaklı Uygulamalar	Öğrencilerin yaratıcılıklarına bakıldığında sonuçlarda deney grubu öğrencilerinin yaratıcılık seviyelerinin son test sonuçlarına göre orta seviyeye çıktığı bulunmuştur. Öğrencilerin otantik görevlere yönelik mutluluk, merak etme, başarılı hissetme, ilgi duyma, özgüveni artırma, motivasyonu artırma ve yardımlaşma isteklerine yönelik olumlu duygular hissettikleri bulunmuştur.
672663	21. Yüzyıl Becerilerine Göre Tasarlanan Öğretim Etkinliklerinin Eleştirel ve Yaratıcı Düşünme Becerilerini Geliştirmeye Etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi Eleştirel Düşünme Becerisi	21.Yy Becerilerine Dayalı Tasarlanan Öğretim Etkinlikleri	21. Yy. becerilerine göre tasarlanan etkinliklerin öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini bütün alt boyutlarda anlamlı olarak geliştirdiği bulunmuştur. Uygulama hakkında öğrenci görüşleri ve öğretmen gözlemleri incelendiğinde nicel verileri destekler nitelikte olduğu bulunmuştur.
701692	Ters-Yüz Edilmiş Öğrenme Uygulamalarının Üniversite Öğrencilerinin Yaratıcı Düşünme Eğilimlerine, İletişim Becerilerine, Gütülenmelerine ve Akademik Başarılarına Etkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi İletişim Becerileri Gelişim ve Öğrenme Dersi Akademik Başarı Düzeyi Eğitimde Gütülenme	Ters-Yüz Edilmiş Öğrenme Uygulamaları	Nicel veriler sonucunda öğrencilerin yaratıcı düşünme eğilimleri açısından deney grubu lehine anlamlı düzeyde fark olduğu bulunmuştur. Nitel bulguların ise nicel sonuçları desteklediği görülmüştür. Üniversite öğrencilerinin ters-yüz edilmiş öğrenme uygulamalarına bakışlarının pozitif olduğu görülmüştür.

Tablo 4.2.6.1 (devam) Karma yöntemle yürütülen doktora tezlerinin deneysel çalışma sonuçları.

628151	Erken Çocukluk Eğitiminde Üreten Çocuklar Kodlama ve Robotik Eğitim Programının Etkilerinin İncelenmesi	Yaratıcı Düşünme Becerisi Dil Gelişimi Matematiksel Akıl Yürütme Becerileri Problem Çözme Becerisi Davranışsal Öz-Düzenleme Becerileri	Üreten Çocuklar Kodlama ve Robotik Eğitim Program	Deney grubundaki çocukların yaratıcılık puanlarında istatistiksel olarak anlamlı artış olduğu bulunmuştur. Buna dayalı olarak eğitim programının yaratıcı düşünme becerisini artırmada etkili olduğu bulunmuştur. Nitel analiz verileri çocukların blok kodlama ve robotik etkinliklerini daha fazla tercih ettiği bulunmuştur.
372284	Üstün Zekalı Öğrenciler İçin Yeni Bir Farklılaştırma Yaklaşımının Geliştirilmesi ve Matematik Öğretiminde Uygulanması	Yaratıcı Düşünme Becerisi Matematik Dersi Akademik Başarı Düzeyi	Matematik Eğitimine Yönelik Olarak Geliştirilen Farklılaştırma Yaklaşımı	Farklılaştırma yaklaşımının uygulandığı deney grubu öğrencilerinin yaratıcılık puanları arasındaki artış kontrol grubu ile karşılaştırıldığında daha yüksek ve anlamlı bulunmuştur. Farklılaştırma yaklaşımı ile ders gören öğrencilerin Purdue modeline dayalı işlenen derslere oranla öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini daha fazla artırdığı bulunmuştur.
601155	Özel Yetenekli Öğrenciler İçin Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Alanına Yönelik Bir Öğretim Tasarımının Geliştirilmesi	Yaratıcı Düşünme Becerisi Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi Akademik Başarı Düzeyi	Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Alanında Morrison, Ross ve Kemp Modeli Kullanılarak Geliştirilen Öğretim Tasarımı	Nicel ve nitel veriler birlikte ele alınarak incelendiğinde deney grubundaki özel yetenekli öğrencilere uygulanan öğretim tasarımının yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmede etkili olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2.6.1 (devam) Karma yöntemle yürütülen doktora tezlerinin deneysel çalışma sonuçları.

658765	Dijital Oluşturmanın 7.Sınıf Yaratıcı Becerisine Katkısı	Hikâye Ortaokul Öğrencilerinin Düşünme	Yaratıcı Düşünme Becerisi Hikâye Yazmaya İlişkin Tutum	Dijital Hikâye Oluşturma	Dijital hikâye oluşturma etkinliklerinin, öğrencilerin yaratıcı düşünme becerisine katkı sağladığı bulunmuştur. Öğrenci görüşlerine bakıldığında öğrenciler etkinliklerin eğlenceli bulmuş ve yazma isteklerini, hayal güçlerini artırdığı gibi olumlu ifadeler kullanmış oldukları bulunmuştur.
--------	--	---	--	-----------------------------	--

Tablo 4.2.6.2 Karma yöntemle yürütülen doktora tezlerinde araştırılan bağımlı değişkenler.

Bağımlı Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Bilgi İşlemsel Düşünme Becerisi	1	1,7
Bilgisayar Programlamaya Karşı Tutum	1	1,7
Bilimsel Süreç Becerileri	1	1,7
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi Akademik Başarı Düzeyi	1	1,7
Davranışsal Öz-Düzenleme Becerileri	1	1,7
Dil Gelişimi	1	1,7
Eğitimde Güdülenme	1	1,7
Eleştirel Düşünme Becerisi	8	13,8
Estetik Duyarlılık	1	1,7
Fen Bilimleri Dersi Akademik Başarı Düzeyi	1	1,7
Fen Bilimlerine Yönelik Tutum	2	3,4
Fen Öğretimi Öz Yeterlik	1	1,7
Gelişim ve Öğrenme Dersi Akademik Başarı Düzeyi	1	1,7
Görsel Okuma Becerileri	1	1,7
Görsel Sunu Becerileri	1	1,7
Hikâye Yazmaya İlişkin Tutum	1	1,7
İletişim Becerileri	1	1,7
Matematik Dersi Akademik Başarı Düzeyi	3	5,2
Matematiksel Akıl Yürütme Becerileri	1	1,7
Problem Çözme Becerisi	5	8,6
Sosyal Bilgiler Dersi Akademik Başarı Düzeyi	1	1,7
Sosyal Bilgiler Öğrenmeye Yönelik Motivasyon	1	1,7
Sözel Yetenek Düzeyleri	1	1,7
Şiire Karşı Tutum	1	1,7
Web Tasarımının Temelleri Dersi Akademik Başarı Düzeyi	1	1,7
Yaratıcı Düşünme Becerisi	19	32,8
Genel Toplam	58	100

Karma yöntemle yürütülen doktora çalışmalarında deneysel desenle incelenen ve bağımlı değişken olarak seçilen değişkenlerin frekans analizi sonuçlarına göre Yaratıcı düşünme becerisi %32,8 (f=19), eleştirel düşünme becerisi %13,8 (f=8), problem çözme becerisi %8,6 (f=5), matematik dersi akademik başarı düzeyi %5,2 (f=3), fen bilimlerine yönelik tutum %3,4 (f=2), Bilgi İşlemsel Düşünme Becerisi %1,7 (f=1), Bilgisayar Programlamaya Karşı Tutum %1,7 (f=1), Bilimsel Süreç Becerileri %1,7 (f=1), Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi Akademik Başarı Düzeyi %1,7 (f=1), Davranışsal Öz-Düzenleme Becerileri %1,7 (f=1), Dil Gelişimi %1,7 (f=1), Eğitimde Güdülenme %1,7 (f=1), Estetik Duyarlılık %1,7 (f=1), Fen Bilimleri Dersi Akademik Başarı Düzeyi %1,7 (f=1), Fen Öğretimi Öz Yeterlik %1,7 (f=1), Gelişim ve Öğrenme Dersi Akademik Başarı Düzeyi %1,7

(f=1), Görsel Okuma Becerileri %1,7 (f=1), Görsel Sunu Becerileri %1,7 (f=1), Hikâye Yazmaya İlişkin Tutum %1,7 (f=1), İletişim Becerileri %1,7 (f=1), Matematiksel Akıl Yürütme Becerileri %1,7 (f=1), Sosyal Bilgiler Dersi Akademik Başarı Düzeyi %1,7 (f=1), Sosyal Bilgiler Öğrenmeye Yönelik Motivasyon %1,7 (f=1), Sözel Yetenek Düzeyleri %1,7 (f=1), Şiire Karşı Tutum %1,7 (f=1), Web Tasarımının Temelleri Dersi Akademik Başarı Düzeyi %1,7 (f=1) bulunmuştur.

Tablo 4.2.6.3 Karma yöntemle yürütülen doktora tezlerinde araştırılan bağımsız değişkenler.

Bağımsız Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
21.Yy. Becerilerine Dayalı Tasarlanan Öğretim Etkinlikleri	1	5
Argümantasyon Tabanlı Bilim Öğrenme Yaklaşımı	1	5
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Alanına Yönelik Bir Öğretim Tasarımı	1	5
Dijital Hikâye Oluşturma	1	5
Düşünme Eğitimi Dersi	1	5
GEMS Tabanlı Etkinlikler	1	5
Gerçekçi Matematik Eğitimi Yaklaşımı	1	5
Kavram Karikatürü Kullanımı	1	5
Matematik Eğitimine Yönelik Olarak Geliştirilen Farklılaştırma Yaklaşımı	1	5
Modern Çözümleme Becerileri	1	5
Programlama Öğretiminde Otantik Görev Odaklı Uygulamalar	1	5
Purdue Modeline Dayalı Geliştirilen Rehber Materyal	1	5
STEM Etkinlikleri	2	10
STEM Uygulamaları	1	5
Storyline Yaklaşımı	1	5
Ters-Yüz Edilmiş Öğrenme Uygulamaları	1	5
Üreten Çocuklar Kodlama ve Robotik Eğitim Programı	1	5
Yaratıcı Düşünme Teknikleri	1	5
Yaratıcı ve Eleştirel Günce Yazma Etkinliği	1	5
Genel Toplam	20	100

Bağımsız değişkenlerin frekans analizi sonuçları ise şu şekildedir: STEM etkinlikleri %10 (f=2), 21.Yy. Becerilerine Dayalı Tasarlanan Öğretim Etkinlikleri %5 (f=1), Argümantasyon Tabanlı Bilim Öğrenme Yaklaşımı %5 (f=1), Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Alanına Yönelik Bir Öğretim Tasarımı %5 (f=1), Dijital Hikâye Oluşturma %5 (f=1), Düşünme Eğitimi Dersi %5 (f=1), GEMS Tabanlı Etkinlikler %5 (f=1), Gerçekçi Matematik Eğitimi Yaklaşımı %5 (f=1), Kavram Karikatürü Kullanımı %5 (f=1), Matematik Eğitimine Yönelik Olarak Geliştirilen Farklılaştırma Yaklaşımı %5 (f=1), Modern Çözümleme Becerileri %5

(f=1), Programlama Öğretiminde Otantik Görev Odaklı Uygulamalar %5 (f=1), Purdue Modeline Dayalı Geliştirilen Rehber Materyal %5 (f=1), STEM Uygulamaları %5 (f=1), Storyline Yaklaşımı %5 (f=1), Ters-Yüz Edilmiş Öğrenme Uygulamaları %5 (f=1), Üreten Çocuklar Kodlama ve Robotik Eğitim Programı %5 (f=1), Yaratıcı Düşünme Teknikleri %5 (f=1), Yaratıcı ve Eleştirel Günce Yazma Etkinliği %5 (f=1).

Karma yöntemle yürütülen ve deneysel desenin kullanıldığı doktora çalışmalarının sonuçları incelendiğinde yaratıcı düşünme becerisine etki eden değişkenlerin, Modern çözümleme becerileri, Argümantasyon tabanlı bilim öğrenme yaklaşımı, Gerçekçi matematik eğitimi yaklaşımı, Düşünme eğitimi dersi, Purdue modeline dayalı geliştirilen rehber materyal, GEMS tabanlı etkinlikler, Storyline yaklaşımı, STEM uygulamaları, Yaratıcı ve eleştirel günce yazma etkinliği, Programlama öğretiminde Otantik görev odaklı uygulamalar, 21.yy becerilerine dayalı tasarlanan öğretim etkinlikleri, Ters-yüz edilmiş öğrenme uygulamaları, üreten çocuklar kodlama ve robotik eğitim program, Matematik eğitime yönelik olarak geliştirilen farklılaştırma yaklaşımı, Bilişim teknolojileri ve yazılım alanında Morrison, Ross ve Kemp Modeli kullanılarak geliştirilen öğretim tasarımı, dijital hikâye oluşturma olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra STEM etkinliklerinin her iki çalışmada yaratıcı düşünme becerisine olumlu etki ettiği bulunmuştur. Kavram karikatürü kullanımı değişkenin de ise ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerisine olumlu yönde etki ettiği bulunmuş fakat öğretmen adaylarında anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür.

Bağımsız değişken olarak kullanılan yaratıcı düşünme etkinliklerinin öğrencilerin görsel okumasına etki etmediği, görsel sunu becerilerine ise olumlu yönde etki ettiği bulunmuştur.

Tablo 4.2.6.4 Karma yöntemle yürütülen doktora tezlerinin korelasyon çalışmaları sonuçları.

Tez No	Tez Adı	1.Değişken	2.Değişken	3.Değişken	4.Değişken	Bulgu
443518	Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersindeki Özerklik Desteği Algılarının Motivasyon, Girişimcilik ve Yaratıcılık ile İlişkisi	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersindeki Özerklik Desteği Algıları	Girişimcilik		Öğrenci özerklik desteği algısı ile yaratıcı düşünme becerileri arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Girişimcilik becerisi ile yaratıcı düşünme becerisi arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
529190	Müzik Öğretmeni Adaylarının Yaratıcı Düşünme Beceri Düzeylerinin Enstrümanları ile Doğaçlama Becerilerine Yansımaları: Dokuz Eylül Üniversitesi Örneği	Yaratıcı Düşünme Becerisi	Piyanoyla Doğaçlama Becerisi	Cinsiyet	Mezun Olunan Okul Türü	Yaratıcı düşünme becerisi ile piyanoyla doğaçlama becerisi arasında ilişki olduğu görülmüş fakat bu ilişkinin anlamlı olmadığı bulunmuştur. Yaratıcı düşünme ve cinsiyet arasında negatif yönde düşük düzeyde ve anlamlı olmayan bir ilişki bulunmuştur. Yaratıcı düşünme becerisi ile mezun olunan okul türü arasında pozitif yönde, düşük düzeyde, anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 4.2.6.4 Karma yöntemle yürütülen doktora tezlerinde ilişki aranan değişkenler.

İlişki Aranan Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	1	20
Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersindeki Özerklik Desteği Algıları	1	20
Girişimcilik	1	20
Mezun Olunan Okul Türü	1	20
Piyanoyla Doğaçlama Becerisi	1	20
Genel Toplam	5	100

Karma yöntemle yapılan doktora çalışmalarında yaratıcı düşünme becerisi ile ilişkisi araştırılan değişkenlerin frekans analizi sonuçlarında, Cinsiyet %20 (f=1), Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersindeki Özerklik Desteği Algıları %20 (f=1), Girişimcilik %20 (f=1), Mezun Olunan Okul Türü %20 (f=1), Motivasyon %20 (f=1), Piyanoyla Doğaçlama Becerisi %20 (f=1) olarak bulunmuştur.

Araştırmaların sonuçlarına dayalı olarak yaratıcı düşünmesi becerisi ile pozitif yönlü ve anlamlı ilişki kuran değişkenler: Dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki özerklik desteği algıları, girişimcilik ve mezun olunan okul türüdür.

Piyanoyla doğaçlama becerisi ve cinsiyet değişkenleri ile yaratıcı düşünme becerisi arasında anlamlı bir ilişki kurulmadığı bulunmuştur.

Tablo 4.2.6.5 Karma yürütülen doktora tezlerinde fark aranan değişkenler ve sonuçları.

Tez No	Tez Adı	Anlamlı fark bulunan değişkenler	Anlamlı fark bulunmayan değişkenler	Bulgu
443518	Dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki özerklik desteği algılarının motivasyon, girişimcilik ve yaratıcılık ile ilişkisi	Cinsiyet		Kız ve erkek öğrencileri karşılaştırıldığında yaratıcı düşünme becerilerinin erkeklerde daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2.6.6 Karma yöntemle yürütülen doktora tezlerinde anlamlı fark aranan değişkenler.

Anlamlı Fark Bulunan Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	1	100
Genel Toplam	1	100

Karma yöntemle yürütülmüş tezlerde yaratıcı düşünme becerisi ile anlamlı düzeyde fark bulunan değişkenin cinsiyet %100 (f=1) olduğu bulunmuştur.

4.2.7. Eylem araştırması yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

Eylem araştırması ile yürütülen yüksek lisans tezinde yer alan bağımlı-bağımsız değişkenlerin ve sonucunun yer aldığı veriler tablo 4.2.7.1’de verilmiştir.

Tablo 4.2.7.1 Eylem araştırması yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezinde araştırılan değişkenler ve sonuçları.

Tez No	Tez adı	Bağımlı Değişkenler	Bağımsız Değişkenler	Bulgu
477068	6.sınıf öğrencilerinin bilimsel sorgulama, yaratıcılık, fen başarısı ve tutumlarına modellemeye dayalı fen öğretiminin etkisi	Bilimsel sorgulama becerisi Yaratıcı düşünme becerisi Fen dersi akademik başarı düzeyi Fen dersine yönelik tutum	Modellemeye dayalı fen öğretimi	Modellemeye dayalı fen öğretiminin öğrencilerin yaratıcı düşünme becerisine olumlu yönde bir katkısı olmadığı bulunmuştur. Modellemeye dayalı fen öğretimine yönelik yapılan görüşmelerden öğrencilerin olumlu bir tavrı olduğu bulunmuştur.

Eylem araştırması ile yürütülen yüksek lisans çalışmasında modellemeye dayalı fen öğretiminin yaratıcı düşünme ve diğer değişkenler üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Yapılan deneysel çalışma sonrasında yaratıcı düşünme becerisi üzerinde bir etkisinin olmadığı bulunmuştur.

4.2.8. Eylem araştırması yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

Eylem araştırması ile yürütülen doktora tezinde yaratıcı düşünme becerisi üzerine tespit edilen sonuçların yer aldığı veriler tablo 4.2.8.1’de verilmiştir.

Tablo 4.2.8.1 Eylem araştırması ile yürütülen doktora tezinin sonuçları.

Tez No	Tez Adı	Bulgu
515948	Sanatsal yaratım sürecinde SCAMPER tekniğinin kullanılması	SCAMPER tekniğine dayalı yürütülen resim atölye derslerinin öğrencilerin sanatsal yaratımlarına, yaratıcı düşünme becerilerine ve yaratıcı ürün çıkarma açısından pozitif açıdan fayda kattığı bulunmuştur. Öğrencilerin yaratıcılığı tanımlamak için; yeni, özgün ve farklı kelimelerini tercih ettiği görülmüştür. Öğrenciler yaratıcılık için gerekli şartları; mekan, kaynak, zaman, ilham, hazır bulunuşluk, uygun hayat tarzı ve teknolojik ekipman şeklinde aktarmışlardır. Öğrencilere göre resim derslerinde yaratıcılığı etkileyen etmenler şu şekildedir: öğretim üyesinin sağladığı koşullara ek olarak tutum ve hareketleri, mevcut eğitim öğretim faaliyetleri ve süresidir.

Eylem araştırması yöntemi ile yürütülen doktora tezinin sonucuna bakıldığında resim atölyesinde kullanılan SCAMPER yaratıcı düşünme tekniğinin öğrencilerin sanatsal yaratıcılık ve yaratıcı düşünme becerilerine olumlu açıdan katkı sağladığı bulunmuştur. Diğer yandan öğrencilerin yaratıcılık hakkında ve yaratıcılık için gerekli koşullar hakkında bilgi sahibi olduğu bulunmuştur.

4.2.9. Doküman analizi yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

Doküman analizi yöntemi ile gerçekleştirilen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar tablo 4.2.9.1’de verilmiştir.

Tablo 4.2.9.1 Doküman analizi yöntemi yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

Tez No	Tez Adı	İncelenen doküman	Bulgu
566084	Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Üst Düzey Düşünme Becerilerinin Gelişimine Uygunluğu İncelenmesi	MEB Yayınevi'ne ve özel bir yayınevine ait sosyal bilgiler yedinci sınıf ders kitapları	Her iki yayınevinde YDB'nin en fazla "akıcılık" boyutu kullanılmıştır. "Ayrıntılama" boyutuna hiç yer verilmemiştir. Kitaptaki sorular temel yaratıcı düşünme becerileri ile sınırlıdır.

Tablo 4.2.9.1 (devam) Doküman analizi yöntemi yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

621144	Yaratıcı Düşünmenin Yaratıcı Yazmaya Etkisi	2006, 2015, 2017, 2018 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programları ve Anıttepe Yayıncılığın 2019 tarihli 5. sınıf Türkçe Ders Kitabı, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları'nın 2019 tarihli 6, 7, 8. sınıf Türkçe Ders Kitapları	Türkçe ders kitaplarında zaman içinde YDB açısından okuma öğrenme alanında kazanım sayısı artmıştır. Ders kitaplarında yaratıcı yazma etkinliklerine yeteri kadar yer verilmemiştir.
705448	Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programındaki Yaşam Becerilerinin Ders Kitapları ve Öğretmen Uygulamalarındaki Yansımaları	7. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı ve öğretmen kitabı	Yaratıcı düşünme becerisini geliştirecek doğrultuda hazırlanmıştır. Mevcut fen bilimleri dersi öğretim programında yaratıcı düşünme becerisi yetersizdir.
426436	Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Türkçe Dersi Öğretim Programında Yer Alan Temel Beceriler Açısından İncelenmesi	2014-2015 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tavsiye edilen ortaokul Türkçe ders kitapları	YDB hem oran olarak hem de nitelik olarak yetersiz bulunmuştur. Sınıf düzeyleri bazında kitaplarda YDB dengesiz dağılmıştır
679608	Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Sinektik Tekniği Açısından İncelenmesi	2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren 2018-2019 eğitim öğretim yılına kadar okutulan ortaokul (5, 6, 7, 8. Sınıf) Türkçe ders kitapları	En çok kullanılan sinektik tekniği türü "Doğrudan analogi"dir. Birçok metin türünde sinektik uygulamaları sayıca az bulunmuştur. "Kişisel" ve "Dolaysız analogi" örnekleri yetersizdir.
366248	Ortaöğretim Türk Edebiyatı Ders Kitaplarının Temel Beceriler Açısından İncelenmesi	9,10,11 ve 12. sınıf Türk Edebiyatı ders kitapları	Kitaplarda toplamda 9 temel beceri kategorisi belirli oranlarda yer almaktadır. Bu oranlara göre yaratıcı düşünme becerilerinin kitaplarda yer alma düzeyinin zayıf olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2.9.1 (devam) Doküman analizi yöntemi yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

494322	Cumhuriyetten Günümüze Temel Eğitim Matematik Dersi Öğretim Programlarının Eleştirel ve Yaratıcı Düşünme Becerileri Açısından İncelenmesi	Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar olan süreçte uygulanan ve uygulanmakta olan temel eğitim matematik dersi öğretim programlarının yazılı metinleri	1924 programı da dahil olmak üzere 2017 yılına kadar hazırlanan bütün programlarda yaratıcı düşünmenin ele alındığı fakat programlarda öne çıkan kategorilerin ve programın bölümlerine göre dağılımının değiştiği görülmüştür. Programlarda günümüze kadar yaratıcı düşünme becerileri açısından bir standardın oluşmadığı bulunmuştur. Hedefler incelendiğinde bütün programlarda yaratıcı düşünme becerisini geliştirmeye yönelik yeterli ifadelerin olmadığı görülmüştür.
509387	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Sürecinde Kullandıkları Soruların Eleştirel ve Yaratıcı Düşünme Becerileri Açısından Değerlendirilmesi	Sosyal bilgiler öğretmenlerinin hazırladıkları soruları	Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin hazırladıkları soruların öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmede ve ölçmede yetersiz oldukları bulunmuştur. Öğretmenlerin sınavlarda en çok açık uçlu soru türünde yaratıcı düşünme becerilerini içeren soruları hazırladıkları tespit edilmiştir. Sınavlarda yaratıcı düşünme becerisine yönelik soruları ağırlıklı tarih konularında ve en fazla 8. sınıf düzeyinde hazırladıkları tespit edilmiştir.
585274	Öğrenilebilir yaratıcı düşünce kavramına yönelik bir araştırma	Yaratıcı düşünme becerisi literatürü	Yaratıcılık tanım, süreç ve kuramlarından yola çıkılarak temalar bulunmuştur. Bu temalar: yeni fikir ve düşünce üretmek, farklı pencerelerden bakabilmek, problemlere faydalı çözüm üretmek, süreç geliştirmek, sahip olunan bilgileri kullanarak yaratıcı fikirler üretmek, ürün geliştirmek. Bu temalardan yola çıkılarak yeni tanım elde edilmiştir.

Doküman analizi ile gerçekleştirilen yüksek lisans tezlerinin sonuçları incelendiğinde sekiz çalışmadan altısının okul ders kitaplarını incelediği görülmüştür. Bu çalışmalardan iki tanesi yedinci sınıf ders kitaplarını, üç tanesi ortaokul ders kitaplarını, bir tanesi ise lise ders kitaplarını incelemiştir. İncelenen kitapların hangi derslere ait olduğuna bakıldığında ise üç çalışmanın Türkçe dersine ait kitapları, bir çalışmanın Sosyal Bilimler ders kitaplarını, bir çalışmanın Fen Bilgisi ders kitaplarını, bir çalışmanın ise Türk dili ve Edebiyatı ders kitaplarını incelediği görülmüştür. Kitapları inceleyen çalışmaların sonuçlarına bakıldığında dört çalışmada ders kitaplarının yaratıcı düşünme becerisi açısından sınırlı, yetersiz veya kalite açısından yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Bir çalışmada yaratıcı düşünme tekniği olan sinektik tekniği açısından yetersiz olduğunu bulmuştur. Bir çalışma ise bu bulguların aksine yaratıcı düşünme becerisi açısından zamanla Türkçe kitaplarında yer alan kazanımların arttığını ifade etmiştir. 1924 yılından 2017 yılına kadar ki olan Matematik dersi öğretim programlarını inceleyen çalışmada ise yaratıcı düşünme becerisi bazında bir standardın yer almadığını ve hedeflerde YDB'nin gelişimini sağlayacak yeteri düzeyde açıklamanın yer almadığını ifade etmiştir. Diğer bir çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin hazırladık sınav soruları YDB açısından incelenmiştir. İnceleme sonucuna göre hazırlanan sınavların öğrencilerin YDB'sini geliştirme ve ölçme noktasında yetersiz olduğu bulunmuştur. Son çalışmada ise yaratıcı düşünme literatüründen yola çıkılarak literatürdeki ortak temalar çıkarılmış ve yeni bir YDB tanımı yapılmıştır.

4.2.10. Doküman analizi yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

Doküman analizi ile yürütülen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar tablo 4.2.10.1'de yer almaktadır.

Tablo 4.2.10.1 Doküman analizi yöntemi ile yürütülen doktora tezinin sonuçları.

Tez No	Tez Adı	İncelenen Doküman	Bulgu
356347	Ortaokul (5. 6. 7. ve 8. sınıf) Türkçe ders kitaplarının beceriler açısından incelenmesi	5, 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe ders kitapları temel beceriler açısından	• Tüm kademelerde YDB oranı %27,5 oranında yer almaktadır. • 11 temel beceri arasında YDB oran olarak 3.sırada yer almaktadır. • 13 Farklı YDB yönteminden 6 tanesi hiç kullanılmamıştır.

Doküman analizi ile gerçekleştirilen doktora tezlerine bakıldığında tek çalışmanın olduğu görülmüştür. Bu çalışmada ortaokul Türkçe ders kitapları temel beceriler açısından

incelenmiştir. Temel beceriler içerisinde yer verilen yaratıcı düşünme becerisi üzerine ulaşılan sonuçlara bakıldığında tüm kademelerdeki kitaplarda yaratıcı düşünme becerisinin oranının %27,5 olduğu, on bir temel beceri içerisinde YDB'nin nicelik olarak üçüncü sırada yer aldığı ve on üç farklı YDB geliştirme yönteminden altı tanesinin hiç kullanılmadığı bulunmuştur.

4.2.11. Durum araştırması yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

Durum araştırması ile gerçekleştirilen araştırmalarda yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen bulgular tablo 4.2.11.1'de verilmiştir.

Tablo 4.2.11.1 Durum çalışması yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

Tez No	Tez Adı	Bulgular
699998	Okul öncesi öğretmenleri ve öğretmen adaylarının okul öncesi dönemde yaratıcılığın önemine ve geliştirilmesine yönelik görüşlerinin incelenmesi	Çocuğun yaratıcı düşünebilmesinin önemine dair görüşler: ▪Duygu ve düşüncelerini ifade etmeyi kolaylaştırır. ▪Problem çözebilme becerilerini geliştirir. ▪Neden sonuç bağlantısı kurabilmesini ve iletişim becerisini edinmesini sağlar. ▪Çocuğun farklı pencerelerden bakabilmesini sağlar. Çocukların yaratıcı düşüncelerini geliştirmek için neler yapılmasına yönelik görüşler: ▪Soru sorabildiği ve kendini ifade edebildiği özgür ortam olmalı. ▪Yaratıcı ortamlar oluşturulması ve yapılandırılmamış etkinlikler olmalıdır. ▪Çocukların merak duygusunu teşvik edecek farklı ortamlar görmelidir. ▪Etkinlikler ve oyunlar tasarlatmak, ▪Farklı araç-gereç sunulması ve var olmayan bir şeyler üretmeleri istenmelidir. ▪Kendilerini ve çevrelerini keşfetmelerine fırsat tanınmalıdır. Yaratıcı düşüncenin geliştirilmesi için sınıf içinde ve sınıf dışında yapılan etkinlikler arasından en çok; ▪Sınıf dışı etkinliklerin olması ▪Gezi ve sanatsal etkinlikleri düzenleme. ▪Drama çalışmalarının yapılmalıdır. ▪Matematik ve fen etkinlikleri yapılmalıdır. ▪Çocukların aileleri ile yapacakları etkinlikler önemsenmelidir. ▪Farklı araç-gereçlerle var olmayan şeyler üretmeleri sağlanmalıdır. ▪Drama ve oyun temelli etkinliklerle kendilerini ifade etmelidir. 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nın çoğunlukla çocukların yaratıcılıklarını geliştirilmesinde olumlu katkı sunduğu aktarılmıştır.

Tablo 4.2.11.1 (devam) Durum çalışması yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

681922	Yedinci sınıf fen bilimleri ders kitaplarındaki soruların üst düzey düşünme becerileri açısından incelenmesi	▪Ders kitaplarında en az yaratıcı düşünme becerisine yönelik bulunan soruların olduğu tespit edilmiştir. ▪Ders kitaplarındaki soruların YDB açısından iyileştirilmesi gerektiği ve tüm becerilerin ders kitaplarında eşit bir oranda yayılması gerektiği sonucu bulunmuştur.
526778	Üstün yetenekli ortaokul öğrencilerinin proje tabanlı temel robotik eğitim süreçlerindeki yaratıcı, yansıtıcı düşünme ve problem çözme becerilerine ilişkin davranışlarının ve görüşlerinin incelenmesi	Proje tabanlı temel robotik eğitiminin: ▪Üstün yetenekli öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerine katkı sağladığı, ▪Öğrencilerin eğitim üzerinden sekiz aylık bir süre geçmesine rağmen robotik tabanlı ürün geliştirme süreçlerini sürdürdükleri ve olumlu tutum geliştirdikleri bulunmuştur.
551842	Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin yaratıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşleri	▪Öğretmenlerin ağırlıklı olarak yaratıcı bir öğrenciyi, "farklı fikirler üretebilen" şeklinde tanımlamıştır. ▪Yaratıcı düşünme becerisi yüksek olan öğrencilerde özgünlük davranışının ilk sırada geldiği sonucu bulunmuştur. ▪Yaratıcı düşünmenin gelişmesinde ve ölçülmesinde proje ve performans ödevlerinin önemli bir konumda olduğu bulunmuştur. ▪YDB temelli uygulamalar yapabilmek için ders saatlerini ve okul ortamını elverişsiz gördükleri bulunmuştur. ▪Ders kitaplarını ve bu kitaplarda yer alan metinleri verimsiz buldukları tespit edilmiştir.
584468	Okul öncesi eğitiminde STEM yaklaşımının yaratıcılığa etkisi	▪Okul öncesi 5-6 yaş grubu çocukların yaratıcılık düzeylerini artırmada STEM etkinliklerinin anlamlı derecede etki ettiği bulunmuştur.

Tablo 4.2.11.1 (devam) Durum çalışması yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

591040	Kişilik, süreç ve çevre boyutları açısından yaratıcı öğretim uygulamalarının sınıfa yansımaları: Öğretmen- öğrenci görüşleri	▪Öğretmenlere göre öğrencinin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirebilmesi için öğrenciye rehberlik etmeli, yol göstermeli, farklılığa ve fikirlere açık olmalı şeklinde belirtmişlerdir. ▪YDB gelişmesi için sınıfların araç-gereç açısından donanımlı olmasını ve matematik sınıfının olması gerektiğini belirtmişlerdir. ▪Öğretmenler etkinliklerin günlük hayata adapte edilebilen ve görsel unsurların yer aldığı, öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmesine imkan sağlayacak biçimde düzenlenmesi gerektiğini düşünmektedirler. ▪Öğretmenlerin etkinlikler uygulanırken karşılaştıkları en önemli problemin konuları yetiştirme stresi ve zamanın yetersiz olması şeklinde vurgulamıştır. ▪Yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirmede öğretmenler kendilerini yetersiz görmektedirler. ▪Öğrencilerin çoğu yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmede öğretmenlerini yeterli gördüğü bulunmuştur.
667154	Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcılık bağlamında sanat etkinliklerini uygulama deneyimleri	▪Alt-orta sosyoekonomik sınıfı temsil eden öğretmenlerin çoğunlukla kopya ve şablon çalışmalara ağırlık verdikleri diğer öğretmenin yaratıcılığı öne çıkaran etkinlikler uyguladığı görülmüştür. ▪Alt-orta sosyoekonomik sınıfı temsil eden öğretmenlerin sanat etkinlikleri uygulamalarını uygularken çocukların ürünlerine müdahalede bulundukları, yaratıcı düşünme becerisini artıracak yöntem ve tekniklere çok az yer verdikleri bulunmuştur. ▪Üst sosyoekonomik sınıfı temsil eden öğretmenin sanat etkinliklerinde çocukların özgün olabilmelerine imkan sağlayacak bir sınıf ortamı oluşturduğu görülmüştür.

Tablo 4.2.11.1 (devam) Durum çalışması yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

673401	İlkokul Türkçe çalışma kitaplarında yer alan etkinliklerin yaratıcı düşünme becerileri açısından incelenmesi	▪YDB odaklı etkinliklerin en az birinci sınıf, en fazla üçüncü sınıf Türkçe çalışma kitabında yer aldığı bulunmuştur. ▪Genel itibarı ile birinci, ikinci ve dördüncü sınıf Türkçe çalışma kitaplarında yaratıcı etkinliklere oldukça düşük oranda yer verildiği ve yetersiz olduğu bulunmuştur. ▪ Yaratıcı etkinliklerin ağırlıklı olarak detaylandırma ve orijinallik boyutlarını içerdiği görülmüş, esneklik boyutunu içeren etkinliklerin daha az yer verildiği bulunmuştur. ▪Etkinliklere temalar bazında incelendiğinde üçüncü sınıf çalışma kitabı haricinde sistemli bir yapılanmanın olmadığı, çalışma türlerine açısından dağılıma bakıldığında ise en az tema değerlendirme çalışmalarında yer aldığı görülmüştür. ▪Birden çok beceri gerektiren ve farklı örnek içeren etkinliklere ise en fazla üçüncü sınıf Türkçe çalışma kitabında yer aldığı bulunmuştur.
--------	--	---

Tablo 4.2.11.1 (devam) Durum çalışması yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

711239	Açık ve uzaktan öğrenmede etkileşimli senaryo tasarımı	Açık ve uzaktan öğrenme ortamlarında yaratıcı düşünmeyi geliştirmek için etkileşimli öğrenme senaryo tasarımına yönelik bir kontrol listesi oluşturulmuştur. Bu liste: 1. Üretkenliği doğal merakla beslemek ▪Mevcut bilgiyle yeni bilgiyi birleştirmek ▪Başarı yollarını kavramak ▪Düşünsel sürece fayda sağlamak ▪Deneyimleri kullanarak düşünme yolu oluşturmak 2.Öz farkındalık oluşturmak ▪Kişisel farklılıkların aslında bir zenginlik olduğu bilincini oluşturmak ▪Zihinsel süreçlere dair farkındalık sağlamak ▪Esnekliklerle sınırlılıklarını fark etmesini sağlamak ▪Edinilen bilgiyi zihinsel süreçler yoluyla farklı olaylara uyarlatmak 3.Kendini keşfetmesini sağlamak ▪Neyi, ne şekilde öğreneceğini keşfettirmek ▪Öğrenme yolu bilgisini farklı olaylara entegre edebilmesini sağlamak ▪Eksikliklerini bulmasını ve geliştirmesini sağlamak ▪Kendini değerlendirerek hedef oluşturmasını sağlamak 4.Düşünsel dönüşüme yol açmak ▪Başarma ve yapabilme duygusunu tatmalarını sağlamak ▪Yaklaşım ya da taktik oluşturabilmesini sağlamak ▪Bilginin doğruluğunu ve güncelliğini sezgisel bir şekilde değerlendirebilmek ▪Kendini gerçekleştirmesini sağlamak
--------	--	---

Tablo 4.2.11.1 (devam) Durum çalışması yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin sonuçları.

654645	Türkçe 6-7-8 ders kitaplarında yer alan dinleme/izleme etkinliklerinin düşünce becerisine katkısı	Dinleme ve düşünme yöntemlerinden yaratıcılık; ▪Altıncı sınıflarda Öğün yayınevi bir deneme türünde; sekizinci sınıflarda MEB yayınevi bir söyleşi türü ve Evren yayınevi bir şiir türünde kullanılmıştır. ▪Elli beş dinleme ve düşünme metninde toplam dokuz farklı dinleme ve düşünme / izleme yöntem ve tekniği ile on üç farklı parça türü kullanılmıştır. ▪Bütün sınıf ve kademelerdeki metinlere bakıldığında yaratıcı dinleme ve düşünmenin üç farklı parçada yer verildiği görülmüştür.
546247	Türkiye'deki işletme lisans programlarında yaratıcı düşünme ve inovasyon eğitiminin incelenmesi	▪Akademisyenler yaratıcı düşünme ve inovasyon eğitiminin gerekli olduğunu ve mevcut programlarda yetersiz olduğunu belirtmiştir. ▪İnovasyon ve yaratıcılık kavramları beş temada tanımlanmıştır. ▪Akademisyenler YDB için bir eğitim programının olması gerektiğini vurgulamıştır. ▪Türkiye'de yükseköğretimde, işletme lisans öğretim programlarında eğitim kalitesinin iyileştirilmesi için akademisyen eğitiminin önemli olduğunu aktarmışlardır. ▪Türkiye'de üniversitelerin stratejik planlama belgeleri sunuş metinlerinde yaratıcılık %15, Misyonda yaratıcılık %16, Vizyonda yaratıcılık %7, Kurumsal Değerlerde yaratıcılık %29 oranında kullanılmıştır. ▪Türkiye'de üniversitelerin stratejik planlama belgeleri amaçlarda yaratıcılık %9, Hedeflerde yaratıcılık %9, Faaliyet/Stratejide yaratıcılık %7, Göstergelerde yaratıcılık %1, oranında kullanılmıştır.

4.2.12. Durum araştırması yöntemi ile yürütülen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

Durum araştırması yöntemi ile gerçekleştirilen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar tablo 4.2.12.1’de verilmiştir.

Tablo 4.2.12.1 Durum çalışması ile yürütülen doktora tezlerinin sonuçları.

Tez No	Tez Adı	Bulgular
681063	Dört katlı düşünme modelinin etkinlik temelli değerlendirilmesi	Yaratıcı düşünme etkinliklerinde öğrencilerin bağlantılı olarak verilen fikirlere yönelik ilişki kurabilme performansları daha yüksektir fakat yeniliğe ilişkin becerilerinde performansları orta düzeydedir. Dört Katlı Düşünme Modeli temelinde yapılan uygulama sonucunda, öğrenciler etkinlikler hakkında olumlu görüşlere sahip olduğu görülmüştür.
705233	Sanat ve Bilimle Keşif Programı'nın çocukların yaratıcı düşünme ve bilimsel süreç becerilerine yansımaları	SBKP'nin çocukların yaratıcı düşünme becerilerine olumlu sonuçları olduğu bulunmuştur. Özellikle yaratıcı düşünmenin orijinallik ve detaylandırma boyutunu desteklediği bulunmuştur.

4.2.13. Diğer yöntemler ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

4.2.13.1. Vaka çalışması yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

Yaratıcı düşünme becerisi üzerine vaka çalışması ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde tespit edilen bulgular tablo 4.2.13.1’de verilmiştir.

Tablo 4.2.13.1 Vaka çalışması yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezinin sonuçları.

Tez No	Tez adı	Bulgular
491444	Okul öncesi dönemde eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini etkileyen temel faktörler	Öğretmenlere göre yaratıcı düşünme becerisini geliştirecek olan etkinliklerin, yapılandırılmamış ve öğretmen merkezli olması gerekmektedir. Öğrencilerin çoğunlukla farklı çözüm yolları ve kaliteli fikirler üretmekte, farklı ve sıra dışı ürünler ortaya koymakta, kavram ve düşünceler üzerine düşünebilmekte zorlanmaktadır. Ailelerin soru sorma davranışları ile öğrencilerin yaratıcı düşünmeye yönelik davranış düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. Öğretmenler ve veliler, yaratıcı düşünme becerisini önemli görmektedir fakat yeterli bilgiye sahip değildirler. Velilerin yaş ve gelir düzeyi, çocuklarıyla yaptıkları okul dışı etkinlikler ile öğrencilerin düşünme becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Vaka çalışması ile yürütülen yüksek lisans tezinde okul öncesi dönemde eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini etkileyen faktörler incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre YDB gelişimi için etkinliklerin yapılandırılmamış ve öğretmen merkezli olması gerekmektedir. Soru sorma ile YDB arasında pozitif bir korelasyon olduğu bulunmuştur. Bunun yanı sıra öğrencilerin yaratıcı düşünme becerisi gerektiren davranışları sergilemekte zorluk çektikleri bulunmuştur. Son olarak velilerin yaş, gelir düzeyi ve okul dışı etkinliklerin öğrencilerin yaratıcı düşünme becerileri ile anlamlı bir ilişki kurmadığı bulunmuştur.

4.2.13.2. Olgu bilim yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

Olgu bilim yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezlerinin yaratıcı düşünme üzerine tespit etmiş olduğu sonuçlar tablo 4.2.13.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2.13.2 Olgu bilim yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezinin sonuçları.

Tez No	Tez adı	Bulgular
636801	Farklı öğretim kademelerinde görev yapan eğitimcilerin öğrencilerde yaratıcılığı etkileyen faktörlere ilişkin görüşleri	Eğitimcilerin yaratıcılık kavramına ilişkin tanımlamalarının farklılık göstermektedir. Öğrenci yaratıcılığının öğrenme, ders ilgisi ve okula karşı memnuniyet üzerinde olumlu etkisi vardır. Öğrencilerin yaratıcı olmasını sağlayan etkenlerde öğrenci ilgisi/hazır bulunuşluğu ile okulun fiziki donanımı öne çıkarken; eğitim sistemi/öğretim programı ve aile, yaratıcılığı etkileyen faktörler olarak bulunmuştur. Olumlu öğretmen özelliklerinin öğrencilerin yaratıcı düşünme becerisini olumlu açıdan etkilemektedir. Eğitimcilerin öğrenci yaratıcılığını geliştirebilmeleri için en çok farklı fikirlere açık olma ve değişime/gelişime/yeniliğe açık olma niteliklerine sahip olmaları gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Yaratıcılığın geliştirilmesi için oluşturulacak etkileşim ortamında eğitimcilere düşen ilk görev eğitim ortamını düzenleme ve zenginleştirmedir.

Olgu bilim yöntemi ile yürütülen yüksek lisans tezinde öğrencilerde yaratıcılığı etkileyen faktörleri, farklı öğretim kademelerinde görev alan eğitimcilerin görüşlerini alarak tespit etmeye çalışmıştır. Elde edilen sonuçlara göre eğitimcilerin ortak bir yaratıcılık tanımlamasında bulunamadığı görülmüştür. Yaratıcılığın öğrenme üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu ve yaratıcılığı sağlayan faktörlerin ilgi/hazır bulunuşluk, öğretmen özellikleri ile okulun fiziki özellikleri olduğu görülmüştür. Yaratıcılığı engelleyen faktörlerin ise aile ve eğitim sistemi olduğu tespit edilmiştir. Yaratıcılığı geliştirmede ise eğitimcilere düşen görev ise farklı fikirlere, yeniliklere ve değişime açık olmak olduğu bulunmuştur.

4.2.13.3. Gelişimsel yöntem ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

Gelişimsel yöntem ile yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar tablo 4.2.13.3'te verilmiştir.

Tablo 4.2.13.3 Gelişimsel yöntem ile yürütülen yüksek lisans tezinin sonucu.

Tez No	Tez adı	Bulgu
673595	Fen bilgisi öğretmen adaylarının yaşam becerileri eğitimi süresince yaratıcı düşünme becerisini mesleki açıdan kullanma durumlarının incelenmesi	Yaşam becerileri eğitimi kılavuzundan yola çıkılarak, öğretmen adaylarına verilen eğitim ve görevlerin öğretmen adaylarının mesleki açıdan yaratıcı düşünme becerilerini artırdığı bulunmuştur.

Gelişimsel yöntem ile gerçekleştirilen yüksek lisans tezinde yaşam becerileri eğitimi alan fen bilgisi öğretmen adaylarının bu süreçte yaratıcı düşünme becerisini kullanma durumlarını incelemek ve eğitimin adaylar üzerinde yaratıcı düşünme becerilerini geliştirip geliştirmediğini incelemektir. Tespit edilen sonuca göre yaşam becerileri eğitimi fen bilgisi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme becerisini geliştirdiği bulunmuştur.

4.2.14. Diğer yöntemler ile yürütülen doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

Yapılan incelemede doktora tezlerinde yukarıda analizi yapılan yöntemler dışında farklı bir yöntemle yürütülen tezin olmadığı bulunmuştur.

5. TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı Türkiye’de 2012-2021 yılları arasında, eğitim ve öğretim alanında yaratıcı düşünme becerisi üzerine yapılan lisansüstü tezleri inceleyerek genel kapsamlarının belirlenmesidir. Bu kapsamda ilgili literatür eşliğinde araştırmanın bulguları değerlendirilmiştir. Tartışma kısmı araştırma soruları başlıkları altında incelenmiştir.

1. Yaratıcı düşünme üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların kapsamı nedir?

Çalışmalar düzeylerine göre incelenildiğinde yüksek lisans çalışmalarının sayısı doktora düzeyindeki çalışmalardan iki katından daha fazla olduğu görülmüştür. Bu durum üniversitelerde yüksek lisans programlarının sayı bakımından doktora programlarından daha fazla olması ve kontenjan olarak yüksek lisans programlarının doktora programlarına göre daha fazla öğrenci kabul etmesi ile açıklanabilir (YÖK, 2023). Doktora programları eğitim süresi ve eğitim içeriği olarak yüksek lisans programlarına göre üst düzey seviyededir. Yüksek lisans eğitiminin hedefi bir sonraki eğitim kademesi olan doktora programına hazırlamak, yeterli akademik bilgiyi sağlamak ve nitelikli insan gücü ile araştırmacı yetiştirmek iken doktora programlarının hedefi araştırmalar planlayarak bu araştırmaları yürüterek ve sonuçlandırarak ülke için gerekli finansal ve teknolojik iyileşmeyi sağlamak, bilgi ve teknoloji üretmeyi sağlayacak bilim insanı, öğretim üyesi ve araştırmacı yetiştirmektir (Varış’tan Aktaran Sevinç, 2001). Civelek (2019)’un farklı bir konu üzerine yürütmüş olduğu sistematik derleme çalışmasında da incelenen tezlerin yarısından fazlasının yüksek lisans tezi olduğunu sonucuna varmıştır. Bu sonuç araştırmanın bu bulgusu ile bu açıdan benzerlik göstermektedir.

İncelenen tezlerin yıllara göre dağılımına bakıldığında sonuç olarak en az tez çalışmasının 2015 yılında yapıldığı, en fazla çalışmanın ise 2019 yılında yapıldığı görülmüştür. Genel olarak yıllara göre dağılımına bakıldığında 2016 yılında sonra yaratıcı düşünme üzerine yapılan tezlerin sayısının arttığı gözlemlenmiştir. Bunun sebebi MEB’in 2015-2019 stratejik planı içerisine yaratıcı düşünmenin de hedef olarak girmesi olarak yorumlanabilir. 2019’da 59 olan tez sayısının 2020 ve 2021’de 20’lere düşmesinin sebebi bu yıllarda gerçekleşen ve tüm dünyayı etkileyen koronavirüs pandemisinin etkisi olduğu söylenebilir.

2023 yılı itibari ile Türkiye’de 129 devlet üniversitesi, 75 vakıf (özel) üniversitesi olmak üzere toplamda 204 tane üniversite bulunmaktadır (YÖK, 2023). Yaratıcı düşünme üzerine çalışmaların yürütüldüğü üniversite sayısını bakıldığında toplam 65 üniversitenin yer aldığı görülmektedir. Türkiye’deki toplam üniversite sayısı ile kıyaslandığında bu sayı oldukça

düşüktür. Avrupa Birliği'nin 12 Mayıs 2009 eğitim ve öğretimde iş birliği için oluşturduğu stratejik çerçeveye göre inovasyon ve yaratıcılık Avrupa Birliği'nin kalkınmasında ve rekabet edebilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bunun için de kilit noktalardan biri eğitim-araştırma-inovasyon üçgenine işlevsellik kazandırmak ve korumaktır (EU, 2009). Bu bağlamda ulusal olarak kalkınmanın ve rekabetin güçlenebilmesi için ülkemizde de bu üçgene işlevsellik kazandırılması önem arz etmektedir.

Bilim dallarına göre yapılan analizde en çok araştırmanın yürütüldüğü bilim dalının “Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı” olduğu görülmüştür. “Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı”, “Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı”, “Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı” ve “Okul Öncesi Eğitim Bilim Dalı” en sık çalışmaların yürütüldüğü diğer bilim dallarıdır. Diğer bilim dalları incelendiğinde sadece eğitim bilimleri bilim dallarında değil Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Girişimcilik ve inovasyon, Mimarlık, İç Mimarlık gibi bilim dallarından da çalışmalar yürütüldüğü görülmüştür. Farklı bilim dallarının yeterli sayıda olmasa da bu alana katkı sağlamaları bütüncül bir yaklaşım sağladığı için olumlu bir durum olarak görülmektedir.

Yürütülen çalışmalarda kullanılan yöntemler incelendiğinde deneysel ve karma yöntemle yürütülen çalışmaların en çok kullanılan yöntemler olduğu bulunmuştur. Yarı deneysel deseni deneysel desenin içine dahil ettiğimizde ise büyük bir farkla en çok kullanılan yöntemin deneysel yöntem olduğu açıktır. Karma ve deneysel yöntemlerin yanı sıra sıklıkla kullanılan diğer yöntemler ise Tarama, İlişkisel Tarama ve Durum Çalışması yöntemleridir. Eğitim ortamlarında bireylerin gelişimini en iyi seviyeye çıkarmak amaçlandığından hem öğretmen hem de öğrenci için önemli olan eylem araştırmalarının (Ocak ve Akkaş Baysal, 2020; Karatay ve Taş, 2021) tüm çalışmalar içerisinde yalnızca dört tane olması da dikkat çeken önemli bir bulgudur. Şahin, Calp, Bulut ve Kuşdemir (2013) sınıf öğretmenliği bilim dalında yapılmış olan lisansüstü tezleri incelediği çalışmasında da benzer bir sonuca ulaşarak en çok çalışılan yöntemin nicel yöntem olduğunu, nitel ve karma yöntemlerin neredeyse benzer oranlarda tercih edildiğini bulmuşlardır.

Deneysel araştırmalarla nedensel tanımlamalara ulaşmak daha kolaydır. Aynı zamanda araştırmacının bağımsız değişkenleri kontrol edebilmesi ve dışsal değişkenler üzerinde maksimum kontrol sağlayabilmesi açısından da avantajlı bir yöntemdir fakat kontrol edilemeyen birçok dışsal etken olması, deneysel çalışmanın genellenebilir olup olmadığının bilinmeden genelleme yapılması gibi dezavantajları bulunmaktadır (Boyacı ve Bozkuş, 2015). Karma yöntem ise bir araştırma sorusunu cevaplandırırken nitel veya nicel yöntemlerin tek

başlarına ortaya koyduğu kanıttan daha fazla kanıt ortaya koyar. Bu yöntemde nicel ve nitel yöntemler birlikte kullanıldığından birbirlerinin zayıflıklarını kapatırlar (Dede ve Demir, 2018).

Lisansüstü çalışmalarda kullanılan ölçekler incelendiğinde beklenildiği gibi yaratıcı düşünmeyi ve yaratıcılığı ölçen ölçeklerin en sık kullanılan ölçekler olduğu görülmüştür. Yaratıcı düşünmeyi ölçmek için en çok kullanılan ölçekler Aslan (1999, 2001) tarafından uyarlanan “Torrance Yaratıcı Düşünme Testi”, Aksoy (2004) tarafından uyarlanan “How Creative Are You?” (Ne Kadar Yaratıcısınız?) ölçeği ve Özgenel ve Çetin (2016, 2017, 2018)’in geliştirdiği “Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği” olduğu bulunmuştur. Yaratıcı düşünme becerisini ölçen ölçeklerle birlikte sıklıkla eleştirel düşünme becerisini ölçen ve problem çözme becerilerini ölçen ölçekler kullanılmıştır. Kim (2006) Torrance Yaratıcı Düşünme Testi’nin güvenilirliği üzerine yürüttüğü derleme çalışmasında testin uygun kullanıldığında yaratıcılığı keşfetmek için iyi ve uygun bir araç olduğu sonucuna varmıştır. Lisansüstü tezlerde en sık kullanılan ölçek olmasından dolayı bu bulgu önem arz etmektedir.

Çalışmaların örneklem türleri üzerinden yürütülen incelemede en fazla çalışmanın ortaokul öğrencileri (üstün yetenekliler dahil) olduğu bulunmuştur. Onu takip eden örneklem grubu ise üniversite öğrencileri olmuştur. İlkokul ve okul öncesi dönemdeki gruplarla yeterince çalışmanın olmadığı görülmüştür. Yaşar ve Aral (2010) okul öncesi eğitimi almış olan ve almayan çocukların yaratıcı düşünme becerilerini karşılaştırdıkları çalışmada okul öncesi eğitim alan çocukların almayanlara göre yaratıcı düşünme becerilerinin anlamlı derece yüksek olduğunu bulmuştur. Üniversite öğrencileri ile yürütülen çalışmaların ilkökul ve okul öncesi dönemi gruplarından fazla olmasının sebebi araştırmacıların veri toplarken üniversite öğrencilerine daha kolay ulaşım sağlaması, veri toplama izni alınırken resmi kurumların ve ebeveynlerin sürece dahil olması olabilir. Okul öncesi dönem çocukların yaratıcılıklarının gelişimi açısından önemli bir gelişim evresidir. Bu dönemde çocuklara yaratıcılıklarını geliştirebilecek olanakların sağlanması gerektiği araştırmacılar tarafından da savunulmaktadır (Çetin, 2018).

Örneklem büyüklüğü çalışma evreninin temsil edilebilme potansiyelini arttıran özelliklerden biridir (Böke, 2017). İncelenen çalışmaların örneklem büyüklüklerine bakıldığında çoğunlukla 0-30, 31-50, 51-100 aralıkları arasında katılımcı ile çalışıldığı bulunmuştur. 100 üzeri katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmaların sayısının az olduğu görülmüştür. Bu durumun başlıca sebebi deneysel yöntemle yürütülen çalışmalarda kullanılan

örneklem büyüklüklerinin genellikle 0-30 ve 31-50 aralığında olması ve buna bağlı olarak deneysel yöntemle yürütülen çalışmaların sayısının fazla olmasıdır.

2) Yaratıcı düşünme üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinde yaratıcı düşünme üzerine tespit edilen sonuçlar nelerdir?

Deneysel yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerine bakıldığında zaman yaratıcı düşünme becerisi ile en çok bilimsel süreç becerileri değişkenin incelendiği görülmüştür. Bunun yanı sıra yaratıcı düşünme becerisinin yanında bağımlı değişken olarak kullanılan değişkenleri ortak bir çatı altında incelenildiğinde tutum, farklı branşlara ait akademik başarı düzeyleri, farklı düşünme becerisi düzeyleri gibi değişkenlerin sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. Kullanılan bağımsız değişkenlere bakıldığında sadece proje tabanlı öğrenme, robotik kodlama, yaratıcı düşünme etkinlikleri, yaratıcı zıt düşünme tekniği değişkenlerinin ikişer kez çalışıldığı görülmüştür. Bunun dışında kalan değişkenlere ortak bir tema altında baktığımızda çoğunlukla mevcut öğretim programında yer alan konuların farklı yöntem, teknik, etkinlik ve yaklaşımlarla tekrar hazırlanarak yaratıcı düşünme becerisi üzerindeki etkilerine bakılmıştır. Bu programların etkililiklerine bakıldığında bilişsel araç kullanımı ve argümantasyona dayalı fen laboratuvarı uygulamaları değişkenleri dışında tamamının etkili olduğu görülmüştür. Tezlerde kullanılan eğitim programlarının çıktılarına bakıldığında mevcut eğitim programlarına kıyasla yaratıcı düşünme becerisini geliştirmede oldukça etkili oldukları görülmüştür. Bu noktada bu farkın oluşmasına yol açan sebepleri tartışmak önemlidir. Özyılmaz (2013)'e göre Türk eğitim sisteminin temel sorunlarından birkaçı arasında eğitim sisteminde program geliştirme çalışmalarının yer almaması, öğretmen sorunu ve öğretmen yetiştirilmesi, eğitim bilimcilerin aktif olarak süreçte yer almaması olarak belirtmiştir. Kartal (2016) yabancı uzmanların Türk eğitim sistemi hakkında yazdığı raporları inceleyerek yürüttüğü çalışmada eğitim sisteminin en büyük sorunlarından birinin ezberci eğitim sorunu olduğu ve bunun hala devam ediyor olması olarak bulmuştur. Bu durum yaratıcı düşünmenin geliştirilmesinde en büyük engeldir. Öğrenci verilen soruları yanıtlamaktansa kendi sorularını sorabilmeli ve yanıtlayabilmeli (Karakuş,2001). Milli Eğitim Bakanlığı her ne kadar ders programlarında yaratıcılığın geliştirilmesi gerektiğine yönelik ifadeler koysa da öğretmen merkezli eğitim anlayışı ve konu merkezli yaklaşımın getirdiği ezberci yöntem yüzünden öğrencilerin yaratıcılıkları engellenmektedir (Doğan, 2020).

Öğrencilerde yaratıcılığı geliştirmek için müfredatın yapılandırılırken bazı özelliklere dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu özellikler:

1. Çocuklarda merak duygusunu geliştirmek yaratıcılığın temel yapıtaşlarından. Öğrencilere çeşitli konuları keşfetmelerini sağlamak ve soru sormaya teşvik etmek kendi kendilerine öğrenmeleri için önemli bir süreçtir (Piaget, 2013).
2. Öğrencilere gerçek dünya problemleri sunularak yenilikçi çözümler getirilmesi sağlanmalı. Bu yaklaşım genellikle proje tabanlı öğrenme yaklaşımının bir hedefidir (Başbay, 2020; Kokotsaki, Menzies ve Wiggins, 2016).
3. Öğrencilere etkileşimli etkinliklerle farklı öğrenme deneyimleri yaşatmak yaratıcılığı geliştirecek yollardan biridir (Gardner, 2011; Sternberg, 2010; Starko, 2010).
4. Öğrencilerin risk almasını teşvik etmek, sıra dışı fikirler keşfetmesini sağlamak ve başarısızlığın olumsuz bir şey olmadığını kabul etmelerini sağlayan güvenli bir sınıf ortamı kurun (Dweck, 2006; Dere ve Ömeroğlu, 2018; Starko, 2010).
5. Öğrencilere öğrenmelerini sağlarken özerklik tanıyın. Özerklik sahibi olmak öğrencilerin içsel motivasyonlarını ve yaratıcı düşüncelerini geliştirmelerine yardımcı olacaktır (Deci ve Ryan 2000; Doğan, 2020).
6. Farklı bakış açılarının ve çözüm yollarının değerli gören ve saygı gösteren bir sınıf kültürü oluşturulmalı (Robinson, 2011).
7. İşbirliğine dayalı projeler, farklı bakış açılarını sentezleme ve fikir alışverişi yapma fırsatları sunar. Grup tartışmaları ve akran değerlendirmesi gibi iş birliği temelli projeler yaratıcı problem çözme becerilerini teşvik eder (Johnson ve Johnson, 1994; Ekinci, 2020).

Yaratıcı düşünme becerisinin bağımsız değişken olarak kullanıldığı çalışmalarda ise “ölçme aracının psikometrik özellikleri” değişkeni haricinde diğer değişkenlerin tamamı üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Yaratıcı düşünmenin olumlu yönde etki ettiği değişkenlerin çoğunluğunun öğrencilerin farklı branşlardaki akademik başarı düzeyi olduğu bulunmuştur.

İlgili literatüre bakıldığında yaratıcı düşünme becerisi ile akademik başarı arasındaki ilişkinin karmaşık ve çok boyutlu olduğu görülmüştür. Yaratıcı düşünme becerisinin akademik başarıya etkisi hakkında Sawyer (2006) yaratıcı düşünme öğrencinin özgün fikirler üretme ve esnek düşünme becerisi sağlamanın yanı sıra problem çözme yeteneklerini de geliştirdiğini ve desteklediğini ifade etmiştir ayrıca bazı araştırmaların yaratıcı düşünen öğrencilerin daha iyi ödevler, projeler ve sunumlar yapabildiğini ve konuyu derinlemesine anlayabildiğini aktarmıştır. Akademik başarının yaratıcı düşünme becerisi üzerindeki etkisine bakıldığında yüksek akademik başarının öğrencinin disiplinli çalıştığını ve analitik düşündüğünü yansıtabilir

fakat ezber yöntemi ile edinilen bilgi yaratıcı düşünmeyi engelleyerek bu becerinin sınırlanmasına yol açabilir (Runco, 2007). Bazı araştırmalar yaratıcı düşünme becerisine sahip bireylerin yüksek akademik başarıya sahip olabileceğini fakat bu iki olgu arasındaki ilişki birden çok değişkene bağlı olduğunu göstermektedir (Kim, 2008). Ülkemizde yapılan bazı çalışmalara baktığımızda Özerbaş (2011) yaratıcı düşünme öğrenme ortamının akademik başarı ve bilgilerin kalıcılığına etkisini araştırdığı çalışmada yaratıcı düşünme öğrenme ortamında eğitim gören çocukların akademik başarılarının arttığını bulmuştur. Candar (2009) yapmış olduğu çalışmada yaratıcı düşünme teknikleri ile desteklenmiş bir fen öğretiminin öğrencilerin akademik başarılarına olumlu yönde etki ettiğini bulmuştur. Başka bir çalışmada Koray, Köksal, Özdemir ve Presley (2007) yürütmüş oldukları çalışmada yaratıcı ve eleştirel düşünme temelli fen laboratuvarı uygulamalarının sınıf öğretmenleri adaylarının akademik başarısına etkisini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda yaratıcı ve eleştirel düşünme temelli fen laboratuvarı uygulamalarının öğrencilerin akademik başarılarına olumlu yönde etki ettiği bulunmuştur. Sonuç olarak, yaratıcı düşünme becerisi ile akademik başarı düzeyi arasındaki ilişkinin karmaşık olduğu ve birbirini dışlayıcı değil, tamamlayan faktörler olarak görülmelidir. Öğrencilere hem disiplinli çalışma alışkanlıkları hem de yaratıcı düşünme becerisine yönelik fırsatlar sunulduğunda, bu iki faktörün birleşiminin daha etkili bir öğrenme deneyimi sağlayacağı söylenebilir.

Deneyisel yöntemle yürütülen doktora tezlerinde bağımlı değişken olarak yaratıcı düşünme becerisi ile en çok araştırılan değişkenin eleştirel düşünme becerisi değişkeninin olduğu bulunmuştur. Diğer değişkenlerin ise genel olarak çeşitli becerilerin düzeyleri, tutum ve farklı branşlardaki akademik başarı düzeyi değişkenlerinin olduğu bulunmuştur. Bağımsız değişkenlerdeki duruma bakıldığında çoğunluğun mevcut öğretim programlarının farklılaştırılarak veya farklı yaklaşımlara dayalı olarak geliştirilen programların olduğu görülmüştür. Yaratıcı düşünmeye etkisi araştırılan bütün değişkenlerin yaratıcı düşünme becerisini olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Bu sonuç beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir çünkü yaratıcı düşünme temelli öğretim programlarının temel amacı öğrencilere sadece bilgi kazandırmak değildir. Bu programlar aynı zamanda eleştirel düşünme, esnek düşünme ve yaratıcılığı teşvik eden becerileri de kapsar. Yaratıcı düşünme temelli programlar öğrencilere farklı bakış açılarını, esnek düşünmeyi ve farklı düşünce tarzlarının bir araya getirilmesini destekler (Cropley, 2006). Öğrencilerin kendi keşiflerini yapmalarını sağlayarak merak duygularını tetikler (Craft, 2005), eleştirel düşünme becerisi ile yaratıcı

düşünme becerisini iç içe geçirerek sorunları parçalara ayırma ve analiz etme becerisini kazandırır (Sternberg, 2003).

Tarama yöntemiyle gerçekleştirilen tezlerde yaratıcı düşünme becerisi ile anlamlı fark bulunan değişkenlere bakıldığında en çok anlamlı fark bulunan değişkenin cinsiyet olduğu görülmüştür. Dikkat çeken bulgu ise on çalışmada YDB ile anlamlı bir farkın olduğu bulunan cinsiyet değişkeninin yirmi bir çalışmada YDB ile anlamlı bir farkının bulunmadığı olmuştur. Literatüre bakıldığında Kanlı (2017) üstün yetenekli öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmada cinsiyet ile yaratıcılık arasında anlamlı bir fark bulunmadığını aktarmıştır. Çoban ve İnan (2020)'de benzer şekilde okul öncesi öğretmenleri ile yaptığı çalışmada cinsiyet yaratıcı düşünme becerisi arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşmamıştır. Abraham (2016) ise yaratıcılık ve cinsiyet konusu üzerine yapılmış çalışmaları incelediği çalışmasında araştırmaların yaklaşık yarısının erkekler ve kadınlar arasında önemli bir fark olmadığını bulmuşken diğer yarısı ortalama olarak kadınlarda daha yüksek yaratıcı yeteneklere işaret ettiği görülmüştür. Literatürde farklı sonuçlarda çalışmalarına yer alması konuya farklı pencerelerden bakılmasını gerektirir. Shapiro ve Williams (2012) cinsiyetler arası yaratıcılık farklılıklarının cinsiyetle ilişkilendirilen stereotip tehditler nedeniyle ortaya çıkabileceğini belirtmiştir. Örneğin matematik veya fen gibi alanlarda kadınlar negatif cinsiyet stereotipleri sebebiyle yaratıcı düşünme potansiyellerini tam olarak sergilemekte zorlanabileceklerini vurgulamıştır. Baer ve Kaufman (2008) doğuştan gelen cinsiyet farklarının yaratıcılıkta daha sonraki başarı farklılıklarını açıklayabilmesinin zor olduğunu belirtmiştir. Argun (2012) ise yaratıcılık ve cinsiyetin sosyokültürel sebeplerden etkilendiğini ve aralarında bir ilişkiye rastlanmadığını belirtmiştir.

Tarama yöntemiyle yapılan tezlerde öne çıkan diğer bir bulgu anne ve baba eğitim durumunun değişkeninin oldukça fazla araştırılması. Bazı çalışmalarda sadece anne veya sadece baba şeklinde çalışılmışken bazı tezlerde her ikisi birlikte çalışılmıştır. Çalışmalara bakıldığında araştırmaların bir kısmı yaratıcı düşünme becerisi ile ailenin eğitim durumu ile anlamlı fark bulurken bir kısmı anlamlı fark bulmamıştır. Runco ve Bahleda (1987) yüksek eğitim düzeyine sahip ebeveynlerin çocuklarının daha yaratıcı olduğunu bulmuştur ve eğitim düzeyi yüksek ailelerin çocuklarına daha fazla uyaran sağlayabileceği bu yüzden daha yaratıcı olacaklarını öne sürmüştür. Lubart (1999) ise eğitim seviyesinin düşük olduğu ailelerde yetişen çocukların yaratıcı düşünme puanlarının daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Baer ve diğerleri (2004) eğitim düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarının yaratıcılık seviyelerinin daha yüksek olduğunu bulmuştur fakat bunun bir neden-sonuç ilişkisi olmadığını çocuğun eğitimi, ailenin

yaratıcılığı teşvik edip etmemesine de bağlı olabileceğini ifade etmiştir. Rindermann ve Thompson (2011)'da benzer şekilde çocukların eğitim düzeyinin sadece eğitim düzeyi ile değil ailenin yaratıcılığa karşı tutumları ve çocuklarına sağladığı özgürlük ve yaşantılarında etkili olduğunu belirtmiştir. Kim (2017) ise ebeveynlerinin eğitim seviyesi yüksek olan çocukların yaratıcılığının daha yüksek olduğunu gözlemiştir fakat eğitim seviyesi düşük olan ailelerde yetişen çocukların da özgün fikirler ortaya atabildiği ve yaratıcı düşünme becerisine sahip olduğunu bulmuştur. Sonuç olarak ailelerin yüksek eğitim seviyesinde olması çocuğa uyarıcı sunma konusunda avantajlı bir konuma getirirse de düşük eğitim düzeyine sahip ailelerdeki çocuklarda kısıtlı imkanlar dolayısıyla daha yaratıcı çözümler bulabilirler. Ailenin eğitim seviyesi etki ettiği kadar ailelerin yaratıcılığı teşvik etmesi, aile içi ilişkilerin kalitesi, çocuğun eğitimi gibi faktörlerde yaratıcılık üzerinde etkili olabilmektedir.

Tarama çalışmalarında öne çıkan diğer değişkenler yaş ve sınıf düzeyi değişkenleridir. Her iki değişken için hem anlamlı fark bulunmuş hem de anlamlı bir fark bulunamamıştır. Hong Kong'da yapılan bir araştırmada altıncı sınıfa giden yirmi iki öğrenci ve yirmi iki üniversite öğrencisi ile yürütülen çalışmada altıncı sınıf öğrencilerinin yaratıcılık puanları şekilsel boyut haricinde üniversite öğrencilerinin puanlarından yüksek olduğu bulunmuştur (Wu, Cheng, Ip ve McBride-Chang, 2005). Leon ve diğerleri (2014) ise yapmış olduğu çalışmada verilen görevlere yetişkinlerin gençlerden daha orijinal cevaplar verdiği bulmuştur. Wei ve Dzeng (2013) 6 ve 8 yaş çocukları ile yürüttüğü çalışmada gruplar arasında genel yaratıcılık anlamında bir fark olmadığını bulmuşlardır. Okul öncesi ve ilkokul çocuklarıyla yapılan bir çalışmada ise ilkokul çocuklarının ıraksak düşünme gerektiren görevleri daha etkili bir şekilde organize ettiğini ve büyük ölçüde hayal gücünü kullanarak gerçekliği ve kendi deneyimlerini yeniden düzenledikleri bulunmuştur (Delvecchio ve ark., 2016). Genel olarak bakıldığında yaş ile yaratıcılık arasında bazı ilişkiler bulunsun bile tek başına yaşa bağlamak hata olacaktır. Beraberinde birçok faktör bu duruma etki edebilir.

Yaratıcı düşünme hem ülkemizde hem de diğer birçok ülkenin öğretim programlarının amaçları arasındadır. Ülkeler arasındaki yarışta öne geçmeyi sağlayacak olan öğrencilerin eğitim sisteminden yaratıcı düşünme becerisine sahip bireyler olarak çıkmasıdır. Bu beceriyi ortaya çıkarmanın en önemli koşulu ilgili kavramları ele alırken nitelik ve teorik olarak bütüncül bir yaklaşım sergilemektir (Yeşilyurt, 2020). Elde edilen sonuçlardan ders kitaplarının yaratıcı düşünme becerisini geliştirmeye yönelik içeriklerin ve soruların az veya nitelik açısından yetersiz olduğunu bulmuştur (Ergün, 2021; Taşcı 2021; Erol, 2021; Aydın, 2020; Ödemiş, 2019; Zevfi, 2015 Başpınar Yörük, 2013). Diğer iki çalışmada Örgü Yaşar (2013)

yaratıcı düşünme becerisine yönelik etkinliklerinin 5, 6, 7 ve 8.sınıf Türkçe ders kitaplarında tüm beceriler içerisinde %27,5 oranında yansıdığını bulmuştur fakat bunun yeterli bir oran olup olmadığına dair bir sonuç ifadesi yer almamaktadır. Akgün (2020) ise çalışmasında 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan 55 dinleme ve düşünme metninden üç tanesinin yaratıcı düşünme ve dinleme becerisine yönelik olduğunu bulmuştur fakat bu sayının yeterli olup olmadığına yönelik bir sonuç ifadesi aktarmamıştır. Tezlere bakıldığında altı tanesi Türkçe dersine ait, bir tanesi Sosyal Bilgiler, iki tanesi ise Fen Bilgisi dersine ait olduğu görülmüştür. Beghetto, Kaufman ve Baer (2014)'e göre her alanda beceri ve bilgi öğretmek zorunda olduğumuz gibi aynı şekilde her alanda da yaratıcılığı öğretmek zorundayız. Bu sebeple diğer alanlarda da çalışmaların yürütülmesi gerekmektedir.

Araştırmanın bulgusu literatürde yer alan araştırmalarla karşılaştırılmıştır. Temizkan (2014) gerçekleştirdiği çalışmada 5, 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarını temel beceriler açısından incelemiştir. Araştırmanın sonucunda ise Türkçe ders kitaplarında yaratıcı düşünme becerisi açısından yetersiz olduğunu bulmuştur. Bu sonuç araştırmanın bulgusu ile uyushmaktadır. Bayrak Özmütlu ve Kanık Uysal (2021) 2018 yılında güncellenen Türkçe öğretim programının uygulandığı, 1. sınıftan 8. Sınıfa kadar olan Türkçe ders kitaplarını incelemiştir. Türkçe ders kitapların da yer alan 3452 etkinliğin farklı düşünme becerileri açısından incelendiği çalışmada yaratıcı düşünme becerisini geliştirmeye yönelik var olan etkinliklerin neredeyse tamamının yaratıcı yazma becerisine yönelik olduğu, yaratıcı düşünme becerisini geliştirmeye yönelik doğrudan tasarlanmış bir etkinliğin bulunmadığı ifade edilmiştir. Bu bulgu araştırmanın sonucuyla örtüşmektedir. Söylemez (2018) yapmış olduğu çalışmada 2018 yılında revize edilen Türkçe dersi öğretim programındaki kazanımları incelemiş ve yaratıcı düşünmeyle ilgili kazanımların yetersiz olduğunu ifade ederek bu araştırmanın sonucuna benzer bir sonuca ulaşmıştır.

Araştırmanın bu kısmına kadar eğitimde kullanılan ders kitaplarının yaratıcı düşünme becerisini geliştirmede ne kadar etkili olduğu konusu araştırmanın bulguları ve ilgili literatür eşliğinde tartışılmıştır. Ders kitaplarının ve ders programlarının içeriği nasıl olmalı sorusuna odaklandığımızda ise yaratıcı bir okulun ders programı şunları içermelidir (Sungur, 2001):

- 1- Yaratıcı düşünme ve üretken düşünme,
- 2- Pratiğe yönelik olmalı ve diğer alanlarla ortaklık kurmalı,
- 3- Kavram öğrenme ve genelleme yapma,
- 4- Geleneksel öğrenme ve karmaşık düşünme deneyimlerinin birlikte kullanımı,

- 5- Öğrenilen bilgilerin kendi içinde bağlantılı olması,
- 6- Eleştirel değerlendirebilme,
- 7- Sorunu tespit edebilme ve çözebilme,
- 8- Hipotezlerle düşünme,
- 9- Araştırma projeleri ile birlikte sınıf projeleri üretme,
- 10- Bağımsız öğrenebilme becerilerini geliştirebilme.

Müfredatın yapısı öğrencinin evrensel eğitim hayatı ve ülkenin eğitim hedeflerini kapsayacak, üst bir çerçevede şekillendirilmelidir. İçerik hazırlanırken olgular, eğilimler, sınıflamalar, kategoriler, gelenekler, ilkeler ve genelleme, teoriler ve yapılara dikkat edilerek hazırlanması gerekmektedir (Aslan, 2007).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada 2012-2021 yılları arasında, eğitim ve öğretim alanında yaratıcı düşünme konusu üzerine yapılan yüksek lisans, doktora tezlerinin genel kapsamaları incelenmiştir.

Lisansüstü çalışmalar düzeylerine göre incelendiğinde 154 yüksek lisans çalışmasının yapıldığı doktora düzeyinde ise 72 çalışmanın yapıldığı görülmüştür. Doktora çalışmalarının sayısı yüksek lisans çalışmalarının sayısı ile kıyaslandığında oldukça düşük olduğu görülmüştür.

Tezler yıllara göre incelendiğinde en fazla çalışmanın 2019 yılında yapıldığı en az çalışmanın ise 2015 yılında yürütüldüğü görülmüştür.

Çalışma yapılan üniversitelere bakıldığında Türkiye’de bulunan toplam 204 üniversiteden sadece 65’inin yaratıcı düşünme üzerine araştırma yürüttüğü bulunmuştur. Mevcut üniversite sayısı dikkate alındığında bu sayının oldukça yetersiz olduğu söylenebilir. En çok çalışma yürüten üniversitenin Gazi Üniversitesi, en az çalışmanın yürütüldüğü üniversitelerin ise Afyon Kocatepe, Akdeniz, Başkent, Çağ, Dicle, Ege, Erzincan Binali Yıldırım, Eskişehir Osmangazi, Giresun, İnönü, İstanbul Kültür, İzmir Katip Çelebi, Kafkas, Kahramanmaraş Sütçü İmam, Mersin, Ordu, Ömer Halisdemir, Recep Tayyip Erdoğan, Siirt, TOBB Ekonomi ve Teknoloji, Uşak ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi olduğu bulunmuştur.

Lisansüstü çalışmaların yürütüldüğü bilim dalları açısından incelendiğinde en çok çalışmanın yürütüldüğü bilim dalının Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalının olduğu bulunmuştur. Fen Bilgisi Eğitimi dışında Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalında da oldukça fazla çalışmanın yapıldığı görülmüştür. Diğer dallarında ise oldukça az çalışmanın yapıldığı bulunmuştur.

Tezlerde kullanılan araştırma yöntemleri analiz edildiğinde sıklıkla kullanılan yöntemin deneysel yöntem ve karma yöntem olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer yöntemlerle yürütülen tezlerin sayısının oldukça az olduğu bulunmuştur. Tezlerin yöntem açısından çeşitliliği olmadığı söylenebilir. Bu durum yaratıcı düşünmeye yönelik çalışmaların sığ bir noktada kalmasına yol açmaktadır.

Tezlerde kullanılan ölçeklerin incelenmesi sonucunda en sık kullanılan ölçeğin Aslan (1999;2001) tarafından uyarlanan “Torrance Yaratıcı Düşünme Testi” olduğu bulunmuştur. Sıklıkla kullanılan diğer bir ölçek ise Aksoy (2004) tarafından uyarlanan “How creative are you?” ölçeği olduğu ortaya çıkmıştır. Farklı gelişim dönemlerine yönelik yaratıcıyı düşünmeyi ölçen birçok ölçeğin olduğu görülmüştür. Çoğu yaratıcı düşünmeyi ölçen ölçeğin farklı araştırmacılar tarafından geçerlilik ve güvenilirlikleri yapıldığı bulunmuştur.

Araştırmanın yürütüldüğü örneklem türlerine bakıldığında en çok çalışılan örneklem grubunun 11-14 yaş grubu normal gelişim gösteren ortaokul öğrencileri olduğu bulunmuştur. Sıklıkla çalışılan diğer bir örneklem ise üniversite öğrencileri olduğu görülmüştür. En az çalışma yürütülen grupların ise akademisyenler, ebeveynler ve farklı yaş gruplarındaki üstün yetenekli öğrenciler olduğu görülmüştür.

Örneklem büyüklükleri analizi sonucunda nicel araştırmalarda %21,9 ile 31-50 aralığında, nitel araştırmalarda %35,7 ile 11-20 aralığında, Karma yöntemli araştırmalarda ise %32,1 ile 51-100 aralığında örneklem büyüklükleri ile çalışıldığı bulunmuştur.

Deneysel yöntemle yürütülen yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme becerisinin yanında en çok çalışılan değişkenin %4,5 oranı ile bilimsel süreç becerileri değişkeni olduğu, ondan sonra gelen değişken ise %3,4 ile problem çözme becerileri değişkeni olduğu bulunmuştur. Yaratıcı düşünmeye etkisi araştırılan bağımlı değişkenlerin analizinde ise proje tabanlı öğrenme, robotik kodlama eğitimi, yaratıcı düşünme etkinlikleri ve yaratıcı zıt düşünme etkinliklerinin birden fazla araştırmada çalışıldığı bulunmuştur. Yüksek lisans çalışmalarında bilişsel araç kullanımı, argümantasyona dayalı fen laboratuvarı uygulamaları değişkenleri

haricinde diğer değişkenlerin yaratıcı düşünme becerisine olumlu etkisinin olduğu bulunmuştur. Doktora tezlerinde ise araştırılan tüm değişkenlerin etkili olduğu bulunmuştur.

Tarama yöntemiyle gerçekleştirilen yüksek lisans tezlerinin sonuçlarına göre yaratıcı düşünme becerisi ile anlamlı bir farkın olup olmadığı araştırılan değişkenlere bakıldığında en çok anlamlı farkın bulunduğu değişkenin %13,9 ile cinsiyet değişkeni olduğu bulunmuştur. Cinsiyet değişkenini %11,1 ile sınıf düzeyi, %8,3 ile yaş değişkeni takip etmektedir. Anlamlı bir farkın olmadığı değişkenlerde ise yine en çok %17,1 ile cinsiyet değişkeninin olduğu bulunmuştur. Cinsiyet değişkenini %7,4 ile sınıf düzeyi, %5,7 ile anne-baba eğitim durumu değişkeninin takip ettiği görülmüştür. Doktora tezlerinde çok fazla fark aranan değişken olmadığı görülmüştür. Aranan değişkenlerin tamamı ise tek bir kez araştırılmıştır. Yüksek lisans tezlerinde yaratıcı düşünme becerisi ile ilişki aranan değişkenlerde ise en fazla akademik başarı %10,8 değişkeni olduğu bulunmuştur. Ardından %8,1 ile eleştirel düşünme becerisi, %5,4 ile yansıtıcı düşünme becerisi olduğu bulunmuştur. Doktora tezlerinde ise %25 ile en çok ilişki aranan değişkenin eleştirel düşünme becerisi değişkeni olduğu bulunmuştur.

Karma yöntemin kullanıldığı yüksek lisans tezlerinde deneysel analiz sonuçlarına bakıldığında bağımlı değişkenlerde iki tez yaratıcı düşünme becerisi ile kavramsal anlama değişkenini çalıştığı diğer değişkenlerin bir kez çalışıldığı bulunmuştur. Bağımsız değişkenlerde ise her değişkenin bir kere araştırıldığı bulunmuştur. Yüksek lisans çalışmalarında araştırılan değişkenlerinin tamamının yaratıcı düşünme becerisine etki ettiği bulunmuştur. Doktora tezlerinde de benzer durum söz konusudur fakat kavram karikatürü değişkeni öğrenciler üzerinde etkiliyken öğretmenler üzerinde etkili olmadığı bulunmuştur. Korelasyon analizi sonuçlarında ise ebeveyn-çocuk okuma etkinlikleri ve argüman kurma becerisi değişkenlerinin yaratıcı düşünme becerisi ile pozitif yönlü, anlamlı bir ilişki kurduğu görülmüştür. Yaratıcı düşünme becerisi ile anlamlı fark olup olmadığı araştırılan değişkenlerin sadece altı tane olduğu ve bunların üçünün yaratıcı düşünme becerisi ile arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Doktora çalışmalarında ise yaratıcı düşünme becerisi ile beraber en fazla araştırılan değişkenin eleştirel düşünme becerisi %13,8 olduğu, ardından problem çözme becerisi %8,6 değişkeninin geldiği görülmüştür. Bağımsız değişkenlerde ise STEM etkinliklerinin yaratıcı düşünme becerisine etkisi iki tezde çalışıldığı diğer değişkenlerin bir kez çalışıldığı bulunmuştur. Korelasyon analizi sonuçlarında ise doktora çalışmalarında beş değişkenin olduğu bulunmuş olup dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki özerklik desteği algıları, girişimcilik ve mezun olunan okul türü değişkenleri ile yaratıcı

düşünme becerisi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. YDB ile anlamlı fark aranan değişkenlerde ise tek bir tezde cinsiyet değişkeninin çalışıldığı bulunmuştur.

Eylem araştırması yöntemi ile bir yüksek lisans ve bir doktora tezi incelenmiştir. Yüksek lisans tezinde modellemeye dayalı fen öğretiminin yaratıcı düşünme becerisi üzerindeki herhangi bir etkisi olmadığı bulunmuşken doktora tezinde sanatsal yaratım sürecinde Scamper tekniğinin olumlu bir katkısı olduğu bulunmuştur.

Doküman analizi ile yürütülen yüksek lisans ve doktora tezlerine bakıldığında bir tez haricinde bütün çalışmaların farklı branşlarda öğretim programları ve ders kitaplarının incelendiği bulunmuştur.

Kullanılan diğer yöntemlere bakıldığında ise okul öncesi dönemde YDB'yi etkileyen faktörlerin araştırıldığı bir vaka çalışması, yaratıcılığı etkileyen faktörler hakkında eğitimcilerin görüşlerinin alındığı bir olgu bilim çalışması, fen bilgisi öğretmenlerinin yaşam becerileri eğitimi sırasında yaratıcı düşünme becerilerini kullanma durumunun araştırıldığı bir gelişimsel araştırma olduğu bulunmuştur.

Araştırmanın bulguları ve ilgili literatür ışığında, bu alanda çalışacak olan araştırmacılar ve politikacılar için bazı önerilerde bulunulmuştur. Bu öneriler aşağıda verilmiştir.

1. Milli Eğitim Bakanlığı'nın bundan sonraki beş yıllık stratejik planlarında yaratıcı düşünme becerisine yönelik hedeflerin ve buna yönelik programların düzenlenerek kazanımların sayısının artırılması gerekmektedir.
2. Milli Eğitim Bakanlığı'nın proje tabanlı öğrenme, iş birliğine dayalı öğrenme gibi eğitimde yeni yönelimleri gündemine alarak eğitim politikalarına yön vermesi gerekmektedir.
3. Okullarda kullanılan ders kitaplarının tüm kademelerde revize edilmesi önerilir. Bu revize mevcut konuların çalışma kitaplarında farklı yaratıcı düşünme teknikleri kullanılarak ve tekniklerin sayısının artırılması şeklinde yapılması gerekmektedir.
4. Yapılan tez çalışmalarında çokkültürlülük ve yaratıcılık ile ilgili bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Farklı kültürlerin yaratıcılık anlayışlarını inceleyerek kültürel faktörlerin yaratıcılık üzerine etkileri araştırılabilir.
5. Sıklıkla araştırılan cinsiyet değişkeni için araştırmacılar meta-analiz çalışması yapabilir.

6. Cinsiyet deęiřkeni baęlamında toplumsal cinsiyet rollerinin yaratıcı dūřınme üzerinde etkisi olup olmadığına dair bir araştırma yūřūtūlebilir. Bu sayede cinsiyet deęiřkenine farklı bir pencereden bakılabilir.
7. Teknolojinin geliřmesi ile birlikte yaratıcılıęın nasıl deęiřtięini ve teknolojinin yaratıcı sūreçlere nasıl entegre edilebileceęine dair arařtırmalar yūřūtūlebilir. Örneęin son zamanlarda popüler hale gelen sanal gerçeklik (VR) gözlüklerinin yaratıcılık eęitiminde nasıl kullanılabileceęi arařtırılabilir.
8. Ulusal eğitim politikalarına yön vermesi, yeni yaratıcı dūřınme modellerinin ve etkinliklerinin oluşturulması ağısından bu alandaki doktora tezlerinin sayısının artması önem arz etmektedir.
9. Büyük veya küçük bakılmaksızın araştırma yapan üniversitelerin sayısı artırılmalıdır.
10. Arařtırmalarda aęırlık olarak gençlerle ve çocuklarla çalıřıldıęı görūlmüřtür. Yetiřkinlerle daha fazla araştırma yūřūtūlebilir. Bu sayede bütüncöl bir aęıdan yaklařmak daha mümkün olabilir.
11. İleride yapılacak olan araştırmalarda mümkün olduğunca daha büyük örneklemeler kullanılarak çalışma evreninin temsil edilebilirliği arttırılabilir.
12. Bu çalışmada 2012-2021 yılları arası lisansüstü tezler incelenmiştir. Sonraki araştırmacılar yılların kapsamını genişleterek ve makaleleri de dahil ederek araştırmayı genişletebilir.

7. KAYNAKLAR

- Abraham, A., 2016, Gender and creativity: an overview of psychological and neuroscientific literatüre, *Brain imaging and behavior*, 10(2), 609-618.
- Akgün, B., 2020, *Türkçe 6-7-8 ders kitaplarında yer alan dinleme/izleme etkinliklerinin düşünce becerisine katkısı*, Yüksek lisans, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Altan, S., 2018, Türkiye’deki yenilikçi örgütleri arttırabilmek için, eğitim sistemine inovasyon kavramı üzerinden bir bakış ve çözüm, *Journal of Management, Marketing and Logistics (JMML)*, 5(2), 124-139.
- Amabile, T. M. (1998). How to kill creativity. *Harvard Business Review*, 76(5), 76-87.
- Amabile, T. M., 2018, Creativity and the Labor of Love, *The nature of human creativity*, In: Sternberg, R. J., Kaufman, J. C. (Ed.), 1.baskı, Cambridge University Press, UK, ISBN: 9781107199811, DOI: 10.1017/9781108185936
- Amabile, T. M., 2018, Creativity in context: Update to the social psychology of creativity. Routledge.
- Argun, Y., 2012, *Okul öncesi dönemde yaratıcılık ve eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Aslan, A. E., 2001, Kavram Boyutunda Yaratıcılık, *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 2 (16), 15-21.
- Aslan, A. E., 2007, *Yaratıcı Düşünce Eğitimi*, İlköğretim Çağına Genel bir Bakış, In Oktay, A., ve Unutkan, Ö. P. (Ed.), Morpa, İstanbul.
- Aslan, A. E., 2007, *Yaratıcı düşünme eğitimi*, İlköğretim Çağına Genel Bir Bakış, Oktay, A., Polat Unutkan, Ö., (Ed.), Morpa, İstanbul, 75-97.
- Aybek, B., 2007, Eleştirel düşünmenin öğretiminde öğretmenin rolü, *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 7(2).
- Aydın, B., 2020, *Yaratıcı düşünmenin yaratıcı yazmaya etkisi*, Yüksek lisans, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baer, J. & Kaufman, J.C., 2008, Gender Differences in Creativity. *The Journal of Creative Behavior*, 42: 75-105. <https://doi.org/10.1002/j.2162-6057.2008.tb01289.x>
- Baer, J., Kaufman, J. C., 2006, *Creativity Research in English-Speaking Countries*, The International Handbook of Creativity, In: Kaufman J. C., Sternberg, R. J.

(Ed.), Cambridge University Press, (10–38),
DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511818240.002>

- Başbay, M., 2020, *Proje tabanlı öğrenme*, Eğitimde yeni yönelimler, In: Demirel Ö. (Ed.), 8.baskı, Pegem akademi.
- Başpınar Yörük, N., 2013, *6. sınıf Türkçe dersi okuma etkinliklerinde yaratıcılığı geliştirme yöntemlerinin kullanımına ilişkin bir inceleme*, Yüksek lisans, Eğitim bilimleri Enstitüsü.
- Bayrak Özmutlu, E., Kanık Uysal, P, 2021, Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Etkinliklerin Düşünme Becerileri Açısından İncelenmesi, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0 (52), 518-543, DOI: 10.9779/pauefd.745469
- Boden, E., 2004, *The Creative Mind: Myths and Mechanisms*. Routledge, ISBN: 978-0415314534.
- Boyacı, A., Bozkuş, K., 2015, *Araştırma yaklaşımları ve veri toplama yöntemler*, Araştırma yöntemleri desen ve analiz, In: Aypay, A. (Ed.), 2.baskı, Anı yayıncılık, Ankara.
- Böke, K., 2017, *Örnekleme*, Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri, In: Böke, K. (Ed.), 5.baskı, Alfa yayıncılık. İstanbul.
- Candar, H., 2009, *Fen eğitiminde yaratıcı düşünme öğretim tekniklerinin öğrencilerin akademik başarı, tutum ve motivasyonlarına etkisi*, Doktora tezi.
- Civelek, E., 2019, *Türkiyede yapılmış çocuk ihmali ve istismarı konulu tez çalışmalarının sistematik değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Craft, A., 2001, An analysis of research and literature on creativity in education, *Qualifications and Curriculum Authority*, 51(2), 1-37.
- Craft, A., 2005, *Creativity in schools: Tensions and dilemmas*. Routledge.
- Cropley, A. J., 2006, In praise of convergent thinking, *Creativity Research Journal*, 18(3), 391-404.
- Csikszentmihalyi, M., 1990, *Flow: The Psychology of Optimal Experience*. Harper & Row.
- Çalık, M., Sözbilir, M., 2014, İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174).
- Çetin, Z., 2018, *Erken Çocukluk Döneminde Yaratıcılık*, Erken Çocukluk Döneminde Yaratıcılık ve Geliştirilmesi, In: Çelebi Öncü, E. (Ed.), 5.baskı, Pegem akademi, Ankara.

- Davies, D., Jindal-Snape, D., Collier, C., Digby, R., Hay, P., Howe, A., 2013, Creative learning environments in education—A systematic literature review. *Thinking skills and creativity*, 8, 80-91.
- Davis, G. A., 1995, Portrait of the Creative Person, *The Educational Forum*, 59(4), 423–429, doi:10.1080/00131729509335074.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M., 2000, The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological inquiry*, 11(4), 227-268.
- Dede, Y., Demir, S. B., 2018, *Karma yöntem araştırmalarının doğası*, Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi, In: Dede, Y., Beşir Demir, S. (Ed.), 3.baskı, Anı yayıncılık, Ankara.
- Delvecchio, E., Li, J. B., Pazzagli, C., Lis, A., & Mazzeschi, C., 2016, How do you play? A comparison among children aged 4–10, *Frontiers in Psychology*, 7, 1833.
- Dere, Z., & Ömeroğlu, E., 2018, A Study on the Effects of Creativity Training Program on Creative Behaviors of Children. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 7(1).
- Dinçer, S., 2018, Content Analysis in for Educational Science Research: Meta-Analysis, Meta Synthesis, and Descriptive Content Analysis. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 7 (1), 176–190.
- Doğan, N., 2020, *Yaratıcı düşünme ve yaratıcılık*, Eğitimde yeni yönelimler, In: Demirel Ö. (Ed.), 8.baskı, Pegem akademi.
- Ekinci, N., 2020, *İşbirliğine dayalı öğrenme*, Eğitimde yeni yönelimler, In: Demirel Ö. (Ed.), 8.baskı, Pegem akademi.
- Encyclopædia Britannica, 2023, *Thought*. Britannica Academic., <https://e32ae5e9b11f0aa893914a7eff83b09b13fe2ef3.vetisonline.com/levels/collegiate/article/thought/108663>, [ziyaret tarihi: 25 Mart 2023]
- Ergün, A., 2021, *Ortaokul Türkçe ders kitaplarının sinektik tekniği açısından incelenmesi*, Yüksek lisans, Sosyal Bilimsel Enstitüsü.
- Erol, Y., 2021, *Yedinci sınıf fen bilimleri ders kitaplarındaki soruların üst düzey düşünme becerileri açısından incelenmesi*, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- EU (The Council of the European Union), 2009, Council conclusions of 12 May 2009 on a strategic framework for European cooperation in education and training ('ET 2020'), <https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:119:0002:0010:EN:PDF> adresinden erişildi.
- Feist, G. J., 1998, A Meta-Analysis of Personality in Scientific and Artistic Creativity. *Personality and Social Psychology Review*, 2(4), 290–309, https://doi.org/10.1207/s15327957pspr0204_5
- Freud, S., 2014, Rüyaların Yorumu, Muradoğlu, D. (Çev.), Say Yayınları, İstanbul, ISBN: 6050203121
- Gafour, O. W., Gafour, W. A., 2020, Creative thinking skills—A review article. *Journal of Education and E-Learning*, 4, 44-58.
- Gander, M., ve Gardiner, H., 2007, Çocuk ve Ergen Gelişimi, 6.baskı, Ankara.
- Gardner, H. E., 2011, *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. Basic books.
- Gomez, J. G., 2007, What Do We Know about Creativity?, *Journal of Effective Teaching*, 7(1), 31-43.
- Gough, D, 2007, The Evidence for Policy and Practice Information and Co-ordinating (EPPI) Centre, *Evidence in Education*, United Kingdom, 63.
- Guilford, J. P., 1950, Creativity, *American Psychologist*, 5(9).
- Guilford, J. P., 1973, Characteristics of Creativity.
- Kanlı, E., 2017, Üstün yetenekli öğrencilerin bilimsel yaratıcılık düzeyleri, cinsiyet ve bilimsel tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi, *İlköğretim Online*, 16 (4), 1792-1802. DOI: 10.17051/ilkonline.2017.342992.
- Karakuş, M., 2001, Eğitim ve yaratıcılık, *Eğitim ve bilim*, 26(119).
- Karatay, M., Taş, M., 2021, Eylem Araştırması'nın Eğitim Alanında Kullanımı ve Önemi, *OPUS International Journal of Society Researches*, 17(38), 5545-5568.
- Kartal, Ö., 2016, Erken Cumhuriyet Döneminde Yabancı Uzman Raporlarına Göre Türk Eğitim Sisteminin Ezbercilik Sorunu. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 42-59.
- Kaufman, B. S., & Kaufman C. J., 2009, *Putting the Parts Together: An Integrative Look at the Psychology of Creative Writing*, The Psychology of Creative Writing, Cambridge University Press.

- Kaufman, J. C., Plucker, J. A., 2011, *Intelligence and creativity*, The Cambridge handbook of intelligence, In: Sternberg R. J., Kaufman S. B. (Eds.), Cambridge University Press, Cambridge, (771–783).
- Keleşoğlu, S., Kalaycı, N., 2017, Dördüncü sanayi devriminin eşiğinde yaratıcılık, inovasyon ve eğitim ilişkisi, *Yaratıcı Drama Dergisi*, 12(1), 69-86.
- Kim, K. H., & Song, J. S., 2010, From teacher-centered instruction to student-centered instruction: The role of voice in changing teacher beliefs and practices, *Journal of Curriculum and Teaching*, 1(1), 24-35.
- Kim, K. H., 2006, Can we trust creativity tests? A review of the Torrance Tests of Creative Thinking (TTCT), *Creativity research journal*, 18(1), 3-14.
- Kim, K. H., 2008, Meta-analyses of the relationship of creative achievement to both IQ and divergent thinking test scores, *The Journal of Creative Behavior*, 42(2), 106-130.
- Kokotsaki, D., Menzies, V., & Wiggins, A., 2016, Project-based learning: A review of the literature. *Improving schools*, 19(3), 267-277.
- Koray, Ö., Köksal, M. S., Özdemir, M. & Presley, A. İ., 2007, Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme Temelli Fen Laboratuvarı Uygulamalarının Akademik Başarı ve Bilimsel Süreç Becerileri Üzerine Etkisi, *İlköğretim Online*, 6 (3), 377-389, Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/ilkonline/issue/8603/107154>.
- Köksal, E., 2018, Endüstri 4.0: İnovasyon, Eğitim ve Kamu Politikaları (Industry 4.0: Innovation, Education and Public Policy), *Biktisat*, 1(3), 46-54.
- Kris, E. (1952). *Psychoanalytic explorations in art*. International Universities Press.
- Maslow, A. H., 2012, *Toward a psychology of being*, Start Publishing, United States of America, ISBN: 978-0415314534.
- MEB, 2010, Milli Eğitim Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı, http://sgb.meb.gov.tr/Str_yon_planlama_V2/MEBStratejikPlan.pdf, [ziyaret tarihi: 10.04.2023]
- MEB, 2015, Milli Eğitim Bakanlığı 2015-2018 Stratejik Planı, http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf, [ziyaret tarihi: 10.04.2023]
- MEB, 2019, *Milli Eğitim Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planı*, https://www.meb.gov.tr/stratejik_plan/, [ziyaret tarihi: 10.04.2023]
- Memduhoğlu, H. B., Uçar, R., Uçar, H. İ., 2020, *Örnek uygulamalarla eğitimde yaratıcılık yaratıcı okul yaratıcı öğretmen*, 2. Baskı, Pegem Akademi, Ankara,

- Michalko, M., 2001, *Cracking creativity: The secrets of creative genius*. Ten Speed Press.
- Ocak, G., Akkaş Baysal, E., 2020, *Eylem araştırmasını anlamak*, Eğitimde eylem araştırması ve örnek araştırmalar, In: Ocak, G. (Ed.), 4.baskı, Pegem akademi, Ankara.
- OECD/Eurostat., 2005, Oslo Kılavuzu: Inovasyon İçin İşletme İstatistikleri El Kitabı. OECD Yayınları, Paris.
- Osborn, A. F., 2013, *Applied imagination: Principles and procedures of creative thinking*, Charles Scribner's Sons.
- Ödemiş, K., 2019, *Yedinci sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının üst düzey düşünme becerilerinin gelişimine uygunluğu açısından incelenmesi*, Yüksek lisans, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ömeroğlu, E., & Turla, A, 2001, Okul öncesi dönemde yaratıcılık eğitimi ve desteklenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, (151).
- Örge Yaşar, F., 2013, *Ortaokul (5, 6, 7 ve 8. sınıf) Türkçe ders kitaplarının temel beceriler açısından incelenmesi*, Doktora, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özerbaş, M. A., 2011, Yaratıcı Düşünme Öğrenme Ortamının Akademik Başarı ve Bilgilerin Kalıcılığa Etkisi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 31 (3) , 675-705 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/gefad/issue/6737/90564>
- Öztemel, E., 2018, Eğitimde yeni yönelimlerin değerlendirilmesi ve eğitim 4.0, *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 25-30.
- Öztürk, E., 2014, Yaratıcılık ve Eğitim, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1).
- Özyılmaz, Ö. (2013). Türk Milli Eğitim Sisteminin Sorunları ve Çözüm Arayışları. Ankara: Pegem Akademi.
- Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., ve Moher, D., 2021, The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews, Çınar, N., Hür, G. (Çev.), *International journal of surgery*, 88, 105906.
- Parlar, H., 2012, Bilgi toplumu, değişim ve yeni eğitim paradigması, *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4).
- Perls, F., Hefferline, R., & Goodman, P., 2011, *Gestalt Therapy Excitement and growth in the human personality*, The Gestalt Journal Press, ISBN:0939266245
- Piaget, J., 2013, *Origin of Intelligence in the Child: Selected Works vol 3* (Vol. 3). Routledge.

- Plucker, J. A., Beghetto, R. A., Dow, G. T., 2004, Why Isn't Creativity More Important to Educational Psychologists? Potentials, Pitfalls, and Future Directions in Creativity Research, *Educational Psychologist*, 39:2, 83-96, DOI: 10.1207/s15326985ep3902_1
- Robinson, K., & Lee, J. R., 2011, *Out of our minds*. Old Saybrook, US: Tantor Media, Incorporated.
- Rogers, C. R. (1980). *A Way of Being*. Houghton Mifflin. ISBN: 0395300673
- Rotherham, A. J., Willingham, D. T., 2010, 21st-century" skills. *American Educator*, 17(1), 17-20.
- Runco, M. A., 1996, Personal creativity: Definition and developmental issues, *New Directions for Child and Adolescent Development*, (72), 3-30.
- Runco, M. A. (2004). "Creativity." *Annual Review of Psychology*, 55, 657-687.
- Runco, M. A., 2007, *Creativity Theories and Themes: Research, Development, and Practice*, Elsevier Academic Press, ISBN: 978-0-12-602400-5
- Runco, M. A., 2010, *Divergent Thinking, Creativity, and Ideation*, The cambridge handbook of creativity In: Kaufman J. C., Sternberg R. J. (Ed.), Cambridge University Press, New York, (413-446).
- Sawyer, R. K., 2006, *Explaining Creativity: The Science of Human Innovation*. Oxford University Press.
- Sawyer, R. K., 2011, *Explaining creativity: The science of human innovation*. Oxford university press, ISBN: 0199737576.
- Schoen, L., Fusarelli, L. D., 2008, Innovation, NCLB, and the fear factor: The challenge of leading 21st-century schools in an era of accountability. *Educational Policy*, 22(1), 181-203.
- Sevinç, B., 2001, Türkiye'de Lisansüstü Eğitim Uygulamaları, Sorunlar ve Öneriler, *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 34 (1), 125-137, DOI: 10.1501/Egifak_00000000052
- Shapiro, J. R., & Williams, A. M., 2012, The role of stereotype threats in undermining girls' and women's performance and interest in STEM fields. *Sex roles*, 66, 175-183.
- Smith, J. K., Smith, L. F., 2010, *Educational Creativity*, The cambridge handbook of creativity In: Kaufman J. C., Sternberg R. J. (Ed.), Cambridge University Press, New York, (250-264).

- Söylemez, Y., 2018, 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Kazanımların Üst Düzey Düşünme Becerileri Açısından Değerlendirilmesi, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (63), 345-384.
- Starko, A. J., 2010, *Creativity in the classroom: Schools of curious delight*, 4.baskı, Routledge, UK, ISBN 0-203-87149-9.
- Sternberg, R. J., 2010, Teaching for creativity.
- Sternberg, R. J., & Kaufman, J. C., 2010, *Conceptions of Giftedness*, Cambridge Handbook of Intelligence.
- Sternberg, R. J., 1997, The concept of intelligence and its role in lifelong learning and success, *American Psychologist*, 52, 1030–1037.
- Sternberg, R. J., 2003, *Ways of thinking*. In Handbook of psychology, John Wiley & Sons.
- Sternberg, R. J., Lubart, T. I., 2009, *The concept of creativity: Prospects and paradigms*, Handbook of Creativity, In: Sternberg R. J. (Ed.), Cambridge University Press, New York, (1-15).
- Sungur, N., 2001, *Yaratıcı okul düşünen sınıflar*, Evrim, İstanbul.
- Şahin, D., Calp, Ş., Bulut, P., Kuşdemir, Y., 2013, Sınıf öğretmenliği eğitimi bilim dalında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli kriterlere göre incelenmesi, *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 5(3), 187-205.
- Şengül, C. M., 2015, Örgütlerde yaratıcılık ve inovasyonun artırılmasına yönelik yaklaşımlar, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 7(2), 26-37.
- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2011). Qualitative research methods in the social sciences. *Ankara: Seçkin Pub.*
- Taş, S., 2017, İnovasyon, eğitim ve küresel inovasyon endeksi, *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 99-123.
- Taşcı, Z., 2021, *Fen bilimleri dersi öğretim programındaki yaşam becerilerinin ders kitapları ve öğretmen uygulamalarındaki yansımaları*, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Temizkan, M., 2014, Ortaokul Türkçe ders kitaplarının Türkçe dersi öğretim programındaki temel beceriler açısından incelenmesi, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(1), 49-72.
- Tinik, M., Akyüz, D., 2016, Türkiye’de girişimcilik kültürü bağlamında ARGE ve inovasyon yatırımlarının artırılması; eğitim rolünün desteklemesi, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*. 11:2.

- Torrance, E. P., 1974, *The Torrance Tests of Creative Thinking*. Personnel Press.
- Torrance, E. P., 1987, *Teaching for Creativity*, Frontiers of creativity research: Beyond the basics, In Isaksen, S. G. (Ed.), Buffola, NY: Bearly Limited, 189-215.
- Torrance, E. P., 1995, *Why fly?*, Ablex Publishing Corporation, New Jersey, ISBN: 1-56750-173-7.
- TÜBİTAK, 2013, *Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi Hakkında Bilgi Notu*, https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/gyue_2013_bilgi_notu.pdf, [ziyaret tarihi: 20.01.2023].
- TÜBİTAK, 2013a, *Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi Gösterge Seti*, https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/gyue_2013_gosterge_seti.pdf, [ziyaret tarihi: 20.01.2023].
- Ültay, E., Akyurt, H., & Ültay, N., 2021, Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 188-201.
- Wallas, G., 1925, *The art of thought*, Solis press.
- Wei, M.-H., & Dzen, A., 2013, Cultural and Age Differences of Three Groups of Taiwanese Young Children's Creativity and Drawing. *Psychological Reports*, 112(3), 900–912. <https://doi.org/10.2466/21.04.PR0.112.3.900-912>
- Wu, C. H., Cheng, Y., Ip, H. M., & McBride-Chang, C, 2005, Age differences in creativity: Task structure and knowledge base, *Creativity Research Journal*, 17(4), 321-326.
- Yaşar, M. C., Aral, N., 2010, Yaratıcı düşünme becerilerinde okul öncesi eğitimin etkisi, *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 3(2).
- Yeşilyurt, E., 2020, Yaratıcılık ve yaratıcı düşünme: Tüm boyut ve paydaşlarıyla kapsayıcı bir derleme çalışması, *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(25), 3874-3915.
- Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi (YÖK), 2023, <https://istatistik.yok.gov.tr/>, [ziyaret tarihi: 26 Mart 2023].
- Zevfi, R., 2015, *Ortaokul Türkçe ders kitaplarının Türkçe dersi öğretim programında yer alan temel beceriler açısından incelenmesi*, Yüksek lisans, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

8. EKLER

Ek 1: İNTİHAL RAPORU

Ek 3: ETİK KURUL İZİN YAZISI

Uyarı: Canlı denekler üzerinde yapılan tüm araştırmalar için Etik Kurul Belgesi alınması zorunludur.

- ☐ **Etik Kurul izni gerekmektedir.**
- ☒ **Etik Kurul izni gerekmemektedir.**

Tarık AKSOY

Ek 4: KURUM İZNİ YAZILARI

Uyarı: Canlı ve cansız deneklerle yapılan tüm çalışmalar için kurum izin belgelerinin eklenmesi zorunludur. Gizlilik ve mahremiyet içeren durumlarda kurum adı kapatılmalıdır.

- ☐ Kurum izni gerekmektedir.
- ☒ Kurum izni gerekmemektedir.

Tarık AKSOY

Ek 5: ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Tarık AKSOY
Doğum Tarihi	04.05.1997
Uyruğu	☒ T.C. ☐ Diğer:
E-Posta Adresi	trkaksoy97@gmail.com
Web Adresi	-

Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Akdeniz Üniversitesi
Fakülte	Eğitim Fakültesi
Bölümü	Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
Mezuniyet Yılı	2019
Yüksek Lisans	
Üniversite	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Enstitü Adı	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Anabilim Dalı	Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Programı	Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik